



evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost



Slezská univerzita v Opavě

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Slezská univerzita v Opavě
Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné

ŘÍZENÍ A EKONOMIKA NEVÝROBNÍ SFÉRY

Pro kombinovanou formu studia

Žaneta Rylková

Karviná 2012

Projekt OP VK č. CZ.1.07/2.2.00/28.0017
„Inovace studijních programů na Slezské univerzitě,
Obchodně podnikatelské fakultě v Karviné“

- Obor:** Odvětvové ekonomiky.
- Anotace:** Cílem studijní opory pod názvem Řízení a ekonomika nevýrobní sféry je objasnění základních východisek spojených s řízením a ekonomikou nevýrobních oblastí národního hospodářství. Jedná se o charakterizování specifických oblastí kultury, sportu, zdravotnictví a školství, jejich ekonomického a společenského významu, institucionálního zajištění, způsobu financování a řízení v rámci jednotlivých organizačních složek. Součástí je i stručná charakteristika neziskových organizací obecně a neziskových organizací v České republice s členěním neziskových organizací podle různých kritérií, především pak je zde uvedena charakteristika nestátních neziskových organizací, jakožto nejčastější právní formy podnikání v těchto oblastech. Studijní opora také pojednává o partnerství veřejného a soukromého sektoru a vysvětluje důvody používání PPP projektů, které jsou stále chápány jako novější, ucelenější forma partnerství.
- Klíčová slova:** Neziskový sektor, kultura, sport, zdravotnictví, školství.
- © **Doplňí oddělení vědy a výzkumu.**
- Autor:** **Ing. Žaneta Rylková, Ph.D.**
- Recenzenti:** Doc. Ing. Eva Wagnerová, CSc., Mgr. Monika Chobotová, Ph.D.
- ISBN** Doplní oddělení vědy a výzkumu.

OBSAH

ÚVOD	6
1 STRUKTURA NÁRODNÍHO HOSPODÁŘSTVÍ	7
1.1 STRUKTURA EKONOMIKY.....	9
1.1.1 ODVĚTVÍ.....	9
1.1.2 SEKTORY.....	10
1.2 STRUKTURÁLNÍ ZMĚNY.....	11
1.2.1 KLASICKÁ CESTA A STRUKTURÁLNÍ ZKRATKA.....	11
1.2.2 STIMULY STRUKTURÁLNÍCH ZMĚN.....	13
1.3 STRUKTURÁLNÍ POLITIKA.....	14
2 VEŘEJNÝ SEKTOR	16
2.1 CHARAKTERISTICKÉ RYSY VEŘEJNÉHO SEKTORU.....	17
2.2 VEŘEJNÁ MOC.....	18
2.2.1 LOBBING.....	20
2.3 VHODNÉ ČINNOSTI VEŘEJNÉHO A PODNIKATELSKÉHO SEKTORU.....	21
3 PODNIKATELSKÝ SEKTOR VE STRUKTUŘE NÁRODNÍHO HOSPODÁŘSTVÍ	23
3.1 PODNIKATELSKÉ PROSTŘEDÍ.....	24
3.2 INSTITUCIONÁLNÍ RÁMEC PODNIKATELSKÉHO PROSTŘEDÍ.....	25
3.3 RYSY PODNIKATELSKÉHO PROSTŘEDÍ ČESKÉ REPUBLIKY.....	29
3.4 ÚČINKY PODNIKOVÝCH AKTIVIT.....	31
3.4.1 MIKROÚROVEŇ.....	31
3.4.2 MEZOÚROVEŇ.....	32
3.4.3 MAKROÚROVEŇ.....	33
3.5 PODNIKATELSKÝ SEKTOR A STÁTNÍ ZÁSAHY.....	33
3.5.1 DOHODY OMEZUJÍCÍ SOUTĚŽ.....	33
4 KULTURA	36
4.1 FUNKCE KULTURY.....	36
4.2 PŮSOBNOST STÁTU, REGIONŮ, OBCÍ.....	37
4.2.1 MINISTERSTVO KULTURY.....	37
4.2.2 KRAJE.....	37
4.2.3 OBCE.....	38
4.3 PÉČE O KULTURU V DOKUMENTECH.....	38
4.4 OBLASTI V RÁMCI KULTURY ČR.....	41
4.4.1 KULTURNÍ DĚDICTVÍ.....	41
4.4.2 PROFESIONÁLNÍ UMĚNÍ.....	43
4.4.3 LITERATURA A KNIHOVNY.....	44
4.4.4 CÍRKVE A NÁBOŽENSKÉ SPOLEČNOSTI.....	45
4.4.5 MÉDIA A AUDIOVIZE.....	46
4.4.6 AUTORSKÉ PRÁVO.....	46
4.4.7 ZAHRANIČNÍ VZTAHY.....	47
4.4.8 VÝZKUM A VÝVOJ.....	47
4.5 VÝVOJ ODVĚTVÍ KULTURY V ČR.....	47

4.5.1	<i>SOUČASNÝ STAV KULTURNÍ POLITIKY</i>	48
4.5.2	<i>POZICE SEKTORU KULTURY NA TRHU PRÁCE</i>	52
4.6	ZÁKLADNÍ ZDROJE FINANCOVÁNÍ ODVĚTVÍ KULTURY	52
4.6.1	<i>ZDROJE PŘÍMÉ VEŘEJNÉ PODPORY</i>	52
4.6.2	<i>ZDROJE NEPŘÍMÉ VEŘEJNÉ PODPORY</i>	52
5	SPORT	53
5.1	INSTITUCIONÁLNÍ KLASIFIKACE SPORTU	53
5.1.1	<i>SPORT JAKO NÁRODOHOSPODÁŘSKÉ ODVĚTVÍ</i>	55
5.2	DOKUMENTY Z OBLASTI SPORTU	57
5.3	ZABEZPEČENÍ OBLASTI TĚLOVÝCHOVY A SPORTU.....	58
5.4	HOSPODÁŘSKÝ ROZMĚR SPORTU	60
5.5	FINANCOVÁNÍ SPORTU	61
6	ZDRAVOTNICTVÍ	65
6.1	DEFINICE POJMŮ.....	65
6.2	SUBJEKTY ZDRAVOTNICKÉHO SYSTÉMU.....	67
6.2.1	<i>STÁT</i>	68
6.2.2	<i>ZDRAVOTNÍ POJIŠŤOVNY</i>	68
6.2.3	<i>MANAGEMENT ZDRAVOTNICKÉHO ZAŘÍZENÍ</i>	69
6.2.4	<i>POSKYTOVATEL ZDRAVOTNÍCH SLUŽEB</i>	70
6.2.5	<i>PACIENTI</i>	70
6.2.6	<i>LÉKAŘSKÉ, STOMATOLOGICKÉ A LÉKÁRENSKÉ KOMORY A ODBORNÉ SPOLEČNOSTI</i> ... 70	
6.3	FINANCOVÁNÍ ZDRAVOTNICTVÍ V ČESKÉ REPUBLICCE	70
7	ŠKOLSTVÍ	75
7.1	VZDĚLÁVACÍ SOUSTAVA ČESKÉ REPUBLIKY	75
7.1.1	<i>PREPRIMÁRNÍ VZDĚLÁVÁNÍ</i>	76
7.1.2	<i>PRIMÁRNÍ VZDĚLÁVÁNÍ</i>	77
7.1.3	<i>SEKUNDÁRNÍ VZDĚLÁVÁNÍ</i>	78
7.1.4	<i>TERCIÁRNÍ VZDĚLÁVÁNÍ</i>	80
7.1.5	<i>PRÁVNÍ FORMY ŠKOL</i>	82
7.1.6	<i>ZÁKONNÉ PŘEDPISY ŠKOLSTVÍ</i>	83
7.1.7	<i>ORGANIZACE A SPRÁVA REGIONÁLNÍHO ŠKOLSTVÍ</i>	84
7.2	FINANCOVÁNÍ ŠKOLSTVÍ.....	86
7.2.1	<i>FINANCOVÁNÍ REGIONÁLNÍHO ŠKOLSTVÍ</i>	87
7.2.2	<i>FINANCOVÁNÍ VEŘEJNÝCH VYSOKÝCH ŠKOL</i>	88
8	NEZISKOVÉ ORGANIZACE	90
8.1	ČLENĚNÍ NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ.....	91
8.2	NESTÁTNÍ NEZISKOVÉ ORGANIZACE V ČESKÉ REPUBLICCE	93
8.3	INSTITUCIONÁLNÍ ZABEZPEČENÍ NESTÁTNÍCH NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ.....	98
8.4	FINANCOVÁNÍ NEZISKOVÉHO SEKTORU V ČESKÉ REPUBLICCE	102
8.4.1	<i>VNITŘNÍ ZDROJE FINANCOVÁNÍ</i>	102
8.4.2	<i>VNĚJŠÍ ZDROJE FINANCOVÁNÍ</i>	104
8.4.3	<i>FUNDRAISING</i>	106
8.4.4	<i>PROBLÉMOVÉ OKRUHY NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ</i>	106
9	PARTNERSTVÍ VEŘEJNÉHO A SOUKROMÉHO SEKTORU	108
9.1	DEFINICE DŮLEŽITÝCH POJMŮ	108

9.1.1	<i>OBECNÉ ZNAKY PROJEKTŮ REALIZOVANÝCH FORMOU PPP</i>	110
9.2	DRUHY PROJEKTŮ REALIZOVANÝCH FORMOU PPP	112
9.3	POZITIVA, NEGATIVA A RIZIKA VYPLÝVAJÍCÍ Z PPP PROJEKTŮ	113
9.4	STAV PPP PROJEKTŮ V ČESKÉ REPUBLICĚ A VE SVĚTĚ	116
9.4.1	<i>POSTUP REALIZACE PROJEKTU V ČR</i>	117
9.4.2	<i>PŘÍKLADY PROJEKTŮ FORMOU PPP V ČESKÉ REPUBLICĚ</i>	118
9.4.3	<i>INSTITUCIONÁLNÍ ZABEZPEČENÍ PPP PROJEKTU V ČESKÉ REPUBLICĚ</i>	120
9.5	LEGISLATIVNÍ RÁMEC PARTNERSTVÍ VEŘEJNÉHO A SOUKROMÉHO SEKTORU	121
9.6	SHRNUTÍ KAPITOLY	122
	ZÁVĚR	123
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	124

ÚVOD

Studijní opora pod názvem „Řízení a ekonomika nevýrobní sféry“ je koncipována jako učební text, který má studentům poskytnout základní informace z oblasti řízení a ekonomiky nevýrobních oblastí národního hospodářství. Jedná se především o charakteristiku specifík odvětví kultury, sportu, školství a zdravotnictví s uvedením jejich společenského a ekonomického významu, způsobu financování a řízení. Součástí publikace je i stručná charakteristika neziskových organizací, jakožto nejčastější právní formy podnikání v této sféře, a také oblast spojená s charakteristikou partnerství veřejného a soukromého sektoru.

Samotný učební text je členěn do 9 kapitol. Problematika, která je obsahem jednotlivých kapitol se týká vymezení teoretických i praktických poznatků týkajících se výše uvedených oblastí nevýrobní sféry především v rámci České republiky, co se týče jejího členění, financování a řízení.

První kapitola se zabývá základním členěním národního hospodářství, strukturálními změnami, a čím stát ovlivňuje strukturu ekonomiky. Druhá kapitola uvádí strukturu veřejného sektoru, hlavní důvody existence veřejného sektoru, jeho specifika, poslání a úkoly, dále uvádí silné a slabé stránky veřejného a podnikatelského sektoru a vhodné činnosti veřejného a podnikatelského sektoru. Třetí kapitola uvádí třídící znaky podnikatelského sektoru v rámci národního hospodářství, faktory působící na podnikatelské prostředí, institucionální rámec podnikatelského prostředí a uvádí, jak podnikatelský sektor ovlivňuje veřejný sektor a veřejný sektor, jak ovlivňuje podnikatelský sektor. Čtvrtá kapitola uvádí charakteristiku kultury a funkce kultury, institucionální působení v oblasti kultury, financování oblasti kultury, základní dokumenty podpory v oblasti kultury a popisuje oblasti, které jsou řazeny do kultury České republiky s následnými charakteristikami těchto oblastí a s vývojem odvětví kultury v České republice. Pátá kapitola uvádí vztah mezi tělesnou kulturou a sportem, dále institucionální klasifikaci sportu, základní dokumenty z oblasti sportu, hospodářský rozměr sportu a financování odvětví sportu. Šestá kapitola uvádí základní pojmy z oblasti řízení zdravotnictví, zabývá se subjekty zdravotnického systému České republiky, modely financování zdravotnictví a vztahy ve zdravotnictví České republiky mezi pojišťovnami, zdravotnickými zařízeními a pojištěnci. Sedmá kapitola uvádí zásady vzdělávání, charakteristiku vzdělávací soustavy České republiky, základní právní předpisy, popisuje správu a financování regionálního školství a veřejných vysokých škol. Osmá kapitola uvádí základní členění neziskových organizací, základní právní formy nestátních neziskových organizací, institucionální zabezpečení a financování neziskových organizací. Devátá kapitola vysvětluje důvody partnerství veřejného a soukromého sektoru prostřednictvím PPP projektů, je zde poukázáno na pozitiva, negativa, rizika vyplývající z PPP projektů, dále stav PPP projektů v České republice a institucionální rámec společně s legislativním rámcem PPP projektů v České republice.

1 STRUKTURA NÁRODNÍHO HOSPODÁŘSTVÍ

Národní hospodářství je chápáno jako složitá soustava subjektů a vazeb mezi nimi, které se vytvořily v procesu vývoje společnosti za účelem produkce statků, jimiž jsou uspokojovány potřeby lidí, žijících na území určitého útvaru. Národní hospodářství je možné členit podle různých kritérií. Obrázek 1-1 uvádí členění národního hospodářství podle principu financování.

Obrázek 1-1 Členění národního hospodářství podle principu financování



Zdroj: Rektořík, 2001.

- 1) Ziskový (tržní) sektor – provoz je realizován z tržeb za prodané statky na principu nabídky a poptávky za tržní ceny. Cílem existence je dosahování zisku.
- 2) Neziskový (netržní) sektor – subjekty zde fungující produkují většinou smíšené statky a prostředky na svou činnost získávají převážně z přerozdělovacích procesů. Cílem existence není zisk, ale realizace poslání a z něj vyplývající užítky. Tento sektor je dále členěn na:
 - Neziskový veřejný sektor – financován z veřejných financí, je řízen a spravován veřejnou správou, rozhoduje se v něm veřejnou volbou, podléhá veřejné kontrole a cílová funkce je dosahována tzv. poskytováním veřejné služby.
 - Neziskový soukromý sektor – cílovou funkcí není přímý užitek, je financován soukromými fyzickými a právnickými osobami, které se rozhodly vložit své finance do konkrétní, předem vymezené produkce nebo distribuce statků, aniž by očekávaly, že jim tento vklad přinese finančně vyjádřený zisk.
 - Sektor domácností – v rámci národního hospodářství hraje významnou roli svým začleněním do koloběhu finančních toků a vstupem na trh produktů, faktorů a kapitálu.

Výše uvedené sektory nelze v národním hospodářství oddělit, naopak se prolínají a vzájemně doplňují. Detailněji člení národní hospodářství švédský ekonom V. A. Pestoff, který rozděluje národní hospodářství na čtyři sektory. Podle Škrabelová [94] je nutné brát v úvahu níže uvedená kritéria:

- kritéria financování provozu a rozvoje na sektor ziskový a neziskový;
- kritéria vlastnictví na sektor soukromý a veřejný;
- míry formalizace na sektor formální a neformální.

Na základě těchto kritérií vytvořil V. A. Pestoff trojúhelníkový model národního hospodářství, rozdělený na čtyři sektory:

- 1) ziskový soukromý sektor;
- 2) neziskový soukromý sektor;
- 3) neziskový veřejný sektor;
- 4) neziskový sektor domácností.

Tento model obsahuje kromě sektorů také dělicí přímky, které vymezují pole pro sektor formální – neformální, ziskový – neziskový a veřejný – nestátní. Jsou vedeny tak, že uprostřed trojúhelníku zůstává větší či menší místo, dle velikosti krajních sektorů, právě pro kružnici vymezený neziskový soukromý sektor.

Mezi jednotlivými sektory existují i tzv. smíšené a hraniční organizace, ve kterých se činnosti a poslání organizací překrývají [82].

Jednoznačným určením hranice mezi formálním a neformálním sektorem je, zda se jedná o právnickou osobu či nikoli. Podnikající fyzické osoby patří do ziskového sektoru, což je ošetřeno jejich registrací.

Hranici mezi ziskovým a neziskovým sektorem tvoří účel, pro který byla právnická osoba založena nebo zřízena.¹

Hranice mezi soukromým a veřejným sektorem je nejvíce problematická. Rozhodující je vlastník organizace, tedy ten, kdo ji založil a kým je spravována.²

Trojúhelníkový model národního hospodářství uvádí obrázek 1-2.

Obrázek 1-2 Trojúhelníkový model národního hospodářství



Zdroj: Rektořík, 2001.

¹ Výčet těchto organizací v České republice podává zákon č. 586/1992 Sb., o dani z příjmu, v §18 odst. 8 a je uvozen slůvkem „zejména“, nejedná se tedy o výčet vyčerpávající.

² Zde může docházet k rozporům vzhledem k aktivitám, jež některé organizace vykonávají. Příkladem může být nadační fond přidružený k organizaci, který byl zřízen soukromými osobami, ale nasává otázka, zda by tento fond nadále existoval i v případě zániku organizace.

Do neziskového sektoru patří všechny organizace, které nepatří do sektoru ziskového. Podle Pestoffova vymezení zde patří organizace veřejného neziskového sektoru a organizace soukromého neziskového sektoru. Právní prostředí České republiky sem řadí organizace, které nebyly zřízeny či založeny za účelem podnikání (resp. dosahování zisku), jak jsou vyjmenovány v § 18, odstavci 7 zákona č. 586/1992 Sb., o dani z příjmu.

Pojem soukromý neziskový sektor (také označován jako sektor nestátních neziskových organizací) je možné chápat jako část neziskového sektoru. Právě tento sektor je omezen kružnicí v Pestoffově schematickém rozdělení, přičemž je v něm navíc možné rozlišovat organizace, které se nacházejí uvnitř prostředního trojúhelníku:

Občanská sdružení včetně odborů, nadace, nadační fondy, obecně prospěšné společnosti, politické strany a hnutí, církve a náboženské společnosti, církevní právnické osoby a dále tzv. hraniční organizace, kde patří sektor domácností (společenství vlastníků jednotek), veřejný sektor (profesní komory, veřejné vysoké školy) a ziskový sektor (obchodní společnosti, družstva).

Státy pak posuzují úroveň národního hospodářství pomocí ukazatelů: HDP, inflace, nezaměstnanost, saldo obchodní bilance, saldo platební bilance.

1.1 STRUKTURA EKONOMIKY

Nejčastěji se struktura ekonomiky sleduje jako struktura odvětvová a sektorová. Ekonomové se především dívají na strukturu ekonomiky buď z pohledu odvětví anebo sektoru.

1.1.1 ODVĚTVÍ

Pokud určitá jednotka provádí výlučnou činnost týkající se jednoho výrobu nebo jedné skupiny výrobků, je nazývána jednotkou stejnorodé produkce. Jednotky stejnorodé produkce, které provádějí stejnou činnost charakterizovanou specifickými vstupy, procesem výroby a výstupy stejnorodých produktů, tvoří skupiny, která jsou nazývána čistá odvětví. Odvětví je definováno na základě klasifikace výrobků.

Český statistický úřad v roce 1994 zavedl do praxe pro účely sledování informací o rozvoji národního hospodářství a společnosti a pro účely mezinárodního porovnání odvětvovou klasifikaci ekonomických činností (OKEČ). Podle ČSÚ je předmětem OKEČ jakákoliv pracovní činnost vykonávaná ekonomickými subjekty. Každá položka klasifikace zahrnuje seskupení stejnorodých činností na příslušném stupni třídění. OKEČ byla několikrát aktualizována a nyní je nahrazena klasifikací CZ-NACE.

Klasifikace CZ-NACE zohledňuje strukturální změny hospodářství a technologický rozvoj za posledních patnáct let. CZ-NACE je relevantnější, lépe zobrazuje hospodářskou realitu, kterou tím pádem nebude problém porovnat s jinými ekonomickými klasifikacemi, poněvadž je součástí systému statistických klasifikací, které vznikly pod záštitou Statistické divize OSN.

CZ-NACE klasifikace ekonomických činností, nahradila od 1. ledna 2008 klasifikaci OKEČ. CZ-NACE slouží pro třídění jednotek (např. podniků) podle druhu ekonomické činnosti, kterou se zabývají (nikoliv pro třídění výrobků a služeb, které poskytují). Cílem tohoto třídění je možnost postavit k sobě jednotky vzájemně co nejvíce podobné druhem své činnosti, tak aby bylo možné shromažďovat smysluplná statistická data.

Statistiky, které vzniknou za použití klasifikace NACE, lze srovnávat v celé Evropské unii. S nižší mírou podrobnosti (na vyšších úrovních) je možné srovnání i se světovými statistikami. Používání NACE členění je povinné pro všechny členské státy Evropské unie.

Tabulka 1-1 uvádí přehled druhů ekonomické činnosti podle NACE členění.

Tabulka 1-1 Přehled druhů ekonomické činnosti

Kód (alfabetický)	Přehled sekci CZ-NACE
A	Zemědělství, lesnictví a rybnářství
B	Těžba a dobývání
C	Zpracovatelský průmysl
D	Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu
E	Zásobování vodou; činnosti související s odpadními vodami, odpady a sanacemi
F	Stavebnictví
G	Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel
H	Doprava a skladování
I	Ubytování, stravování a pohostinství
J	Informační a komunikační činnosti
K	Peněžnictví a pojišťovnictví
L	Činnosti v oblasti nemovitostí
M	Profesní, vědecké a technické činnosti
N	Administrativní a podpůrné činnosti
O	Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení
P	Vzdělávání
Q	Zdravotní a sociální péče
R	Kulturní, zábavní a rekreační činnosti
S	Ostatní činnosti
T	Činnosti domácností jako zaměstnavatelů; činnosti domácností produkujících blíže neurčené výrobky a služby pro vlastní potřebu
U	Činnosti exteritoriálních organizací a orgánů

Zdroj: [9]

1.1.2 SEKTORY

Při agregaci ekonomických činností do skupin je možné vytvořit sektory národního hospodářství: primární, sekundární, terciární a kvartérní. V praxi se nachází další tradiční členění ekonomické produkce a to na sektor zemědělství (A), průmyslu (I) a služeb (S). Terciární sektor a sektor služeb se považují za synonyma.

Aby hospodářství nepřestávalo být konkurenceschopné, musí být analyzovány změny uvnitř ekonomiky za určité časové období. K této analýze se velmi dobře hodí právě výše zmíněné dělení ekonomiky na sektory.

Primární sektor zahrnuje podle klasifikace CZ-NACE sekci A – zemědělství, lesnictví a rybnářství, sekci B – těžba a dobývání. Tato odvětví jsou bezprostředně svázána se získáváním přírodních zdrojů a jejich následným zpracováním. Mnohdy jsou také základním pilířem ekonomiky zemí, které jsou běžně označovány pojmem rozvojové.

Do *sekundárního sektoru* je řazena podle klasifikace CZ-NACE sekce C – zpracovatelský průmysl, D – výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu, E – zásobování vodou, činnosti související s odpadními vodami, odpady a sanacemi, F – stavebnictví. Tento sektor zahrnuje odvětví zaměřená na zpracování produktů z primárního odvětví. Rozvoj sekundárních odvětví byl zaznamenán ve všech zemích, které se industrializací snažily zvýšit výkon své ekonomiky. Ještě ve dvacátém století představoval rozvoj v této oblasti rozhodující a zásadní předpoklad pro růst ekonomiky.

Terciární sektor bývá chápán jako sektor služeb. Liší se od předešlých sektorů tím, že konečným výstupem není ve většině případů hmotný produkt. Řadí se zde podle CZ-NACE následující sekce: G – velkoobchod a maloobchod, oprava a údržba motorových vozidel, H – doprava a skladování, I – ubytování, stravování a pohostinství, J – informační a komunikační činnost, K – peněžnictví a pojišťovnictví, L – činnosti v oblasti nemovitostí, M – profesní, vědecké a technické činnosti, N – administrativní a podpůrné činnosti, O – veřejná správa, povinné sociální zabezpečení, P – vzdělávání, Q – zdravotní a sociální péče, R – kulturní

zábavní a rekreační činnosti, S – ostatní činnosti, T – činnosti domácností jako zaměstnavatelů, činnosti domácností produkujících blíže neurčené výrobky a služby pro vlastní potřebu, U – činnosti exteritoriálních organizací a orgánů. V hospodářsky vyspělých zemích je nejvíce obyvatel zaměstnáno právě v tomto sektoru.

Činnosti ve vědě, výzkumu, školství a zdravotnictví bývají někdy zahrnuty do nově vytvořeného *sektoru kvartérního*. Charakteristickým znakem tohoto sektoru je, že přispívá bezprostředně k rozvoji jednotlivého člověka nebo k rozvoji celé společnosti. Vyspělé státy vidí svojí budoucnost právě v tomto sektoru a kladou velký důraz na tuto oblast při tvorbě jejich hospodářské politiky.

1.2 STRUKTURÁLNÍ ZMĚNY

Strukturální změny provázely vývoj lidské společnosti od nepaměti. V minulosti nebyla struktura ekonomiky stejná jako dnes. Hospodářský vývoj by ve své podstatě byl neuskutečnitelný bez strukturálních změn.

„Strukturální změny jsou průvodním znakem i podmínkou dlouhodobého hospodářského růstu, zásadním způsobem ovlivňují růstovou dynamiku národní ekonomiky a její udržitelnost díky přesunu výrobních faktorů k produktivnějším a technologicky vyspělejšími aktivitám“ (Kadeřábková, 2002, str. 257).

Při strukturální změně dochází k proměně určitého dílčího celku hospodářství, který se ukazuje být v nějakém směru disfunkční. Tato disfunkčnost může být způsobena mnoha faktory. Za nejvýraznější faktor bych považoval technologickou zaostalost. Strukturální změna jednoho dílčího celku může zcela ovlivnit jiný dílčí celek. Strukturální změny mají dlouhodobý charakter, ovšem najdou se i případy např. v tranzitivních ekonomikách, kdy za poměrně krátkou dobu dochází k výrazným strukturálním změnám. Alokace zdrojů, prostředků a investic výrazně determinuje strukturu ekonomiky.

Od období neolitu do počátku 19. století byla struktura ekonomiky víceméně jednostranně zaměřená. V průběhu 19. století dochází k výrazným vnitřním změnám sektorové struktury ekonomik. Mění se struktura produkce a zaměstnanosti. Dominantní primární sektor ustoupil, jeho místo nahradil sektor sekundární, který se začal nejvýrazněji podílet na tvorbě hrubého domácího produktu. Tato změna odrážela první vlnu industrializace, která byla zapříčiněna důmyslným využitím vodní páry v parním stroji.

Neolitická revoluce proměnila lovce v zemědělce, zato průmyslová revoluce umožnila nahradit práci lidí stroji. Rozmach zaznamenal těžařský, textilní, potravinářský a kožedělný průmysl. Státy, jež prošly touto změnou ekonomické struktury, zaznamenaly výrazný ekonomický růst.

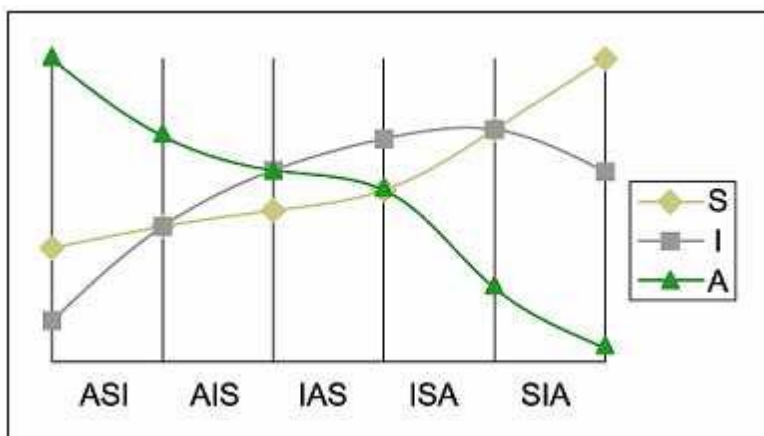
1.2.1 KLASICKÁ CESTA A STRUKTURÁLNÍ ZKRATKA

V ekonomice jednadvacátého století převládá terciární sektor. Pokud se seřadí jednotlivá odvětví podle jejich váhy v hospodářství, získají se různé hospodářské struktury. Celkem se rozeznává šest různých hospodářských struktur a každá má jinou vypovídací schopnost o vyspělosti ekonomiky. Tradiční strukturou je ASI, při níž má v hospodářství největší váhu zemědělství, následují jej služby a až na posledním místě je průmysl. Vyspělé ekonomiky charakterizuje struktura SIA, kde v hospodářství převládají služby, na druhém místě je průmysl a na zemědělství připadá jen minimální podíl. Od tradiční struktury

k moderní vedou dvě rozdílné cesty. První se nazývá klasická cesta a druhá strukturální zkratka. Charakteristickým rysem pro obě dvě cesty je snižování podílu zemědělství a zvyšování podílu služeb.

Klasickou cestu rozvoje zachycuje následující graf 1-1. V první fázi dochází k rozvoji průmyslu, který posiluje na úkor služeb a později i zemědělství. Dále roste významně podíl služeb, které postupně předstihnou zemědělství a nakonec předčí i průmysl. Výsledkem je struktura SIA. Tímto vývojem prošla Francie, Velká Británie nebo Německo.

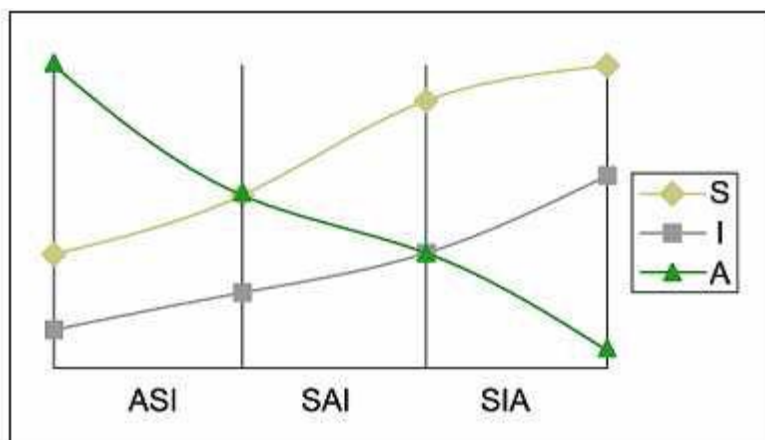
Graf 1-1 Klasická cesta



Zdroj: Židek, 2004.

Strukturální zkratka je druhou možností, jak dospět k moderní struktuře SIA. Touto cestou prošly země jako Spojené státy americké, Japonsko, Kanada, Austrálie, ale taktéž řada rozvojových zemí. Tradiční struktura ASI je nahrazena strukturou SAI, za kterou již následuje moderní struktura SIA. Je třeba zdůraznit, že samotné dosažení moderní struktury SIA, není dostatečným důkazem o rozvinutosti země, poněvadž poměry mohou být např. S – 40, I – 35, A – 25. Velikost podílu zemědělství dokládá, že se nejedná o rozvinutou zemi. Graf 1-2 zobrazuje strukturální zkratku.

Graf 1-2 Strukturální zkratka



Zdroj: Židek, 2004.

V dlouhodobém horizontu probíhají strukturální změny ve vyspělých tržních ekonomikách směrem k vzrůstajícímu podílu služeb na HDP. Tato skutečnost se nutně projeví i v podílu jednotlivých sektorů na zaměstnanosti.

1.2.2 STIMULY STRUKTURÁLNÍCH ZMĚN

Strukturální změny mohou přicházet z vnitřního, domácího prostředí ekonomiky anebo z vnějšího, zahraničního prostředí. Impulsy z vnějšího prostředí výrazně ovlivnily ekonomiku dvacátého století. Hlavní zásluhu na tomto faktu měly neočekávané šoky. Jako nadnárodní podnět strukturálních změn působí taktéž náhlé a dlouhodobé změny kurzu světových měn (např. změna dolaru). Podněty z vnitřního prostředí ke strukturálním změnám mohou přicházet jak ze strany nabídky, tak ze strany poptávky.

Strukturální změny na straně poptávky - Poptávka široké veřejnosti se zmenší, pokud dojde ke snížení disponibilního důchodu veřejnosti. Podobný efekt můžeme pozorovat při změně cenových relací nabízených statků a služeb. V těchto případech dozajista dojde k omezení spotřeby anebo ke změně preferencí ve spotřebě. Ke změně poptávky rovněž dochází v situacích, kdy se významně mění věková struktura obyvatelstva.

Strukturální změny na straně nabídky - Na straně nabídky se za nejdůležitější faktory, které způsobují strukturální změny, považuje vědeckotechnologický pokrok, inovace, konkurence, změna relativních cen výrobních faktorů a v neposlední řadě také skladba obyvatelstva, která se s postupem času projevuje jako změna nabídky pracovních sil.

Specifickou skupinu faktorů strukturálních změn představují záměrné zásahy státu prostřednictvím jeho hospodářské politiky. Jedná se o daňové úlevy či subvence pro určité odvětví nebo skupinu podniků. Patří sem i opatření z oblasti vnější hospodářské politiky jako různé sazby cel, limitů množství dovozu a vývozu. Dále se zde řadí dopady z realizované politiky sociální, ekologické a ochrany hospodářské soutěže. Tyto dopady jsou spíše nezamýšlené a mnohdy jen velice obtížně měřitelné, ovšem do úplného výčtu faktorů strukturálních změn patří.

„Faktory strukturálních změn v souvislosti s postupující globalizací stále častěji nabývají nadnárodní charakter. Jsou to především strukturální změny, které odrážejí změny v mezinárodní dělbě práce. Tato skutečnost se výrazně projevuje především u zpracovatelského průmyslu, kdy dochází u vyspělých zemí k procesu dezindustrializace, u méně rozvinutých zemí k procesu industrializace a v tranzitivních zemích k procesu restrukturalizace.“ (Kliková, Kotlán, 2006, str. 208).

Specifickou situací, která vede ke strukturálním změnám, byla podle Tomáše Palety (2006) transformace ekonomik střední a východní Evropy a s ní spojené ekonomické a společenské změny. Kdysi uzavřené ekonomiky se otevřely okolnímu světu. Do těchto zemí začaly proudit nové technologie, proběhla v nich privatizace a demonopolizace hospodářství, což způsobilo výrazné strukturální změny, které se co do intenzity nedají srovnávat se změnami probíhajícími v západní Evropě. Rychlost a intenzita strukturálních změn přinesly na jedné straně negativní dopady v podobě strukturální nezaměstnanosti a zániku tradičních průmyslových center, tak na straně druhé příliv nejmodernějších technologií. Strukturální změny v transformujících se ekonomikách zajistily dlouhodobý a stabilní hospodářský růst. Všechny nastíněné případy vytvářejí v tržním hospodářství tlaky na změny. Podnikům, sektorům, odvětvím nezbyvá nic jiného než se přizpůsobit těmto skutečnostem. Neustále musí reagovat a přizpůsobovat svou nabídku, její strukturu a objem tržním signálům.

1.3 STRUKTURÁLNÍ POLITIKA

Základní politika, prostřednictvím které stát ovlivňuje strukturu ekonomiky vlastní země, je právě strukturální politika. Strukturu ekonomiky ovlivní po kratší či delší době každá používaná hospodářská politika, ovšem většinou se jedná jen o doprovodný a nezamýšlený jev. Pokud je ovlivňování cílené, objevuje se v kombinaci se snahou o stabilizaci ekonomiky nebo v souvislosti se snahou o podporu a usměrnění ekonomického růstu.

„Strukturální politika usiluje o změnu či udržení stávající struktury ekonomických aktivit; přitom si klade za úkol vytvářet takové ekonomické podmínky, při nichž náklady spojené s nezbytnými strukturálními přesuny budou co nejnižší. Proto strukturální politiku definujeme jako souhrn hospodářsko-politických nástrojů a opatření, která diferencovaně ovlivňují chování jednotlivých ekonomických subjektů, případně sektorů.“ (Kliková, Kotlán, 2006, str. 210)

Ke strukturální změně může dojít při změně poptávky, jak bylo uvedeno výše. Jakmile takový pokles poptávky zaznamená odvětví, které má značnou váhu v ekonomice a které v určitém regionu zaměstnává značnou část jeho obyvatelstva, dochází ke strukturální krizi, jejíž následky se snaží mírnit strukturální politika.

Každá ekonomika obsahuje odvětví v nejrůznějších fázích svého životního cyklu. Jednotlivá odvětví ovšem nejsou v ekonomice rovnoměrně rozmístěna a uvnitř ekonomiky existují regiony, kde jsou ve větší míře koncentrována odvětví v podobné fázi svého vývoje. Existují tedy průmyslové oblasti založené na těžbě uhlí, metalurgii nebo těžkém průmyslu, kde se nachází odvětví na konci svého životního cyklu. V tomto regionu musí dojít k přeorientování na jinou výrobu, což je spojeno s vysokými transformačními náklady. Je potřeba najít pro stávající propuštěné pracovníky nové pracovní příležitosti, provést rekvalifikaci mnoha zaměstnanců. Jedná se o dlouhodobý problém, který může přerůst ve strukturální krizi. Technologický rozvoj způsobí, že se tradiční odvětví dané země po určité době dostanou do útlumu a jejich místo nahrazují mladá dynamická odvětví.

Nástroje strukturální politiky

Mezi nástroje, jimiž strukturální politika ovlivňuje chování jednotlivých subjektů, odvětví či sektorů, patří zejména: dotace, daňové zvýhodnění, snadnější přístup k úvěrům, regulace cen, speciální fondy, licence, vývozní a dovozní kvóty, státní zakázky, ochranná a preferenční cla, mimotarifní překážky, vyrovnávací platby, prémie.

K nejrozšířenějším strukturálním politikám patří politika zaměřená na podporu podnikání v zemědělství. Potřeba dosažení soběstačnosti v produkci základních potravin, ochrana malých prvovýrobců před zpracovatelskými firmami, vyrovnávání rozdílů mezi městem a venkovem, nutnost stabilizace cen zemědělských výrobků, snaha o udržení kulturního rázu krajiny zajišťují zemědělské politice velmi silné postavení v rámci strukturální politiky státu.

Dalším typem strukturální politiky je politika zaměřená na průmysl. Průmyslová politika v rozvojových zemích se značně liší od průmyslové politiky vyspělých zemí. V případě rozvojových zemí je průmyslová politika zaměřena na změnu hospodářské struktury od zemědělství směrem k průmyslu, jinými slovy řečeno snaží se o industrializaci země. V případě vyspělých zemí nabývá průmyslová politika podobu deceleračního typu, což znamená, že se snaží mírnit dopady strukturálních změn.

Dále se strukturální politika angažuje v podpoře malého a středního podnikání (kde chce vytvořit příznivé klima pro zakládání, fungování a rozvoj malých a středních podniků) a snaží se o přiblížení ekonomické vyspělosti regionů.

Shrnutí kapitoly

Kapitola uvedla základní členění národního hospodářství především podle principu financování. Stručně bylo uvedeno, co zahrnuje ziskový a neziskový sektor. Kapitola také objasnila, co zahrnuje sektorová a odvětvová struktura ekonomiky. Kapitola se navíc zabývala strukturálními změnami a s tím spojenou klasickou cestou a strukturální zkratkou, a byly charakterizovány stimuly strukturálních změn. Nakonec bylo uvedeno, čím stát ovlivňuje strukturu ekonomiky, a uvedeny nástroje státu ovlivňující strukturu ekonomiky.

2 VEŘEJNÝ SEKTOR

Veřejný sektor je ta část národního hospodářství, která je financována z veřejných financí, řízená a spravována veřejnou správou, rozhoduje se v něm veřejnou volbou a podléhá veřejné kontrole.

Uvedená charakteristika předpokládá majoritu veřejného vlastnictví. Veřejný sektor je rovněž modernějším pojmem než pojem státní a municipální sektor.

Struktura veřejného sektoru je členěna do šesti bloků podle charakteru potřeb, které konkrétní bloky uspokojují:

1. Společenské potřeby (veřejná správa, policie, justice a armáda)
2. Rozvoj člověka (školství, kultura, tělovýchova a sport, zdravotnictví, sociální služby)
3. Poznávání a informace (věda a výzkum, informace, informační technologie, masmédiá)
4. Technická infrastruktura (doprava, spoje, energetika, vodní a odpadové hospodářství, komunální služby)
5. Privátní statky (bydlení, zemědělství, lesnictví, rybolov)
6. Existenční jistoty (zaměstnanost, sociální zabezpečení, životní prostředí)

Jako *hlavní důvody existence veřejného sektoru* jsou uváděny:

1. Selhání tržních mechanismů – výrobky a služby jsou pro společnost potřebné i přesto, že zisky jsou malé nebo dokonce záporné.
2. Nedokonalost trhu – trh v určitých podoblastech veřejného sektoru existuje, ale funguje nedokonale (monopolní situace při malém počtu výrobců či dokonce jednom výrobcu vede k zásadnímu omezení konkurence, nebo platební možnosti různých segmentů trhu – starší lidé, apod. dlouhé časové rozpětí ekologických projektů)
3. Problém důvěry – některé výrobky a služby veřejného sektoru (speciální nákladné léky, nákladné složité operace) by mohly být ziskově neužity.

Specifika veřejného sektoru:

1. Větší měřítko, komplexnost a široká společenská báze.
2. Větší řízení pravidly a zákony – menší rozsah individuální tvořivosti a iniciativy.
3. Větší význam politických prvků.
4. Neměřitelnost některých činností veřejného sektoru.
5. Skládání úcty publiku většího rozsahu.
6. Hierarchická a byrokratická struktura, pro celoživotní kariéru s nepružnou platovou stupnicí a postupem.
7. Podstatně větší vliv dominujících profesí.

Velikost veřejného sektoru je dána:

- Faktory ekonomickými
- Faktory historickými a geografickými
- Faktory demografickými
- Faktory kulturně náboženskými

Veřejný sektor vznikl jako reakce na problémy (selhání) trhu, tržního mechanismu a tržního sektoru. Také je to dáno historickým vývoje některých zemí – vznik neziskových organizací bez státní pomoci.

Selhání trhu může vzniknout v oblasti:

- Efektivnosti (vznik monopolu, kartelové dohody, externality)
- Stability (nezaměstnanost, vysoká míra inflace)
- Spravedlnosti a hodnot (vznik chudoby, prostituce)

Na základě výše uvedeného je posláním veřejného sektoru řešit důsledky selhání trhu (předcházet těmto důsledkům), předcházet vzniku selhání trhu a vytvářet smíšenou ekonomiku – tržní systém a systém veřejných financí.

Úkolem veřejného sektoru je zajistit potřebné veřejné statky. Na tuto produkci veřejných statků pak veřejný sektor musí efektivně alokovat finanční prostředky a vytvářet podmínky pro fungování soukromého sektoru.

2.1 CHARAKTERISTICKÉ RYSY VEŘEJNÉHO SEKTORU

Mezi charakteristické rysy veřejného sektoru patří: netržní sektor, neziskový sektor, veřejné finance, veřejná správa, veřejná volba a veřejná kontrola.

Netržní sektor – zde fungují subjekty, které produkují smíšené statky a získávají finance cestou přerozdělování. Rozhodování není založeno na systému tržních cen, např. peněžní hlasy jsou nahrazovány hlasy voličů, tj. občanů.

Neziskový charakter – hlavním cílem subjektů, které zde působí, není dosažení zisku. Podstatou je přímá produkce užitku při respektování kritérií hospodárnosti a účelnosti. Nepřipouští se přerozdělování zisku. Zisk musí být použit na cíle dané posláním organizace, nesmí být použit pro soukromé účely.

Na základě historického vývoje a sociologických a politických faktorů jsou podle L. M. Salamona a H. K. Anheiera formulovány 4 typy způsobů společné existence státu a neziskových organizací:

- Liberální model – typický pro společnost se silnou střední vrstvou. Dělnická třída a aristokracie nedisponovaly velkou mocí, což vedlo k zamítavému postoji k rozsáhlejším státním výdajům a podporovalo rozvoj soukromých aktivit v oblasti veřejných služeb.
- Sociálně – demokratický model – oproti liberálnímu se vyznačuje vysokými výdaji státu a nevelkým nestátním neziskovým sektorem. Stát je poskytovatelem sociálních statků a služeb a neziskové organizace fungují jen jako instituce, které umožňují vyjádření sociálních a politických názorů. Je typický pro společnosti se silnou střední třídou.
- Korporativistický model – předpokládá vzájemnou spolupráci státu a neziskového sektoru. Neziskové organizace stát chrání před radikálními požadavky společnosti, ten je ochraňuje a podporuje jejich aktivity.
- „Statist“ model – vyznačuje se nízkou úrovní sociálních výdajů i relativně malým neziskovým sektorem. Stát sleduje zájmy ekonomických elit a především své vlastní. Na financování veřejných statků se zčásti podílejí zaměstnavatelé.

Tabulka 2-1 uvádí čtyři typy „neziskových režimů“ a země těmto typům odpovídající.

Tabulka 2-1 Čtyři typy „neziskových režimů“ a země těmto typům odpovídající

Úroveň vládních sociálních výdajů	Rozsah neziskového sektoru	
	Malý	Velký
Nízká	„Statist“ (Japonsko)	Liberální (USA, Velká Británie)
Vysoká	Sociálně-demokratický (Švédsko, Itálie)	Korporativistický (Německo, Francie)

Zdroj: Škrabelová, 2002.

Podobný charakter jako veřejný sektor, i když nemusí nutně docházet k financování z veřejných rozpočtů, má tedy i tzv. neziskový nestátní (non-profit) sektor, který plní podobné funkce jako veřejný, je však financován i ze soukromých zdrojů.

Veřejné finance – Jsou spojeny s financováním z veřejných rozpočtů - státní, regionální a municipální rozpočty. Jestliže veřejné finance jsou pojmem sloužícím k označení čistě finančních operací, vztahů a nástrojů realizace veřejného zabezpečování určitých statků, poskytování transferů nebo stimulací subjektů k nějakému chování, pak pojem veřejný sektor slouží k označení určité části národního hospodářství. Veřejný sektor je důsledkem a produktem veřejného financování na straně jedné, a zároveň motorem vyvolávajícím nepřetržitý koloběh prostředků v rámci veřejných financí na straně druhé.

Veřejná správa - Veřejnou správou jsou označovány úřady (státní správa a samospráva). Subjekty veřejné správy jsou stát, jiné veřejnoprávní korporace (obce, kraje, samosprávné komory), další subjekty (státní podniky, státní fondy, fyzické a právnické osoby). Vykonavatelé veřejné správy jsou správní orgány (úřady), jejichž působnost je místní nebo věcná. Vykonavatelé mají pravomoc vydávat správní akty, uzavírat veřejnoprávní smlouvy, vykonávat správní dozor a kontrolu, vydávat správní exekuce.

Veřejná volba - proces, kdy se individuální preference spojují do kolektivních rozhodování. (Např. Politické hlasování – kolektivní rozhodování. Kolektivní rozhodování všemi, kterých se to týká nebo těmi, kteří byli pro rozhodování zvoleni.)

Veřejná kontrola - Veřejnost má právo, ale i povinnost přímo (vlastní občanská kontrola) anebo prostřednictvím svých zástupců (kontrola volenými zastupitelskými orgány či kontrola profesionálů) kontrolovat veřejnou volbu a důsledky jejího rozhodování.

2.2 VEŘEJNÁ MOC

Veřejná moc je taková moc, která rozhoduje o právech a povinnostech subjektů. Je rozlišováno širší a užší pojetí veřejné moci:

- *V užším pojetí* – politická moc reprezentovaná státem, tj. státní moc.
- *V širším pojetí* – státní moc, vliv samosprávy, regionální a místní úroveň, vliv zájmových skupin, systém spravedlnosti dané země.

V závislosti na legitimitě nebo oprávněnosti moci se veřejná moc člení na autoritářskou moc a demokratickou moc.

Autoritářská moc

Autoritářská neboli usurpátorská (uchvatitelská) moc – není získána na základě souhlasu většiny obyvatel dané země. Je typická pro diktátorské nebo jinak totalitní režimy. V historii byla neomezená, nesouzená a charakteristická úplným nebo částečným nedostatkem demokraticko-politických vztahů (viz Starověký Řím, Egypt, Císařská Čína). Samospráva zde prakticky neexistuje.

Rysy autoritářské moci:

- Jsou potlačeny demokratické principy vládnutí.
- Je zpravidla založena na samozvaném vůdci.
- Opozice je zakázána nebo není umožněno její reálné fungování.
- Není umožněna dělba moci, samospráva prakticky neexistuje.
- Práva a svobody občanů jsou omezeny.
- V širokém rozsahu jsou uplatňovány represivní složky – policie, armáda.
- Nejsou realizovány svobodné volby, buď neprobíhají vůbec, nebo jsou pod centrální politickou kontrolou.

Mezi autoritářské formy vládnutí patří neomezená monarchie, fašistická diktatura, režim jedné politické strany, vláda vojenské junty, vláda náboženských autorit (teokracie), prezidentská diktatura.

Monarchie

Monarchie je politická moc absolutně nebo nominálně v držení panovníka (monarchy). Neomezená (absolutní) monarchie je neobměňovaná, právem nevázaná moc panovníka (král, šejk). Je vázaná na rodinnou dynastii, pomocí sňatků jsou spojovány majetné rody. Příkladem neomezené monarchie je Katar, kde vládne šejk, Omán, kde vládne absolutní sultán, nebo Spojené arabské emiráty, kde vládne emír).

Demokratická monarchie se člení na parlamentní nebo konstituční monarchii. Představitelem demokratické monarchie je například Spojené království.

Fašistická diktatura

Nadřazuje zájmy celku nad zájmy jednotlivce. K potlačení opozice je užíváno násilí. Existuje zde zjevná nebo skrytá státní kontrola. Jedná se o ideologicky a nacionálně motivované politické hnutí. Typické pro fašistickou diktaturu je zřeknutí se principu ústavnosti a zákonnosti.

Režim jedné politické strany

Typické je odmítání opozice, soutěžních voleb a volného trhu. Vedoucí politická moc obsahuje všechny řídicí pozice. Státní i stranický aparát splývá.

Vláda vojenské junty (skupiny)

Jedná se o vojenskou vládu realizovanou ambiciózními generály, kteří jsou v čele zájmových skupin vojenské výroby. Vojenský průmyslový komplex určuje směr vnitřní i vnější politiky státu. Dochází ke vměšování do soukromého života občanů. Příkladem vojenské junty je: Myanmar – Barma, Lybie, Somálsko.

Vláda náboženských autorit (teokracie)

Tato vláda je realizována hierarchií funkcionářů církve. Jedná se o formu vlády, kde náboženství nebo víra hraje hlavní roli. Systém zajišťuje převahu věřící části obyvatelstva a její vliv na politiku. Typickým příkladem je současný muslimský svět – islámské zákony, právo (šarija).

Prezidentská diktatura

Prezidentská diktatura je spojena s neomezenou mocí hlavního ideologa režimu – politického vůdce. Tento vůdce sdružuje stranické a státní funkce. Existuje zde zdánlivě demokratická ústava zajišťující minimum lidských práv a svobod. Moc výkonná dominuje nad mocí zákonodárnou. Příkladem je Rusko, Bělorusko, Sýrie.

Demokratická moc

Je založena na principu tolerance a partnerství. Je spojena s nedotknutelností individua, jsou zde respektovány menšiny a autonomní zájmy. Je deklarována v pravidelných intervalech realizovanými volbami s prokazatelně většinovou volbou obyvatelstva dané země. Základní rysy demokratické moci:

- Existence množství politických stran.
- Probíhá politická soutěž, konkurence různých názorů, kontroverzních zájmů směřujících ke kompromisu.
- Existence zájmových skupin.
- Široká práva a svobody občanů – zejména svoboda slova, tisku, sdružování, shromažďování, náboženská svoboda a petiční právo.
- Zajištění základních sociálních podmínek pro důstojný život všech.
- Možnost občanů ovlivňovat veřejnou moc.
- Kolektivní rozhodování především na základě většiny při současné ochraně práv menšin.

2.2.1 LOBBING

Lobbing může být spojován s veřejnou mocí. Lobbing ve všeobecnosti jsou různé aktivity, které se zaměřují na ovlivňování politických hnutí nebo rozhodnutí státní správy a patří k nástrojům, které se běžně využívají v demokratické společnosti na prosazování různých myšlenek. Je to ve své podstatě jen určitá metoda přenosu informací od jednoho subjektu k druhému. Je velmi důležité poznamenat, že jde o legitimní přesvědčení politiků o správnosti a potřebnosti určitého rozhodnutí. Právě prostřednictvím lobbingu se podnikatelské subjekty, zájmová sdružení nebo profesní organizace snaží upravit legislativu tak, aby měli co nejpríznivější prostředí pro svou činnost. Lobbing se týká různých oblastí, mezi jinými například daňových předpisů nebo zákonů týkajících se podnikání. Lobbovat nemusí pouze firmy, nebo podnikatelé, ale také skupiny občanů, zájmové sdružení, sdružení obcí a zastupitelů, různá hnutí a iniciativy.

Podstatou lobbingu je tedy poskytnout „zákonodárcům“ důkladnou analýzu určité problematiky, uvedení veškerých možných důsledků a variant. Lobbisti, kteří mohou být samostatnými osobami nebo zaměstnanci lobbingových agentur, získávají prostřednictvím

svých informačních zdrojů informace o připravovaných zákonech, či potenciálních rozhodnutích relevantních orgánů. Na základě toho se svými klienty zvaží všechny možné výsledky takovýchto zákonů anebo rozhodnutí a pokusí se definovat optimální řešení, které by mělo přihlížet na zájmy a potřeby všech stran. Zároveň předkládají i alternativní řešení, které by bylo pro všechny zúčastněné strany akceptovatelné. Je samozřejmé, že ne všechna navrhovaná řešení vyhovují všem.

Lobbisti pro dosahování svých cílů využívají různé metody. Mohou se pokusit přesvědčit jednotlivé politiky (například prostřednictvím poradních orgánů vlády) anebo získat si na svoji stranu širokou skupiny podporovatelů a tlačit na zákonodárce prostřednictvím veřejného mínění a médií. Mohou být organizovány diskusní fóra, petice, kampaně nebo vzdělávání občanů.

Pro společnost se mohou tyto metody zdát podezřelé a často se zaměňují s nelegálním nátlakem nebo dokonce s korupcí. Je samozřejmé, že při lobbingu musí docházet k legitimnímu přesvědčování. Mezi základní principy lobbingu patří vysoká etika, čestnost a profesionalita. Lobbista musí pracovat jen s pravidelnými fakty a řídit se morálními zásadami.

Lobbování v podmínkách demokracie má své kladné stránky. Mezi jinými přispívá k existenci konkurenčního prostředí a zvyšuje informovanost státních úředníků a veřejnosti.

Korupce

Mezi lobbováním a korupcí bývá jen velmi nezřetelná hranice. Někdy je snaha rozlišovat tuto hranici definováním tzv. legitimních a nelegitimních zájmů. Podpora nelegitimních zájmů je směřována ke korupci. Lobbing v žádném případě neznamená podplácení nebo nějaké hmotné motivování těch, kteří mohou přijmout rozhodnutí. Také poskytování různých osobních výhod je nepřijatelná v lobbingu.

2.3 VHODNÉ ČINNOSTI VEŘEJNÉHO A PODNIKATELSKÉHO SEKTORU

„Existence veřejného sektoru a jeho spolupůsobení s privátním sektorem je jedním z faktorů modifikujících čistě tržní charakter ekonomiky v ekonomiku smíšenou, v níž fungují i různé formy vlastnictví a rozdílné mechanismy koordinace ekonomických aktivit.“ (Hamerníková, s. 40)

Tabulka 2-2 Rozvojové předpoklady veřejného a podnikatelského sektoru

Silné stránky veřejného sektoru
Stabilita
Schopnost řešit problémy mimo hlavní poslání
Nestrannost
Silné stránky podnikatelského sektoru
Schopnost reagovat na rychle se měnící poměry
Inovační schopnost
Tendence opakovat úspěch
Tendence opustit neúspěšné nebo zbytečné
Ochota riskovat
Schopnost vytvářet kapitál
Profesionální přístup
Schopnost využít ekonomii množství

Zdroj: Potůček, 2005.

Tabulky 2-2 uvádí rozvojové předpoklady veřejného a podnikatelského sektoru, jejich silné a slabé stránky. Tabulka 2-3 naznačuje vhodné činnosti veřejného a podnikatelského sektoru, které mohou sloužit jako obecné vodítko při vymezení rolí jednotlivých účastníků smíšené ekonomiky.

Tabulka 2-3 *Vhodnost veřejného a podnikatelského sektoru pro vybrané úlohy*

Vyhovující nejlépe veřejnému sektoru
Obecná regulace
Realizace specifických politik
Zajištění rovnosti
Prevence diskriminace
Prevence vykořisťování
Podpora sociální koheze
Vyhovující nejlépe podnikatelskému sektoru
Ekonomické úlohy
Investiční úlohy
Vytváření zisku
Podpora soběstačnosti

Zdroj: Potůček, 2005.

Shrnutí kapitoly

Kapitola pod názvem Veřejný sektor uvedla strukturu veřejného sektoru, hlavní důvody existence veřejného sektoru, jeho specifika, poslání a úkoly. Byly zde popsány hlavní charakteristiky veřejného sektoru, formulovány čtyři typy způsobů společné existence státu a neziskových organizací podle autorů Salamona a Anheiera. Dále byla charakterizována veřejná moc, a byl objasněn rozdíl mezi lobbingem a korupcí. Na konci kapitoly byly uvedeny silné a slabé stránky veřejného a podnikatelského sektoru a vhodné činnosti veřejného a podnikatelského sektoru.

3 PODNIKATELSKÝ SEKTOR VE STRUKTUŘE NÁRODNÍHO HOSPODÁŘSTVÍ

Podnikatelský sektor je tvořen souhrnem podnikatelských subjektů. Existuje řada nejrůznějších typů podniků od podniku, který vlastní jednotlivec, přes společnost s ručením omezeným (s.r.o.) až po akciovou společnost (a.s.). Třídícím znakem je tedy právní forma, dále se podniky třídí podle sektoru národního hospodářství, podle hospodářských odvětví, dle velikosti a rozsahu působnosti. Pojem podnik se neustále mění v závislosti na tom, jak se vyvíjí podnik v průběhu času, a proto nejsou definice jednoznačné a konečné.

V obchodním zákoníku v §5 je podnik definován takto: [112]

DEFINICE 1

„Podnikem se pro účely tohoto zákona rozumí soubor hmotných, jakož i osobních a nehmotných složek podnikání. K podniku náleží věci, práva a jiné majetkové hodnoty, které patří podnikateli a slouží k provozování podniku nebo vzhledem k své povaze mají tomuto účelu sloužit.“

Třídící znaky podnikatelského sektoru jsou:

- Právní forma
- Sektor národního hospodářství
- Hospodářské odvětví
- Velikost a rozsah působnosti

Podnik jako soubor výrobních faktorů (práce, půda, kapitál, technologie) je v současnosti nutné chápat jako otevřený systém, ve kterém dochází k výměně informací a surovin (věcné podstaty) mezi podnikem a jeho okolím. Podnik má možnost reagovat na změny v okolí a z tohoto vyplývá, že se jedná o otevřený systém se zpětnou vazbou.

Podnikovým cílem je uspokojování lidských potřeb a samozřejmě dosahování zisku. Pojetí podnikových cílů by mělo být pluralitní – soustava cílů s integrující rolí finančních cílů. Cíle podniku je nutné stanovovat v oblasti:

- finanční a majetkové,
- výrobní,
- obchodní,
- organizační,
- informační,
- personální.

V podniku by se měl uplatňovat ekonomický princip hospodárnosti, což vyjadřuje takový průběh nákladů, při kterém se dosahuje žádoucích výstupů s co nejmenším vynaložením vstupů (lidských a finančních).

Úspěšnost podnikatelské činnosti se promítá do ekonomické i kulturně-sociální situace měst, regionů. Stabilní podnikatelský sektor je zdrojem finančních příjmů do rozpočtů měst, regionů. Podnikatelský sektor vytváří pracovní příležitosti pro občany.

3.1 PODNIKATELSKÉ PROSTŘEDÍ

Podnikatelské prostředí působí na podnikání, podnikatele a podniky jako souhrn podstatných externích (makro a mezzoprostředí) a interních (mikroprostředí) vlivů vyvíjejících se v čase a prostoru. Je integrální součástí životního prostředí stejně tak, jak podnikání je nedílnou součástí života.

Makroprostředí

Makroprostředí zahrnuje okolnosti, vlivy a situace, které firma svými aktivitami nemůže nebo jen velmi obtížně může ovlivnit. Do makroprostředí jsou zařazeny vlivy demografické (pohlaví, věk, rodinný stav atd.), politické, legislativní, ekonomické, sociokulturní, geografické (vlivy do velké míry předurčující logistiku podniku), technologické, ekologické aj. Některé z vlivů jsou tedy hmotné (např. technologické) a jiné jsou nehmotné.

Základní faktory:

- Růst nebo pokles výkonu ekonomiky, např. vyjádřený v podobě HDP.
- Růst nebo pokles inflace, tedy i vliv na cenu zboží, služeb, peněz.
- Růst nebo pokles zaměstnanosti a s tím související sociální aspekty.
- Upevňování nebo narušení politické stability a dalších mimoekonomických parametrů země, skupiny zemí.

Mezzoprostředí

Mezzoprostředí je významně spojeno se životem malých a středních podniků. Představuje pro ně každodenní reálný kontakt s prostředím, v němž se nacházejí. Je také spojeno s působením konkrétně věcných regionálních, mikroregionálních a lokálních faktorů.

Základní faktory:

- Přírodní ekologické prvky, projevují se při interakci podniku (vodní plochy, lesy,...).
- Technická a dopravní infrastruktura, hodnotí se stav technické a dopravní vybavenosti prostoru.
- Všeobecná a ekonomická kultura – vzdělanost, kultura, pracovitost obyvatelstva.
- Ekonomická a podnikatelská infrastruktura – rozvinutost služeb pošty, bank, poradenských firem, hotelů.

Mikroprostředí

Mikroprostředí zahrnuje okolnosti, vlivy a situace, které firma svými aktivitami může významně ovlivnit. Do mikroprostředí je možné zařadit zákazníky, konkurenci, veřejnost, partnery (dodavatele, odběratele, finanční instituce, pojišťovny, dopravce atd.). Mikropodnikatelské prostředí vypovídá o vyzrálosti osobnosti podnikatele. Velké firmy této problematice věnují velkou a stálou pozornost, malé a střední podniky pak spíše občasnou pozornost.

Základní faktory:

- Umění podnikatele vlastnit, optimalizovat a harmonizovat vlastnické podnikatelské portfolio.
- Schopnost a umění vést lidi, rozvíjení vztahů mezi vlastníky a managementem.
- Schopnost uspokojit potřeby.
- Schopnost komunikovat s podnikatelským makro a mezzoprostředím včetně mikroekonomických aktivit.
- Schopnost formulovat podnikatelskou filozofii, zajistit identitu a integritu firmy.

Je zřejmé, že podnikatelské prostředí nelze členit pouze na dílčí ekonomické, finanční, právní, ekologické či marketingové prostředí. Jde o složitý subsystém podnikatelství výrazně závislý na kulturních, historických, regionálních kontextech souvisejících s jeho vymezením.

Nositeli podnikatelského prostředí jsou státní centrum (parlament, vláda, ministerstva), centra nadstátních útvarů a globální správy světa (OSN, Evropská komise), municipality (obce, města, kraje), obyvatelstvo (spotřebitelé, zaměstnanci, voliči, vlastníci), reprezentanti sféry podnikatelských subjektů (odběratelé, dodavatelé, školy, nemocnice, banky, grantové agentury, rozvojové agentury), reziduální sféra (ostatní reprezentanti specifického podnikatelského prostředí s vazbou na kulturní, náboženské, politické vlivy, ekologické aspekty).

Soubor faktorů, ovlivňujících úspěšnost a možnost podnikání je možné rozdělit do několika skupin. Jedná se o faktory krátkodobé (např. jednorázové opatření vlády k obchodnímu rejstříku) nebo dlouhodobé (vybudování infrastruktury, zahrnutí souboru opatření do Operačního programu Průmysl a podnikání). Některé faktory působí lokálně v některém městě (disponibilní rozvojové plochy) nebo jen v určitém odvětví (zemědělství, stavebnictví), jiné působí plošně (daňová zátěž, legislativa). Kvalita podnikatelského prostředí se proto posuzuje jednak obecně, pro celou zemi, ale také ve vztahu k určitému regionu nebo pro určité odvětví. Mezi hlavní faktory patří právní prostředí, dostupnost rozvojového kapitálu, daňové zatížení a možnost samosprávných podnikatelských organizací podílet se na tvorbě zákonů a udělování podpor podnikatelům.

Žádný podnikatel nemůže podnikat izolovaně ke svému okolí, ale je de facto i de iure na něm závislý. Jeho závislost je z větší míry ekonomická a z menší politická, tj. musí mít kapitál a musí dodržovat pravidla podnikání dané zákony (především živnostenským zákonem, obchodním zákoníkem, občanským zákoníkem, zákoníkem práce a dalšími). Dále je závislý na prostředí, zákaznících, dodavatelích, konkurenci, někdy sezónnosti, a dokonce i počasí.

3.2 INSTITUCIONÁLNÍ RÁMEC PODNIKATELSKÉHO PROSTŘEDÍ

Institucionální rámec je pro vymezení podnikatelského prostředí České republiky důležitý, ale také velmi rozsáhlý, proto následující výčet není vyčerpávající. Jedná se o:

- Normy, legislativní prostředí (Ústava České republiky, Listina základních práv a svobod, Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, zákon č. 47/2002 Sb., o podpoře malého a středního podnikání aj.).
- Ústřední orgány státní správy (Ministerstvo průmyslu a obchodu, Ministerstvo pro místní rozvoj, Ministerstvo financí, Ministerstvo práce a sociálních věcí).
- Banky specializované na podporu podnikání (např. Českomoravská záruční a rozvojová banka, Česká exportní banka).
- Účelové a podnikatelské instituce (Hospodářská komora ČR, Agrární komora ČR, CzechInvest, CzechTrade, aj.).
- Zaměstnavatelské svazy (např. Svaz obchodu a cestovního ruchu v ČR).

Z hlediska původu můžeme subjekty poskytující inovační, materiální a finanční podporu rozdělit do čtyř skupin:

- Vládní organizace zaměřené na poskytování různých služeb podnikatelům.
- Nevládní organizace na bázi zpravidla neziskových organizací.
- Podnikatelské inkubátory a vědecko-technické parky.
- Komerční subjekty specializující se na podporu podnikání. [99]

Zejména Ministerstvo průmyslu a obchodu České republiky (MPO a ČR), vytvořilo řadu institucí, které mají poskytovat zvýhodněné poradenské služby podnikatelům ze sektoru malého a středního podnikání. Tyto programy mají celostátní působnost. Vedle toho z úrovně Ministerstva pro místní rozvoj ČR (dále jen MMR) jsou iniciovány programy podpory určené příslušným regionům, popř. příhraniční spolupráci. [99]

Mezi *vládní instituce podpory* patří CzechInvest, CzechTrade, Design centrum, Českomoravská záruční a rozvojová banka, a.s., Česká exportní banka, a.s., Regionální poradenská a informační centra a podnikatelská inovační centra, Národní vzdělávací fond.

Design centrum poskytuje podnikatelské sféře informační, poradenské, popularizační a vzdělávací služby k rozvoji podnikání a uplatňování designu ve výrobě, obchodu a spotřebitelské veřejnosti jako součástí životního stylu a zvyšování konkurenceschopnosti produkce české ekonomiky. [56]

Česká exportní banka, a.s. (ČEB) je specializovanou bankovní institucí pro státní podporu vývozu. Posláním ČEB je poskytovat státní podporu vývozu, a to poskytováním a financováním vývozních úvěrů a dalších služeb s vývozem souvisejícím. Umožňuje českým vývozcům vstupovat do soutěže na mezinárodním trhu za podmínek srovnatelných s těmi, které využívá jejich hlavní zahraniční konkurence. Předpokladem poskytnutí exportního úvěru je splnění řady podmínek, mimo jiné: řádné placení daní a příspěvku na sociální a zdravotní pojištění, hodnota exportovaného zboží musí mít z 60 % původ v tuzemsku, pojištění pojistitelných vývozních úvěrových rizik je poskytováno Exportní garanční a pojišťovací společností, a.s. [99]

Vládní instituce, zejména Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR (MPO) vytvořilo různé instituce poskytující zvýhodněné poradenské služby i podnikatelům malého a středního podnikání. Jsou jimi:

Agentura CzechInvest, ta je zřízena Ministerstvem průmyslu a obchodu s cílem posilovat konkurenceschopnost české ekonomiky prostřednictvím podpory investic a inovací, rozvoje lidských zdrojů, ale také výzkumu a vývoje financovanou ze státního rozpočtu ČR a ze strukturálních fondů Evropské unie v období let 2007 - 2013.

Agentura CzechTrade, ta je opět zřízena MPO s cílem podpory obchodu prostřednictvím prosazování a upevňování pozic českých exportérů na zahraničních trzích. CzechTrade má unikátní informace o zahraničních trzích (např. jaké jsou celní sazby, legislativa v daných lokalitách).

Regionální poradenská a informační centra a podnikatelská a inovační centra (RPIC, BIC). RPIC poskytují malým a středním podnikatelům cenově zvýhodněné konzultace a poradenské služby (např. zprostředkování bankovních úvěrů, vytváření nových pracovních míst). Podnikatelská informační centra se zaměřují na podnikatelské, technické a technologické poradenství za využití Evropské sítě podnikatelských a inovačních center. Specifickou činností BIC je podpora vysokých škol a velkých průmyslových firem. Tyto poradenské činnosti RPIC a BIC jsou dotovány ze státního rozpočtu, z toho vyplývá, že jsou cenově výhodnější než služby soukromých poradenských center. V současné době působí v ČR 35 RPIC a 5 BIC.

Národní vzdělávací fond (NVF). Je založen Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR (MPSV). NVF podporuje rozvoj kvality a efektivnosti lidských zdrojů, zaměstnanosti, dalšího vzdělávání a sociální integrace, zkvalitňování přípravy manažerů. NVF je dotován ze státního rozpočtu a ze zdrojů ze zahraničí, hlavně EU.

Centrum pro regionální rozvoj ČR (CRR ČR). Toto centrum je příspěvková organizace Ministerstva pro místní rozvoj ČR (MMR ČR). „*Základním posláním CRR ČR je podpora činností MMR ČR při realizaci regionální politiky vlády České republiky a implementaci programů a projektů Evropské unie v České republice, které spadají do kompetence uvedeného ministerstva.*“ (www.businessinfo.cz)

Informační portály. Jimi jsou informační zdroje uvedené na webových stránkách příslušných vládních institucí i informační portály, které jsou určeny podnikatelské veřejnosti. Příkladem informačního portálu je www.businessinfo.cz, www.euroinfocentrum.cz.

Nevládní instituce představují široké spektrum subjektů, které v rámci plnění svých funkcí poskytují řadu užitečných služeb podnikatelským subjektům. Mezi nevládní instituce patří Hospodářská komora, Agrární komora, Svaz obchodu a ČR a cestovního ruchu, Svaz průmyslu a dopravy ČR, Asociace malých a středních podnikatelů a živnostníků ČR, Sdružení podnikatelů a živnostníků ČR, Asociace pro poradenství v podnikání, Centrum pro evropskou integraci, Unie malých a středních podniků ČR, Asociace inovačního podnikání ČR, Společnost vědecko-technických parků ČR.

Hospodářská komora (dále jen HK) plní pro podnikatele řadu funkcí, je důležitou formou zájmového sdružení. MSP nabízí poradenství a konzultační činnosti, a to jak ekonomického charakteru, tak exportně-importní poradenství, včetně procedur v mezinárodním obchodě a technologie obchodních transakcí, informace o nových přístupech k řízení MSP apod. Pro podnikatele vedle právních a legislativních služeb jsou též důležité celní a certifikační služby poskytované komorou – ověřování průvodních dokladů pro export zboží. Komora dále zabezpečuje informační servis v oblasti programových podpor, monitoring platební kázně a vydává řadu odborných publikací. HK je instituce zřízená zákonem. [99]

Agrární komora (dále jen AK) svými aktivitami pomáhá podnikatelům v zemědělství, potravinářství a lesnictví. K podpoře podnikání plní obdobné funkce jako HK, navíc sleduje a vydává stanoviska k problematice ochranných tendencí týkajících se trhu se zemědělskými produkty a potravinami. AK je též zřízená zákonem. [99]

Svaz obchodu a ČR a cestovního ruchu je zastáncem podnikatelských zájmů a potřeb. Nabízí řadu služeb pro podnikatele z odvětví obchodu, pohostinství a ubytování a cestovního ruchu.

Svaz průmyslu a dopravy ČR je nezávislá organizace, sdružující zaměstnavatele a podnikatele v ČR z oblasti průmyslu a dopravy. Reprezentuje, podporuje a prosazuje zaměstnavatelské, podnikatelské a profesní zájmy svých členů ve spolupráci se státními institucemi, nabízí svým členům řadu informací, vzdělávacích a poradenských služeb.

Asociace malých a středních podnikatelů a živnostníků ČR je dobrovolným, účelovým a profesním sdružením právnických osob, které působí v různých průmyslových oborech, pomáhajících MSP. [99]

Asociace pro poradenství v podnikání (dále jen APP) sdružuje právnické a fyzické osoby, poskytující poradenské služby a které se zavázaly dodržovat etický kodex, zpravidla závazný pro členy FEACO³. V této mezinárodní organizaci je APP řádným členem a také tam zastupuje Českou republiku. Hlavním posláním APP je pomáhat rozvoji využívání poradenských služeb, formování její etiky a růstu kvality poradenství. Organizuje zvyšování kvalifikace a odbornosti pomocí různých vzdělávacích akcí. Podnikatelské veřejnosti nabízí pomoc při výběru vhodného poradce či poradenské firmy a při zformulování daného problému do podpory zadání pro poradenskou firmu. [99]

Centrum pro evropskou integraci (dále jen CEBRE) působí v Bruselu při institucích EU. Jeho hlavním cílem je podpora domácích podnikatelských zájmů, jak vůči orgánům EU, tak vůči celoevropským oborovým a zaměstnavatelským federacím. Realizuje cílené průzkumy a podporuje projekty na čerpání prostředků z programů EU, včetně vyhledávání potenciálních partnerů.

Unie malých a středních podniků ČR je oficiálním zástupcem českých MSP při EU, zejména při Evropském parlamentu. Cílem Unie je společně s českými podnikatelskými sdruženími vytvářet tlak na zlepšení podnikatelských podmínek u českých i evropských veřejných činitelů. Zasaduje se o podporu svobodného podnikání, odstraňování byrokratických překážek bránící hospodářskému rozvoji a ochrany hospodářské soutěže v ČR a na území celé EU, zejména odstranění diskriminačních opatření trhu EU při dodržování ochrany hospodářské soutěže. Mimo to malým a středním podnikatelům poskytuje rady a pomoc, pokud se setkávají s neoprávněnými zásahy ze strany jiných členských států či institucí EU. [99]

Asociace inovačního podnikání ČR (dále jen AIP) je nevládní organizace pro oblast inovačního podnikání, transferu technologií a vědecko-technických parků. Je občanským sdružením, jehož cílem je vytvářet předpoklady pro rozvoj inovačního podnikání v České republice, tj. výzkumu a vývoje inovací, transferu technologií, nových materiálů a technologií, budování vědecko-technických parků a činností inovačních firem. [56]

Společnost vědecko-technických parků ČR je dobrovolným sdružením právnických a fyzických osob, jehož cílem je vytváření předpokladů pro přípravu a provoz vědecko-technických parků. Hlavními úkoly je získávat pro záměry přípravy a provozu vědecko-technických parků instituce a osobnosti, zakládat a rozvíjet malé inovační firmy, pečovat o kvalitu jejich obsahového zaměření, podporovat vznik národní sítě, vědecko-technických parků, vytvářené akreditovanými vědecko-technickými parky a další činnosti. [99]

Podnikatelské inkubátory (PI), vědecko-technické parky

Tento projekt je spolufinancován Evropským fondem pro regionální rozvoj a Ministerstvem průmyslu a obchodu. PI jsou novým fenoménem podpory malých a středních podniků. Smyslem PI je koncentrovat na jedno místo začínající podnikatele, kteří jsou méně konkurenceschopní a čelili by velkým problémům směřujících až k zániku v prvních několika letech své existence. Inkubátor soustředí různé nástroje podpory podnikání, k nimž patří převzetí nákladů na vybavení kanceláří, servisní a administrativní služby, převzetí nákladů spojených s provozní obsluhou zabezpečovacích systémů, pronájemem audiovizuální techniky, společným sekretariátem, pevným připojením k Internetu i možnost zvýhodněného nájmu do doby, než se jim podaří svůj podnikatelský záměr zrealizovat a postavit se „na vlastní nohy.“

³ Federace evropských národních asociací pro poradenství se sídlem v Bruselu.

PI je zaměřen na poskytování služeb soustředěné na začínající podnikatele a jejich pomoc v počátku své existence. V praxi představuje podnikatelský inkubátor zařízení, do kterého může začínající podnikatel přijít s nápadem či záměrem a v inkubátoru získá základní poradenství ohledně možných dotací, možností financování, sestavování podnikatelského záměru atd. Podnikatelské inkubátory se neobjevují jen ve velkých městech jako Brno a Ostrava, které jsou centry technologického a podnikatelského rozvoje u nás. Staví se i v menších městech jako Přerov nebo Vsetín. Ve hře jsou totiž evropské dotace, které jdou většinou do méně rozvinutých regionů. Z toho důvodu je velmi málo inkubátorů např. v Praze. Po uplynutí 3 až 5 let se firma musí osamostatnit nebo přejít do vědeckotechnického parku. Rozdíl mezi těmito firmami začínajícími v PI a ostatními firmami, které nevyužily služeb inkubátoru je v tom, že mají více kontaktů, zkušeností. Začínající podnikatel se do PI může dostat za předem stanovených podmínek. Pobyt v inkubátoru je dočasný. Po předem stanovené době je nutno inkubátor opustit a uvolnit místo dalšímu zájemci.

Pro fungování inkubátoru je nezbytný počáteční vklad ze strany veřejného sektoru nejčastěji realizovaný ve formě vkladu nemovitosti, ve které má být inkubátor umístěn. Inkubátory fungují na neziskovém principu, jsou schopny ze zisků, které vytvoří z poskytování konzultantských služeb a z nájemného vybraného od nájemníků, dotovat další služby, případně zisky reinvestovat do oprav svěřené nemovitosti, do budování dalších inkubátorů nebo do dalších aktivit na podporu podnikání.

Přehled inkubátorů: Technologický inkubátor VUT, Podnikatelský inkubátor, Vědeckotechnického parku Univerzity Palackého v Olomouci, BIC Ostrava, Technologické a inovační centrum Zlín, Akademické a univerzitní centrum Nové Hradky, Třeboňské inovační centrum, Vědeckotechnologický park Ostrava, BIC Plzeň, Podnikatelské a inovační centrum Severní Čechy, Technologické a inovační centrum ČVUT, Technologické centrum Hradec Králové

Komerční subjekty specializující se na podporu podnikání - Nefinanční pomoc malým a středním podnikům je zabezpečována také prostřednictvím podnikatelských subjektů, které poskytují především informační a poradenské služby, jak z hlediska technické, tak i organizační a ekonomické stránky výroby. Služby jsou poskytovány buď bezplatně, nebo z nízké poplatky. Mezi typy poradenských služeb můžeme zařadit např. vedení účetnictví, daňové poradenství, zabezpečení požadavků bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, právní konzultace apod. [88]

3.3 RYSY PODNIKATELSKÉHO PROSTŘEDÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Statistiky, které vzniknou za použití klasifikace NACE, lze srovnávat v celé Evropské unii. S nižší mírou podrobnosti (na vyšších úrovních) je možné srovnání i se světovými statistikami. Používání NACE je povinné pro všechny členské státy Evropské unie.

V České republice bylo k 1. 1. 2011 registrováno 2 637 551 ekonomických subjektů. Dominantou v počtu ekonomických subjektů podle převažující CZ-NACE je hl. město Praha (19,1 %), pak následuje Středočeský kraj (11,6 %), Jihomoravský (10,7 %) a Moravskoslezský kraj (9,3 %). Nejmenší počet ekonomických subjektů připadá kraji Karlovarskému 3,2 %) a kraji Vysočina (3,9 %) spolu s krajem Pardubickým (4,3 %).

Z hlediska třídění podle odvětví převažující činnosti se nejvíce podnikatelských subjektů zabývalo činností velkoobchod, maloobchod, opravy a údržba motorových vozidel, kód G (25,37 % z celkového počtu) a nejméně podnikatelských subjektů se zabývalo činností domácností jako zaměstnavatelů, činností domácností produkujících blíže neurčené výrobky

a služby pro vlastní potřebu, kód T v počtu pouze 5 subjektů, a to v kraji Praha, Jihočeském a Jihomoravském.

Podnikatelské prostředí České republiky po vstupu do Evropské unie se vyznačuje relativně vysokou mírou otevřenosti ekonomiky, která se prohloubila vstupem do Evropské unie. Co se týče daní, tak klesá míra daně z příjmu, při zachování relativně vysokého zdanění práce a celkové složitosti daňového systému a jeho relativně vysoké administrativní náročnosti především pro drobné podnikatele. ČR má omezený kapitálový trh a chybějící kapitálový trh pro společnosti mimo hlavní trh. V ČR chybí nástroje pro financování vysoce inovativních projektů menších podnikatelů s kratší historií. Je zde ale poměrně vyspělý a propracovaný systém institucí a nástrojů pro poskytování přímých a nepřímých podpor pro malé a střední podnikatele s vysokým podílem dotací jako nástroje přímé podpory, ale s poměrně administrativně náročnými procedurami pro získávání a vyplácení většiny typů podpor. Jsou vytvářeny a rozvíjeny nezbytné struktury pro čerpání prostředků z evropských fondů a rostou zkušenosti v této oblasti. Stále však je nedostatečná infrastruktura k usnadnění přenosů výsledků výzkumu a vývoje do komerčního využití. ČR je také charakteristická tím, že se zlepšují možnosti vymahatelnosti práva a roste rozsah informací o úvěrové historii dlužníků, ale stále však přetrvává poměrně dlouhá doba potřebná k vymáhání pohledávek.

Tabulka 3-1 uvádí počet ekonomických subjektů podle institucionálních sektorů a krajů.

Tabulka 3-1 Ekonomické subjekty podle institucionálních sektorů a krajů k 1. 1. 2011

ČR, kraje	Registrované subjekty		Z toho institucionální sektory				
	Celkem	%	veřejné podniky a korporace	soukromé podniky a korporace	vládní	domácnosti	neziskové instituce sloužící domácnosti
Česká republika	2 637 551	100	1 897	498 044	17 956	2 000 805	118 591
Hl. m. Praha	506 273	19,1	288	182 130	1 041	304 702	17 914
Středočeský	307 761	11,6	180	48 073	2 659	242 914	13 930
Jihočeský	155 762	5,9	134	19 310	1 317	126 215	8 783
Plzeňský	144 632	5,5	114	27 308	1 137	109 179	6 889
Karlovarský	82 322	3,2	86	15 759	478	62 914	3 085
Ústecký	176 422	6,8	133	28 774	1 194	137 947	8 371
Liberecký	117 230	4,5	94	16 708	742	94 754	4 927
Královéhradecký	132 423	5,0	148	16 951	1 177	107 598	6 549
Pardubický	112 121	4,3	110	14 270	1 208	90 548	5 982
Vysočina	103 510	3,9	85	11 225	1 362	84 515	6 322
Jihomoravský	283 202	10,7	171	53 708	2 079	214 564	12 659
Olomoucký	136 229	5,2	96	14 715	1 170	113 308	6 935
Zlínský	134 374	5,1	113	16 239	1 018	111 086	5 914
Moravskoslezský	245 290	9,3	145	32 874	1 374	200 561	10 331

Zdroj: [15]

Postavení podnikatelského sektoru v národním hospodářství je klíčové pro ekonomiku státu. Podnikatelský sektor je ovlivňován veřejným sektorem. Existuje zde ambivalentní (protichůdný) vztah obou sektorů.

Veřejný sektor ovlivňuje podnikatelský sektor, neboť plní:

- Alokační činnost – veřejný sektor alokuje výdaje na vzdělání, ovlivňuje kvalitu pracovní síly, výdaje na výzkum a vědu ovlivňují úroveň aplikovaných technologií a techniky v podnicích. Podnikatelské subjekty se účastní veřejných zakázek a PPP projektů.
- Redistribuční činnost – veřejný sektor určuje, komu daně a dotace budou přerozděleny, dochází k podpoře malého a středního podnikání, k veřejné podpoře revitalizace podniků.
- Stabilizační činnost – jedná se o vliv měnové politiky centrální banky (stanovení úrokových sazeb, regulace úvěrů).
- Legislativní činnost – veřejný sektor vydává právní normy – upravuje daně, minimální mzdy, obchodní a pracovní právo, ekologické normy, účetní předpisy, chrání hospodářskou soutěž.

Podnikatelský sektor ovlivňuje veřejný sektor, neboť se podílí na:

- Daňovém výnosu – placení daně z příjmů, přidané hodnoty, z nemovitostí, odvádí zdravotní pojištění a sociální zabezpečení.
- Exportu a importu – podnikatelský sektor ovlivňuje platební bilanci.
- Tvorbě pracovních míst – ovlivňuje míru nezaměstnanosti.
- Výši příjmů obyvatel – vytváří koupěschopnou poptávku.
- Sponzoringu pro veřejný sektor.

3.4 ÚČINKY PODNIKOVÝCH AKTIVIT

Podnikatelské aktivity působí na mikroúroveň, mezoúroveň a makroúroveň.

3.4.1 MIKROÚROVEŇ

Podnikové aktivity ovlivňují samotný podniky, jeho vlastníky, manažery a řádové zaměstnance. Samotné podniky musí hodnotit svou ekonomickou oblast, technickou oblast a konkurenční výhodu.

Ekonomická oblast

Je nutné uvést, že dříve se podniky obecně zaměřovaly na hodnocení ekonomické oblasti podniku jen za použití finančních ukazatelů (finanční analýzy), které však vypovídají o minulých finančních transakcích, což bylo dostačující pro podniky průmyslové éry, pro které nebyly investice do dlouhodobých schopností podniku a vztahů s okolím kritickými faktory úspěchu.

Pouhé zaměření se na finanční ukazatele je nicméně nevhodné pro stanovení strategie podniku, který chce být dlouhodobě konkurenceschopný. Starý finanční model by měl být přinejlepším obohacen o položky zahrnující nehmotná a intelektuální aktiva, jako jsou např. vysoce kvalitní výrobky a služby, motivovaní a zkušení zaměstnanci, pružné a předvídatelné interní procesy, spokojení a loajální zákazníci. Takové ocenění nehmotných aktiv by bylo obzvláště užitečné, protože pro podniky informačního věku jsou tato aktiva mnohem důležitější než tradiční fyzická, hmotná aktiva. Ve skutečnosti je však oceňování takových aktiv, jakými jsou nový distribuční kanál, pracovní postupy, dovednosti zaměstnanců,

motivace a pružnost, loajalita zákazníků, podnikové databáze a systémy, svou povahou natolik problematické, že jsou tato aktiva v účetní rozvaze takřka nezjistitelná. A to i přesto, že právě tato aktiva jsou velmi důležitá pro dosažení úspěchu podniku v dnešním i zítřejším konkurenčním prostředí. [149]

Technická oblast

Technologická orientace zahrnuje technologické aktivity a transfer technologií.

Pro technologické aktivity se používá termín „výzkum a vývoj“, v MSP oddělení „technická podpora“ nebo „konstrukce“. K umístění výzkumu a vývoje je třeba brát v úvahu fyzické umístění, koordinaci výrobních procesů, potřebnou organizační transformaci, bez které by uplatnění nebylo efektivní a jejich financování. MSP spíše studují oborové a technické publikace, provádí školení, využívají poradenské služby, konzultace. Prostředkem jsou také zákazníci a dodavatelé.

Transfer technologií umožňuje dosahovat rychlejší růst úrovně technologií podniku než vlastním výzkumem, navazuje přímo na ochranu duševního a průmyslového vlastnictví. Základním úkolem transferu technologií je zpřístupnit znalosti v oblasti zavádění nových technologií. Mluvíme-li o hmotném transferu technologií, máme na mysli nákup hotových výrobků. V nehmotné formě se transfer technologií uskutečňuje prostřednictvím publikací (odborných časopisů, novinových zpráv, technických zpráv), prostřednictvím patentů (informací obsažených v patentových spisech, patentových licencích, licencí na know-how), osobními kontakty (např. konference, semináře, odborné veletrhy, výstavy), ostatními formami (napodobováním či imitací, nelegálními formami).

Účastníky transferu technologií jsou tvůrci a potenciální dodavatelé technologií (nových), potenciaální odběratelé nových technologií, poradenské a zpracovatelské organizace, státní orgány hospodářské politiky. MSP by měli zvažovat konkurenční význam technologie, složitost technologie, kodifikovanost (neboli jak snadno lze technologii zakódovat), potenciál důvěryhodnosti (neboli politické aspekty technologie).

Implementace poznatků vědecko-technických poznatků může zvyšovat kvalitu produktů, může automatizovat výrobní proces, může zkvalitňovat informační systém daného podniku, což může také ovlivňovat růst kvalifikační úrovně zaměstnanců.

Konkurenční výhoda

Konkurenční výhoda může plynout z velikosti podniku, z vlastnictví určitého majetku, v praxi se stále více uplatňují organizace, které dokážou zmobilizovat své znalosti, technologické dovednosti a zkušenosti a vytvoří něco nového v nabídce svých produktů a služeb, případně ve způsobu, jak tyto produkty nebo služby poskytují svým zákazníkům.

Ovlivňování vlastníků – finanční situace a konkurenceschopnost podniku ovlivňuje míru zhodnocení a znehodnocení majetku.

Ovlivňování manažerů a zaměstnanců – podnik může ovlivňovat manažery (zaměstnance) finančním ohodnocením a rozsahem dalších možných výhod jako například další vzdělávání.

3.4.2 MEZOÚROVEŇ

Na mezoúrovni podnik působí na investory (majitele akcií, dluhopisů), banky (poskytování úvěrů), odběratele a dodavatele, konkurenci. Do mezoúrovně je řazeno působení na region (míra nezaměstnanosti, životní úroveň obyvatelstva, poptávka).

3.4.3 MAKROÚROVEŇ

Z makroekonomického hlediska je ovlivňována pomocí podnikatelského sektoru příjmová stránka státního rozpočtu – působí na ni i změny poptávky. Výdajová stránka státního rozpočtu potom zahrnuje výdaje na podpory v nezaměstnanosti, další sociální dávky, rekvalifikační programy, tvorba nových pracovních míst. Je ovlivňována platební bilance státu.

3.5 PODNIKATELSKÝ SEKTOR A STÁTNÍ ZÁSAHY

„Soutěž, která probíhá v rámci obchodu a obchodních aktivit se nazývá hospodářská soutěž. Zákon nestanoví platnou definici hospodářské soutěže a interpretace tohoto pojmu jsou různé jak z právního tak z ekonomického hlediska. Ze slova hospodářské lze vyvodit, že je nutná existence trhu, v jehož rámci pak subjekty (soutěžitelé) chtějí dosáhnout zisku, neboli hospodářského prospěchu.“ (Eliáš, Bejček, Hajn, Ježek, 2007, s. 283.)

Soutěžitelem se podle § 2 odstavce 1 zákona o hospodářské soutěži rozumí fyzické a právnické osoby, jejich sdružení, sdružení těchto sdružení a jiné formy seskupování, a to i v případě, že tato sdružení a seskupování nejsou právními osobami, pokud se účastní hospodářské soutěže nebo ji mohou svou činností ovlivňovat, i když nejsou podnikateli.

Definice hospodářské soutěže v obchodním zákoníku je nejasná a zákon o ochraně hospodářské soutěže ji neuvádí vůbec. Z ekonomického hlediska je hospodářská soutěž základním kamenem tržního hospodářství, bez které by tržní hospodářství nemohlo fungovat.

Stát chrání svůj zájem na zachování hospodářské soutěže postihováním zakázaného jednání. To má represivní funkci v případě zneužití dominantního postavení nebo dohodami soutěžitelů. Spojování soutěžitelů neboli fúze má funkci preventivní, tím že kontroluje vznik těchto podnikových koncentrací a dává povolení k jejich vzniku. Zakazuje fúze podniků, které by mohly ohrozit funkčnost hospodářské soutěže vznikem monopolu nebo přinést nevýhodné postavení spotřebitelů a jiných soutěžitelů.

I s dohodami mezi soutěžícími na trhu lze dosáhnout účinné hospodářské soutěže. Některé dohody nemusí být v rozporu se zákonem a navíc mohou být více ku prospěchu dalším soutěžitelům a spotřebitelům. Mohou přinášet spoustu inovací a nových technologií do výroby.

3.5.1 DOHODY OMEZUJÍCÍ SOUTĚŽ

Dohody omezující soutěž, pro které se vžilo označení „**kartely nebo kartelové dohody**“, mohou způsobit velmi závažné narušení hospodářské soutěže, což sebou nese obrovské následky pro soutěžitele i spotřebitele. Jejich prostřednictvím dochází k omezení nebo vyloučení některého z prvků konkurence. Kartelem se obvykle rozumí smluvní koordinace chování konkurentů, která má za cíl omezení nebo odstranění vzájemné soutěže. Kartelové dohody jsou uzavírány na horizontální či vertikální úrovni. Vertikální dohody vznikají mezi podnikateli, kteří působí na různých úrovních trhu, nejčastěji je možné se setkat s formou velkoobchod – maloobchod. Horizontální dohody jsou uzavírány mezi soutěžiteli na stejné úrovni trhu.

Dominantní postavení

Zneužití dominantního postavení je hned po horizontálních kartelových dohodách nejvýznamnější soutěžní delikt. Má zásadní dopad na soutěž a dokáže zlikvidovat ostatní konkurenty a soutěžitele. V případě zneužití dominantního postavení jsou postiženi nejen další soutěžitelé, ale zejména spotřebitelé. Obecně totiž platí, že čím silnější jsou jednotlivé podniky ovládající trh, tím slabší je soutěžní intenzita, a čím slabší je soutěž, o to snadněji jsou soutěžitelé v dominantním postavení schopni ovládnout trh, zajistit si nejvýhodnější rozdělování a užívání existujících zdrojů. Zkušenost potvrzuje tendenci dominantanta bránit a posilovat svoji pozici i nekalými prostředky, které narušují samotnou soutěž.

Dohody o slučování podniku

Aby byla zachována funkčnost soutěže, je v českém právu zakotveno právo kontroly a posuzování spojování soutěžitelů. Tato regulace zajišťuje především udržení volných trhů, resp. brání před naprostým uzavřením trhu obsazené. Jinými slovy zajišťuje konkurenčeschopné prostředí před monopolizací, vytlačování konkurence a jiného protisoutěžního jednání, protože bez regulace by docházelo k likvidaci konkurence.

Kontrola Úřadu ale nepodléhá všechny koncentrace. §13 ZOHS stanoví čisté obraty spojujících se soutěžitelů, kde spojení už by mohlo znamenat takový zásah do relevantního trhu, že se musí nejprve posoudit. Čistý obrat spojujících se soutěžitelů musí přesáhnout 1,5 miliardy Kč nebo alespoň dva ze soutěžitelů dosáhly za poslední rok čistý obrat vyšší než 250 milionů Kč na trhu České republiky. Narušení hospodářské soutěže, v případě že by k němu došlo, musí být znatelné pro tuzemský trh. Výše obratu zajišťuje pevný vztah k domácímu trhu (lokální nexus). Jakékoliv fúze do výše tohoto obratu povolovacímu režimu nepodléhá. Zákon v §12 odst. 6 a 7 vysloveně vymezuje, co se nepovažuje za spojení soutěžitelů a tak nepodléhá kontrole Úřadu.

Při rozhodování o návrhu na povolení spojení Úřad posuzuje zejména potřebu zachování a rozvíjení hospodářské soutěže, strukturu všech spojení dotčených trhů, podíl spojujících se soutěžitelů na těchto trzích, jejich hospodářskou a finanční sílu, právní a jiné překážky vstupu dalších soutěžitelů na trh, možnost volby dodavatelů a odběratelů spojujících se soutěžitelů, vývoj nabídky a poptávky, potřeby a zájmy spotřebitelů a výzkum a vývoj, jež jsou ku prospěchu spotřebitele a nebrání účinné soutěži.

V procesu posuzování nejsou stanoveny žádná konkrétní pravidla, kterých by se měl Úřad striktně držet. V § 17 odst. 3 zákona o hospodářské soutěži je stanoven základní substantivní test, jehož pomocí Úřad spojení posuzuje. Substantivní test je test, prostřednictvím něhož je analyzován dopad spojení na úroveň hospodářské soutěže. Test obsahuje základní kritéria pro zákaz spojení a sestává se ze tří základních testů a jejich kombinací: test vzniku nebo posílení dominantního postavení (Dominance test), test podstatného snížení konkurence (SLC test) a test veřejného zájmu (Public Interest test). Dále byl zakomponován test podstatného narušení účinné hospodářské soutěže na společném trhu nebo na jeho podstatné části, zejména v důsledku vzniku nebo posílení dominantního postavení (SIEC test). [59, str. 9]

Vždy se ale musí jednat o komplexní posouzení, zhodnocení všech skutečností zvláště i ve vzájemných souvislostech. Současným trendem je zvyšování významu analýzy hospodářské a finanční síly, portfoliové síly, překážek vstupu na trh a nejvíce pak potřeb a zájmů spotřebitelů na úkor analýzy tržních podílů.

Monopolní a dominantní postavení na trhu

Monopol jako jediný soutěžitel na trhu předpokládá neexistenci konkurence. Dominantní postavení na trhu má soutěžitel nebo více soutěžitelů (společná dominance), kterým jejich tržní síla umožňuje chovat se ve značné míře nezávisle na jiných soutěžitelích či spotřebitelích. Ke vzniku oligopolu dochází na konkrétních trzích (např. automobilový průmysl), kde dominuje několik soutěžitelů, a ostatní konkurenti mají problém překonat bariéry vstupu na trh. Konkurenční prostředí není úplně vyvinuté, protože každý člen oligopolu má možnost zjistit, zda ostatní dodržují dohodnutou strategii a že předvídatelné reakce stávajících a budoucích konkurentů a spotřebitelů neohrozí výsledky očekávané od společné strategie.

Shrnutí kapitoly

Kapitola Podnikatelský sektor ve struktuře národního hospodářství uvedla třídící znaky podnikatelského sektoru v rámci národního hospodářství a byly uvedeny faktory působící na podnikatelské prostředí. Dále kapitola uvedla institucionální rámec podnikatelského prostředí – vládní a nevládní instituce poskytující podporu podnikatelskému sektoru. Kapitola také zhodnotila rysy podnikatelského prostředí České republiky, jak podnikatelský sektor ovlivňuje veřejný sektor a veřejný sektor, jak ovlivňuje podnikatelský sektor. Na konci kapitoly bylo popsáno, jak stát zachovává hospodářskou soutěž a co patří do zakázaného jednání.

4 KULTURA

Původní význam termínu kultura je „pěstování a zdokonalování předmětu schopného zlepšení a zušlechtění, prováděné člověkem“ – fyziologický slovník.

Kultura je charakterizována také jako suma specifických vzorců jednání, má kumulativní charakter a je schopna konzervovat informace. Bývá jí přisuzována role nositelky norem a hodnot.

Širší pojetí kultury tvoří pouze rámec toho, co je pro celou existenci významné (písmo, víra, náboženství).

Užší pojetí tvoří rámec pro vlastní síť sociálních vztahů. Je závislá na čase, kde je brán v potaz tzv. společenský vývoj. Užší pojetí se zabývá odlišnostmi v příslušných vzorcích jednání a konkrétními hodnotami a normami. V této souvislosti se často hovoří o civilizačních okruzích (evropská civilizace, civilizace Dálného východu atd.)

Definice 2 uvádí české pojetí kultury podle (Madar, 2002).

DEFINICE 2

České pojetí kultury – Kultura (nejobecněji vyjádřeno) zahrnuje souhrn duchovních i materiálních hodnot, jakož i zařízení, opatření a činností vztahujících se zejména k umění, kulturně osvětové činnosti, kulturním památkám, apod.

4.1 FUNKCE KULTURY

Kultura je významným faktorem života občanské společnosti, který podstatnou měrou napomáhá její integraci jako celku. Přispívá k rozvoji intelektuální, emocionální i morální úrovně každého občana a plní v tomto smyslu **výchovně vzdělávací, socializační, enkulturační** (osvojení si kultury), významné **kreativní a hodnototvorné funkce**. Kultura je prostředkem přenosu informací mezi generacemi a utváří základní identitu jedince. Propojuje Českou republiku s vnějším světem, zároveň ji však z něj i vyděluje; charakterizuje ji v porovnání s ostatními státy.

Kultura plní důležitou **sociální funkci**, v kultuře je klíč k pochopení sociálního světa. Přispívá k sebeuvědomění občanů jako svobodných jedinců i k pocitu sounáležitosti občanů se společenstvím, v němž žijí, s obcí, regionem i státem. Tato role kultury má značný motivační efekt. Účast na kultuře vytváří smysluplnou náplň volného času a je tak mj. důležitým nástrojem prevence před toxikomanií, gamblerstvím, kriminalitou a dalšími sociálně patologickými jevy, jimiž je ohrožena zejména mládež. Obecně přispívá také k lepšímu vzájemnému porozumění mezi občany různého etnického a národnostního původu a je nezanedbatelným prostředkem boje proti xenofobii a rasismu.

Účast na kulturním životě pomáhá osobám se zdravotním postižením začlenit se do pospolitosti zdravých občanů a překonat tak v jisté míře jejich postižení, podobně může tato aktivita pomoci i obětem násilí. Kultura, resp. podílení se na ní, má tedy i **terapeutickou (léčebnou) funkci** související bezprostředně s jejími kreativními (tvořivými) efekty.

Kultura však má nejen **integrační, edukační a reprezentační funkci**, ale je i významným hospodářským odvětvím. Spotřebovává sice prostředky ze státního rozpočtu a z rozpočtů komunálních, avšak podílí se též na jejich vytváření přímo prostřednictvím daňových výnosů odvětví tzv. kulturního průmyslu, a nepřímou tím, že vytváří podmínky pro vznik příjmů státního i komunálních rozpočtů např. daňovými výnosy tzv. kulturního turismu,

jehož významným zdrojem je naše kulturní dědictví. Součástí aktivní **ekonomické funkce** kultury je i to, že nabízí pracovní příležitosti pro řadu občanů.

4.2 PŮSOBNOST STÁTU, REGIONŮ, OBCÍ

Podkapitola uvádí působnost Ministerstva kultury, krajů a obcí v oblasti kultury.

4.2.1 MINISTERSTVO KULTURY

Je ústředním orgánem státní správy pro umění, kulturně výchovnou činnost, kulturní památky, pro věci církví a náboženských společností, pro věci tisku, včetně vydávání neperiodického tisku a jiných informačních prostředků, pro rozhlasové a televizní vysílání, nestanoví-li zvláštní zákon jinak, dále pro provádění autorského zákona a pro výrobu a obchod v oblasti kultury.

Ministerstvo kultury plní v okruhu své působnosti úkoly stanovené v zákonech a v jiných obecně závazných právních předpisech a úkoly vyplývající z členství České republiky v Evropské unii a v ostatních integračních seskupeních a mezinárodních organizacích, pokud jsou pro Českou republiku závazné. Ve veškeré své činnosti se řídí ústavními a ostatními zákony a usneseními vlády. Ministerstvo zkoumá společenskou problematiku v okruhu své působnosti, analyzuje dosahované výsledky a činí opatření k řešení aktuálních otázek. Zpracovává kulturní politiku, kterou předkládá vládě České republiky. O návrzích závažných opatření přiměřeným způsobem informuje veřejnost. Ministerstvo kultury předkládá podklady potřebné pro sestavení návrhů státních rozpočtů republiky a pro přípravu jiných opatření širšího dosahu. Zaujímá stanovisko k návrhům, které předkládají vládě České republiky jiná Ministerstva, pokud se týkají okruhu jeho působnosti. Ministerstvo kultury pečuje o náležitou právní úpravu věcí patřících do působnosti České republiky; připravuje návrhy zákonů a jiných právních předpisů týkajících se věcí, které patří do jeho působnosti, jakož i návrhy, jejichž přípravu mu vláda uložila; dbá o zachování zákonnosti v okruhu své působnosti a činí podle zákonů potřebná opatření k nápravě.

Ministerstvo zabezpečuje úkoly související se sjednáváním mezinárodních smluv, s rozvojem mezistátních styků a mezinárodní spolupráce, a úkoly, které vyplývají pro Českou republiku z mezinárodních smluv, jakož i z členství v mezinárodních organizacích.

Ministerstvo kultury kromě výše uvedené činnosti podporuje umění, kulturní aktivity a péči o kulturní dědictví poskytováním dotací a příspěvků z kapitoly 334 státního rozpočtu a zřizuje 34 příspěvkových organizací a 1 obecně prospěšnou společnost národního nebo mezinárodního významu.

4.2.2 KRAJE

Pečují o všestranný rozvoj svého území a o potřeby svých občanů. Podporují rozvoj kultury ze svých rozpočtů a plní úkoly vyplývající ze zvláštních předpisů. Zřizují krajské knihovny, muzea a galerie, v některých případech krajská divadla a stagiony, orchestry a ústavy archeologické památkové péče. Kraje spoluvytváří finanční, koncepční a legislativní předpoklady pro rozvoj kultury v kraji a reagují na aktuální potřeby v souladu s koncepcemi vlády ČR a doporučením 30 Ministerstva kultury ČR (Strategie účinnější státní podpory kultury, Koncepce účinnější péče o movité kulturní dědictví, Koncepce účinnější péče o tradiční lidovou kulturu, Koncepce rozvoje knihoven).

Velká pozornost je věnována rozvoji aktivit volného času s důrazem na stimulaci rozvoje mezinárodní kulturní spolupráce. Nezastupitelnou roli zde představuje spolková a zájmová činnost obyvatel. Ta je v rámci krajů pravidelně podporována zejména grantovými

programy, přímou podporou významných kulturních a společenských akcí. Zvláště je udělována podpora regionálním postupovým a národním přehlídkám v oblasti neprofesionálního umění. V zájmu krajů je podpora lidových tradic, která je významná jak pro identifikaci obyvatel s územím, tak pro zvýšení atraktivity z hlediska cestovního ruchu. Významným způsobem se na kulturních a vzdělávacích aktivitách podílejí knihovny. Spolu s muzei a galeriemi zřizovanými krajem působí na území kraje muzea a galerie, které uchovávají a prezentují kulturní dědictví, historické a lidové tradice i současné umělecké směry. Jejich zřizovatelem jsou obce, města, občanská sdružení, soukromé fyzické i právnické osoby. Důležitým partnerem zejména v oblasti propagace kulturních akcí a aktivit v kraji jsou kulturní centra a informační střediska.

Pojetí kultury v Moravskoslezském kraji

- pojetí kultury – divadlo, folklór, tanec, zpěv, hudba, muzea, galerie, knihovny, kulturní památky, festivaly a přehlídky, průmyslová turistika.
- podpora kultury (zahrnuta ve dvou z pěti priorit):
 - ochrana památek.
 - podpora institucí, organizací a občanských sdružení v sektoru.
 - rozvoj služeb.
 - mladá generace, tradiční kultura, kultura národnostních menšin.
 - kultura jako atraktor cestovního trhu, potenciál pro marketing cestovního ruchu.
 - pouze v tomto pojetí kultura zahrnuta v dílčím strategickém dokumentu (Marketingová strategie cestovního ruchu).
- strategickým cílem rozvoj kulturního života v kraji a uchování a využití kulturního dědictví.

4.2.3 OBCE

Pečují o všestranný rozvoj svého území a o potřeby svých občanů; při plnění svých úkolů chrání též veřejný zájem. Obce podporují rozvoj kultury ze svých rozpočtů, některé zřizují kulturní instituce, zejména městské a obecní knihovny, městské galerie a městská a obecní muzea, městská divadla a stagiony, městské orchestry, popřípadě jiné specializované kulturní instituce.

Řada měst vyhláší specializovaná výběrová řízení na podporu kulturních aktivit. Města zapojená do Programu regenerace městských památkových rezervací a městských památkových zón Ministerstva kultury ze svých rozpočtů přispívají vlastníkům kulturních památek stanoveným podílem. Některá města (Plzeň) mají vlastní kulturní politiku.

4.3 PÉČE O KULTURU V DOKUMENTECH

Péče o kulturu se objevuje v níže uvedených dokumentech.

Bílá kniha

Bílá kniha udává přehled o tom, jak v klíčové oblasti vztahů mezi státem a kulturou postupují jinde v Evropě, jaký byl postupný vývoj těchto vztahů, co se v nich osvědčilo a co nikoliv. Jedná se o inspiraci pro českou kulturní politiku ve smyslu možnosti poučit se ze zkušeností jiných států, převzít vhodné a vyvarovat se nevhodných postupů s ohledem na české prostředí a poměry.

Strategie hospodářského růstu České republiky 2005 – 2013

Tento dokument navrhuje jediné konkrétní doporučení pro oblast kultury a to – využití daňových asignací pro získání finančních zdrojů na záchranu architektonického dědictví. MK k tomuto dokumentu neposkytl žádné připomínky s tím, že jej nepovažuje pro svůj resort za relevantní.

V tomto dokumentu je kultura chápána pouze jako kulturní dědictví, navíc jen ve smyslu ochrany, nikoliv obnovy či utváření kulturního dědictví/bohatství a to v kapitole Infrastruktura, kde je ochrana kulturního dědictví pojata jako záruka udržitelného růstu. Z textu není zřejmé, zda autoři vnímají kulturu, která zahrnuje jak veřejné kulturní služby, tak i kulturní a kreativní průmysl, jako jeden ze sektorů vyšší přidané hodnoty, když tvrdí, že „směřování k sektorům s vyšší přidanou hodnotou je samo o sobě největší zárukou ochrany přírody a památek“.

Pokud se týká daňových asignací, měly by být ve výši 1 % a to pouze pro zaměstnance a fyzické osoby, nikoli pro právnické osoby.

Tato strategie nezahrnuje pojem „kulturní turistika“ a to přesto, že nejenom architektura ale i umělecké a kulturní bohatství a instituce, jež je prezentují, jsou jejím významným cílem a turistické oblasti díky umění a kultuře získávají příjmy, které mají ekonomický charakter renty.

Strategie hospodářského růstu je dokumentem, na jehož základě se formuluje Národní rozvojový plán, který tvoří každý členský stát Evropské unie, dále Národní strategický referenční rámec, který členský stát navrhuje tak, aby odrážel politiku své země i Evropské unie, přičemž tento dokument stanovuje národní strategii čerpání strukturálních fondů, v konečném důsledku o něm rozhoduje Evropská komise. Strategie hospodářského růstu má ale i přímý vliv na Operační programy, které členský stát rovněž navrhuje a Evropská komise je schvaluje, ty obsahují popis priorit, řízení programů jak bude Česká republika užívat finanční podporu EU.

Strategie účinnější státní podpory kultury (Kulturní politika)

Mezi jeho nesporné klady patří, že živě reaguje na progresivní trendy evropských kulturních politik, tj. za základ považuje koncepci kulturních práv a kulturní pluralitu. Preferuje ochranu kulturního dědictví a jeho adekvátní využití v kulturním životě společnosti a jeho efektivní ekonomické zhodnocení. Prosazuje podmínky nutné k udržení a v některých oblastech i k rozšíření nabídky kulturních příležitostí a služeb při souběžném oslabování komercializačních tendencí v oblastech na pomezí mezi čistým a regulovaným trhem s kulturními statky a službami. Podporuje udržení ekonomické i prostorové dostupnosti většiny kulturních služeb. Předpokládá podporu umělecké tvorby i rozšíření účasti veřejnosti na kulturním životě. Tento koncepční přístup také umožnil, zejména v porovnání s některými postsocialistickými zeměmi, relativně úspěšně zvládat odstátnění kulturních institucí, vytvoření prostoru pro podnikatelský i nestátní neziskový sektor ve sféře kultury a decentralizaci správy záležitostí kultury v souvislosti s reformou veřejné správy.

Koncepce účinnější péče o movité kulturní dědictví

Stanovuje základní úkoly státu, jejichž splnění vytvoří stabilní podmínky pro péči o movité kulturní dědictví v České republice v daném období. Koncepce si dává za úkol řešení strategických cílů, kterými jsou účinnější preventivní ochrana muzejních sbírek zejména před následky mimořádných situací, posílení právní jistoty vlastníků sbírek, rozvoj akviziční činnosti, dořešení prostorových problémů muzeí, zapojení muzeí do vzdělávacích procesů a informačních sítí, propagace ČR prostřednictvím výstavních projektů v zahraničí a podpora prezentace novodobých dějin. Analyzuje rovněž stav movitého kulturního dědictví a muzejnictví s důrazem na vývoj po roce 1989.

Koncepce účinnější péče o tradiční lidovou kulturu

Schválená usnesením vlády č. 571 dne 11. 6. 2003. Vymezuje význam tradiční lidové kultury jako součást kulturního dědictví, jako základ kulturní identity, zdroj kulturní rozmanitosti a vzdělanosti, faktor ekonomického rozvoje využívaný zejména turistickým průmyslem. V některých svých oborech souvisí přímo s produkční činností drobných podnikatelů. Úkolem státu je tedy také péče o uchování a rozvoj slovesných, tanečních, hudebních, obyčejových a jiných projevů tradiční lidové kultury, včetně technologií lidové rukodělné výroby, lidového výtvarného umění a dalších specifických součástí lidové kultury, které náleží do tohoto bohatství.

Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2011 - 2015

Schválená usnesením vlády v roce 2004 (aktualizovaná v roce 2007), jednak konkretizuje cíle a způsoby zajištění veřejných knihovnických a informačních služeb (dále jen VKIS) zakotvených v knihovním zákoně (257/2001Sb.), jednak reaguje na vývoj informačních technologií.

Cílem Koncepce je podpořit rozvoj knihoven, aby každý obyvatel ČR měl rovné šance v přístupu ke kvalitním VKIS. Vlastní koncepcí určuje směry vývoje knihovnictví na příštích 5 let a jako hlavní součást popisuje téměř tři desítky dílčích cílů a postupných kroků, jak vytyčených směrů dosáhnout. Nezbytnou součástí je též vyčíslení potřebných finančních nákladů. Materiál byl zpracován v souladu se základními cíli programů Evropské unie a UNESCO týkajících se priorit společenství zejména v oblasti rovného přístupu, uchování, ochrany a zpřístupnění kulturního dědictví a rozvoje lidských zdrojů. Jedním z cílů koncepce je optimalizace využití omezených zdrojů z veřejných rozpočtů na podporu VKIS a dosažení synergického efektu prostřednictvím priorit definovaných nejen s ohledem na stávající stav VKIS, ale i na účelné využití fondů EU na podporu těchto veřejných služeb.

Koncepce účinnější podpory umění 2007 – 2013

V květnu 2005 vláda schválila „Koncepci účinnější podpory umění 2007 – 2013“, která je propojena s časovým horizontem druhého programovacího období Strukturálních fondů 2007 – 2013, neboť v tomto období se stávala reálnou šancí čerpat finanční prostředky ze strukturálních fondů i pro oblasti kultury. Koncepce podpory umění je prvním materiálem, který se detailně zabývá oblastí tzv. živého umění, jeho významem, postavením, cíli, stanovením priorit a konkrétních způsobů jeho podpory ze strany státu na období 2007 – 2013. Významná je i skutečnost, že návrh vznikl mimo MK ČR a na jeho přípravě se podílela řada odborníků.

Vedle konkrétních úkolů koncepce formuluje různé nástroje podpory, a sice institucionální, ekonomické, legislativní, řídicí, metodické či společenské. Koncepce zahrnuje analýzu vývoje oblasti umění po roce 1990, vyhodnocení stávajících programů MK ČR, SWOT analýzu a konkrétní úkoly, které byly stanoveny pro dané období a které směřují k:

- posílení prezentace českého umění v zahraničí a mezinárodní spolupráce,
- zachování a rozvoji umělecké různorodosti s důrazem na podporu kreativity a s ohledem na vyvažování vlivů konzumní společnosti,
- zajištění dostupnosti umění pro občana (rovný přístup),
- posilování infrastruktury včetně investiční podpory kulturních institucí.

4.4 OBLASTI V RÁMCI KULTURY ČR

Kultura České republiky zahrnuje tyto oblasti:

- Kulturní dědictví (památková péče, regionální a národnostní kultura, muzea, galerie a ochranu movitého kulturního dědictví)
- Profesionální umění
- Literatura a knihovny
- Církev a náboženské společnosti
- Média a audiovize
- Autorské právo
- Zahraniční vztahy
- Věda a výzkum

4.4.1 KULTURNÍ DĚDICTVÍ

Památkovou péči vykonávají orgány státní památkové péče, kterými jsou Ministerstvo kultury, krajské úřady a obecní úřady obcí s rozšířenou působností. Ministerstvu kultury je podřízena odborná organizace státní památkové péče.

Kulturní památky

Kulturní památky jsou předmětem památkové ochrany.

Kulturní památky jsou:

- nemovité a movité věci, popřípadě jejich soubory,
- které jsou významnými doklady historického vývoje, životního způsobu a prostředí společnosti od nejstarších dob do současnosti, jako projevy tvůrčích schopností a práce člověka z nejrůznějších oborů lidské činnosti, pro jejich hodnoty revoluční, historické, umělecké, vědecké a technické,
- které mají přímý vztah k významným osobnostem a historickým událostem,
- soubory věcí podle ods. 1 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, i když některé věci z nich nejsou kulturními památkami.

Národní kulturní památky: tvoří nejvýznamnější součást kulturního dědictví národa, prohlašuje je vláda ČR svým nařízením, vláda ČR stanoví podmínky jejich ochrany, stanovuje obecné podmínky zabezpečení státní památkové péče o národní kulturní památky.

Ministerstvo kultury je ústředním orgánem státní správy pro kulturní památky v ČR. Jako ústřední řídicí pracoviště v systému státní památkové péči ČR zřizuje Odbor památkové péče. Ministerstvo kultury v případě prohlašování věci za kulturní památku si vyžádá posudky z krajů a obcí, u archeologických nálezů, u Akademie věd ČR. Vlastník věci je povinen od doručení vyrozumění až do rozhodnutí ministerstva kultury chránit věc před poškozením, zničením nebo odcizením. Vlastník věci je povinen ministerstvu kultury oznámit každou zamýšlenou i uskutečněnou změnu jejího vlastnictví, správy nebo užívání. Stát má předkupní právo.

Ústřední seznam kulturních památek je vedený Národním památkovým ústavem. Úkolem Národního památkového ústavu je zejména vlastníkům a uživatelům jednotlivých složek předmětu památkové ochrany, správním úřadům, krajům, obcím a dalším osobám, jejichž činnost je pro státní památkovou péči významná, jako jsou např. tvůrčí architekti a stavební inženýři, restaurátoři, odborné stavební podniky, řemeslníci nebo občanská sdružení, poskytovat bezplatně odborné služby, soustavně poznávat a dokumentovat

památkové hodnoty dochované v České republice a na potřebné odborné úrovni rozvíjet metody jejich ochrany vycházející podle povahy věci z jednotných, prakticky využitelných teoretických východisek (konceptů).

Podle zákona č. 2/1969 Sb. o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, v platném znění, odpovídá v rámci své působnosti Ministerstvo kultury i za úkoly, které vyplývají z členství našeho státu v Organizaci spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu (UNESCO) a z mezinárodních smluv, které tato organizace administruje. Obecné informace o této organizaci lze nalézt na adrese <http://www.unesco.org>

UNESCO za dobu své existence si od r. 1945 vytvořilo neobyčejně rozsáhlý program v oblasti kultury a částečně též informací. Díky němu je nezastupitelné při řešení řady problémů, a to zejména těch, které přesahují rámec evropského kontinentu.

"Vlajkovou lodí" spolupráce MK s UNESCO v oblasti kultury je agenda Úmluvy o ochraně světového dědictví, publikované v č. 159/1991 Sb., kterou je založen Seznam světového dědictví (tzv. památky UNESCO) a stanoveny povinnosti států k jeho položkám, tj. nejvýznamnějším památkám světa. Celosvětový Seznam je spolu se stručnými popisy k dispozici na adrese <http://whc.unesco.org>. Památky České republiky, které se nachází v Seznamu světového dědictví, jsou dostupné na adrese www.unesco-czech.cz. O Zápisu dalších památek Ministerstvo kultury jedná a z jeho pověření zpracovává Národní památkový ústav (blíže k němu na adrese www.npu.cz - i na této adrese jsou údaje o kulturních památkách zapsaných na Seznam světového dědictví) podklady pro UNESCO o dalších památkách, které by mohly být navrženy k zápisu do Seznamu světového dědictví.

Památkové rezervace

Památková rezervace je území, jehož charakter a prostředí určuje soubor nemovitých kulturních památek, popřípadě archeologických nálezů. Dle typu sídla se rozlišují městské památkové rezervace a vesnické památkové rezervace, mimoto existují technické památkové rezervace a archeologické památkové rezervace.

Památková zóna

Památková zóna je území sídelního útvaru nebo jeho části s menším podílem kulturních památek, historické prostředí nebo část krajinného celku, které prokazují významné kulturní hodnoty. Kromě sídelních – městských a vesnických památkových zón jsou vyhlášovány i krajinné památkové zóny, chránící rozsáhlejší úseky kulturní krajiny.

Muzea, galerie, a ochrana movitého kulturního dědictví

Centrální evidence sbírek

Centrální evidence sbírek je veřejnosti přístupným informačním systémem - seznamem sbírek, které jsou spravovány podle zákona č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů. Tyto sbírky jsou uchovávány, doplňovány, spravovány a využívány ve veřejném zájmu a činnost těch, kdo se o ně starají, je nebo může být dotována z veřejných rozpočtů.

Centrální evidence sbírek je veřejnosti přístupným informačním systémem - seznamem sbírek, které jsou spravovány podle zákona č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů. Tyto sbírky jsou uchovávány, doplňovány, spravovány a využívány ve veřejném zájmu a činnost těch, kdo se o ně starají, je nebo může být dotována z veřejných rozpočtů.

Muzejní centra

Pro obor muzejnictví je v České republice zřízeno šest specializovaných muzeologicko-metodických pracovišť, která poskytují informace a služby vlastníkům a správcům sbírek muzejní povahy a dalším zájemcům, vydávají metodické pokyny a texty, poskytují konzultace.

Metodickým pracovištěm pro otázky evidence a inventarizace sbírek muzejní povahy, centrální evidence sbírek (CES) a vývozu sbírkových předmětů do zahraničí je oddělení muzeí a galerií odboru ochrany movitého kulturního dědictví, muzeí a galerií Ministerstva kultury. Toto pracoviště vydává metodické pokyny a poskytuje metodické konzultace.

4.4.2 PROFESIONÁLNÍ UMĚNÍ

Profesionálním uměním se v rámci Ministerstva kultury zabývá Odbor umění a knihoven, kde umění zahrnuje (profesionální divadlo, hudba a výtvarné umění)

Činnost odboru umění a knihoven

Odbor umění a knihoven plní úkoly ministerstva jako ústředního orgánu státní správy pro oblast profesionálního umění, a to v oboru hudebním, divadelním a v oboru výtvarného umění a architektury, užitého umění a uměleckých řemesel.

Zejména:

- pro potřeby veřejné správy zabezpečuje soustavný přehled o stavu profesionálního umění a vyhodnocuje jej,
- spolupořádá významné akce v oblasti profesionálního umění,
- zajišťuje přípravu a uskutečňuje programy podpory projektům v oblasti profesionálního umění (Program na podporu českých divadel, Program na podporu stálých symfonických orchestrů a pěveckých sborů), rozvíjí grantový systém státní podpory projektů v této oblasti (podpora právnických osob s výjimkou příspěvkových organizací MK, nadací a nadačních fondů a podpora fyzických osob), vyhlašuje tvůrčí pobyty pro mladé výtvarné umělce do 35 let,
- ve spolupráci se zahraničním odborem zabezpečuje odborné činnosti spojené se zahraničními styky kolektivů a jednotlivců z oblasti profesionálního umění a podílí se na zajištění prezentace českého profesionálního umění v zahraničí,
- v souladu s kulturními dohodami a ve spolupráci se zahraničním odborem zajišťuje vysílání a přijímání projektů zásadního významu z oblasti profesionálního umění,
- podílí se na přípravě významných kulturních akcí a uměleckých přehlídek,
- podílí se na činnostech spojených s Programem vědy a výzkumu pro oblast profesionálního umění včetně zajištění rozdělování finančních prostředků na základě výběrových řízení.
- plní funkci zřizovatele vůči České filharmonii včetně Galerie Rudolfinum, Pražskému filharmonickému sboru, Národnímu divadlu, Státní opeře Praha, Laterně magie a Divadelnímu ústavu,
- vytváří podmínky pro rozvoj a podporu profesionální umělecké činnosti ve spolupráci s vysokými školami,
- zajišťuje kontakt s profesními sdruženími v oblasti profesionálního umění,
- podílí se na přípravě materiálů v oblasti profesionálního umění spojených s členstvím ČR v EU,

Jednou ročně je udělována Cena Ministerstva kultury za přínos v oblasti divadla, hudby a výtvarného umění a architektury.

4.4.3 LITERATURA A KNIHOVNY

Oddělení literatury a knihoven plní úkoly ministerstva jako ústředního článku státní správy pro oblast literatury, knižní kultury, neperiodického tisku a knihovnictví. Zejména:

- plní funkci zřizovatele vůči 3 příspěvkovým organizacím (Národní knihovna České republiky, Moravská zemská knihovna v Brně a Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana),
- spoluvytváří zákonné právní úpravy v oblasti knihovnictví a literatury i legislativu s ní úzce související a na ni navazující,
- vytváří metodické pokyny a koncepční materiály v oblasti knihovnictví,
- spolupracuje s dalšími orgány státní správy a samosprávy při zajišťování optimálního a funkčního rozvoje knihovnictví, shromažďuje a aktualizuje data vypovídající o stavu veřejných knihoven, zejména vede evidenci knihoven podle § 5 zákona č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon),
- zajišťuje činnost Ústřední knihovnické rady jako poradního, koordinačního a iniciativního orgánu ministra pro zásadní otázky knihovnictví,
- zajišťuje kontakty s profesními sdruženími knihovníků, spisovatelů a překladatelů, vydavatelů a distributorů knih,
- organizuje Státní cenu za literaturu a Státní cenu za překladatelské dílo,
- podílí se na organizaci Ceny za nejkrásnější českou knihu roku a zajištění její návaznosti na mezinárodní soutěž "Nejkrásnější knihy světa",
- organizuje Cenu Knihovna roku,
- připravuje a realizuje národní a specializované knižní expozice na zahraničních i domácích knižních veletrzích a spolupracuje s Ministerstvem zahraničních věcí při pořádání knižních výstav v zahraničí,
- podílí se na činnostech spojených s poskytováním podpory výzkumu a vývoje v oblasti knihoven,
- připravuje a administrativně zajišťuje podporu projektů v oblasti literatury a knihoven v rámci programů Veřejné informační služby knihoven a Česká knihovna (podpora nákupu děl české literatury do knihoven), a výběrových dotačních řízení Knihovna 21. století, Podpora vydávání české a překladové literatury, Podpora vydávání původní ilustrované tvorby pro děti a mládež, Podpora vydávání literárních periodik, literárních akcí a dalších projektů v oblasti literatury a Podpora překladů české literatury v zahraničí,
- připravuje nové programy a granty,
- provádí veřejnosprávní kontroly hospodaření s veřejnými prostředky poskytovanými z programů a dotačních řízení ve své působnosti,
- podílí se na přípravě spolupořadatelských akcí v oblasti literatury, knižní kultury a knihovnictví,
- zajišťuje provoz webového Portálu české literatury,
- spolupracuje při zabezpečování úkolů Ministerstva kultury vyplývajících z členství České republiky v Evropské unii, UNESCO a dalších mezinárodních organizacích.

4.4.4 CÍRKVE A NÁBOŽENSKÉ SPOLEČNOSTI

V oboru své působnosti „ve věci církví a náboženských společností“ odbor církví plní konkrétně zejména tyto úkoly:

- zpracovává dlouhodobé koncepce uspořádání vztahu mezi státem a církvemi náboženskými společnostmi a koncepce realizace náboženské svobody v České republice,
- zpracovává návrhy majetkového vyrovnání mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi,
- registruje cirkve a náboženské společnosti, svazy církví a náboženských společností, změny základních dokumentů a ruší jejich registraci,
- eviduje právnické osoby založené registrovanou církví a náboženskou společností podle zákona č. 3/2002 Sb., a ruší jejich evidenci,
- vede úplnou dokumentaci všech správních řízení ve věci registrace církví, náboženských společností, svazů církví a náboženských společností a evidovaných právnických osob založených registrovanou církví a náboženskou společností podle zákona č. 3/2002 Sb.,
- vytváří databázi základních informací o církvích a náboženských společnostech pro potřeby Ministerstva kultury,
- spravuje finanční prostředky poskytované podle příslušných předpisů církvím a náboženským společnostem ze státního rozpočtu k úhradě osobních požitků duchovních, církevní administrativy, věcných nákladů církví a náboženských společností, údržby církevních nemovitostí,
- projednává a odsouhlasuje návrhy rozpočtů církví a náboženských společností,
- přiděluje identifikační čísla registrovaným církvím a náboženským společnostem, svazům církví a náboženských společností a evidovaným právnickým osobám, které jsou evidovány Ministerstvem kultury, provádí jejich kontrolu a jedná ve věci jejich zrušení,
- vede Rejstřík registrovaných církví a náboženských společností, Rejstřík svazů církví a náboženských společností a Rejstřík evidovaných právnických osob jako součást základních registrů ekonomických subjektů,
- zajišťuje obsahovou správnost a aktuálnost veřejně přístupných částí rejstříků předávaných do registrů Českého statistického úřadu, Ministerstva financí a zveřejňovaných na internetu,
- ověřuje v součinnosti s věcně příslušnými orgány státní správy dokumenty předložené k registraci církví a náboženských společností a svazů církví a náboženských společností a plnění zákonem daných podmínek působení registrovaných církví a náboženských společností, registrovaných svazů církví a náboženských společností a evidovaných právnických osob,
- navrhuje statut Náboženské matice, jakož i jmenování a odvolávání členů její dozorčí rady a další opatření ve věci Náboženské matice.

4.4.5 MÉDIA A AUDIOVIZE

Odbor médií a audiovize plní úkoly ministerstva jako ústředního orgánu státní správy pro oblast audiovize, rozhlasového a televizního vysílání, tisku a jiných informačních prostředků. Na svěřeném úseku odbor zejména:

- zajišťuje plnění odborných úkolů ministerstva při sjednávání a uplatňování mezinárodních smluv v oblasti médií a v oblasti audiovize, a to včetně účasti v orgánech těmito smlouvami zřízených,
- podílí se na zastupování ministerstva, případně České republiky na činnosti a jednáních národních i mezinárodních, vládních i nevládních organizací zabývajících se problematikou médií a audiovize,
- je gestorem členství České republiky v Evropské audiovizuální observatoři,
- je gestorem členství České republiky v mezinárodním fondu Eurimages a v programech Evropských společenství MEDIA,
- plánuje a zabezpečuje zahraniční přijímané a vysílané výstavy v oblasti hromadných sdělovacích prostředků médií a audiovize,
- je gesčním útvarům ministerstva k Radě pro rozhlasové a televizní vysílání, Radě Českého rozhlasu, Radě České televize, Radě České tiskové kanceláře, Stálé komisi Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR pro sdělovací prostředky a Stálé komisi Senátu Parlamentu ČR pro sdělovací prostředky,
- sleduje stav kultury v oblasti hromadných sdělovacích prostředků médií a audiovize,
- odpovídá za poskytování prostředků státního rozpočtu zejména formou dotací v oblasti médií a audiovize,
- vede evidenci vydavatelů periodického tisku a vede archiv povinných výtisků evidovaných periodik, včetně provádění kontroly správnosti uváděných údajů,
- vede evidenci podle zákona č. 249/2006 Sb., kterým se mění zákon č. 273/1993 Sb., o některých podmínkách výroby, šíření a archivování audiovizuálních děl, o změně a doplnění některých zákonů a některých dalších předpisů, ve znění pozdějších předpisů,
- provádí kontroly územních orgánů státní správy,
- plánuje a zajišťuje propagaci české audiovize na mezinárodních festivalech a na akcích obdobného charakteru v České republice a v zahraničí a organizačně zabezpečuje českou účast na těchto akcích,
- organizačně zabezpečuje prezentace zahraniční kinematografie v České republice.

4.4.6 AUTORSKÉ PRÁVO

Odbor autorského práva Ministerstva kultury vyhodnocuje úroveň ochrany práva autorského a práv s ním souvisejících a navrhuje vhodné legislativní úpravy a jiná opatření k ochraně těchto práv podle mezinárodních smluv, jimiž je Česká republika vázána.

Odbor zejména:

- Je gestorem odborné účasti České republiky ve Světové organizaci duševního vlastnictví (WIPO/OMPI) a v úmluvách a smlouvách spravovaných touto organizací, dále v Dohodě o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (TRIPS), uzavřené v rámci dohod o Světové obchodní organizaci (WTO), jakož i v dalších mezinárodních smlouvách.
- Je kontaktním místem ochrany autorského práva a práv s ním souvisejících v rámci informačního systému ochrany duševního vlastnictví vytvářeného podle usnesení

vlády č. 330 ze dne 14. dubna 1999, kterým vláda schválila Koncepti boje proti kriminalitě v oblasti duševního vlastnictví.

- Uděluje oprávnění k výkonu kolektivní správy práv podle zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon). V rozsahu vymezeném tímto zákonem dohlíží nad činností kolektivních správců práv a spolupracuje s nimi při ochraně práv českých i cizích autorů a ostatních nositelů práv.
- Vede seznam zprostředkovatelů kolektivních a hromadných smluv uzavíraných mezi uživateli předmětů ochrany podle autorského zákona a kolektivními správci práv.

4.4.7 ZAHRANIČNÍ VZTAHY

Odbor zahraniční vztahy Ministerstva kultury řídí, plánuje, koordinuje, organizuje a zabezpečuje kulturní styky se zahraničím. Eviduje závazky vyplývající z mezinárodních smluv. Plánuje a zabezpečuje do zahraničí vysílání a přijímání výstav. Doplnuje databázi předpisů Evropských společenství (ISAP).

4.4.8 VÝZKUM A VÝVOJ

Odbor výzkum a vývoj připravuje zásadní nelegislativní dokumenty pro oblast výzkumu a vývoje za resort ministerstva – koncepce výzkumu a vývoje, výzkumné programy atd. zpracovává návrhy výdajů státního rozpočtu na výzkum a vývoj v oblasti kultury.

4.5 VÝVOJ ODVĚTVÍ KULTURY V ČR

Výklad o dosavadním vývoji odvětví kultury v České republice lze rozdělit do dvou částí. První je vývoj kultury v období do roku 1989 a druhé pak po roce 1989. Rok 1989 představuje mezník v historickém vývoji ČR. Po listopadu 1989 se dostala do popředí politického i společenského zájmu reforma veřejné správy a s ní spojených oblastí, do nichž stát dříve zasahoval, v nichž rozhodoval, jež řídil. Potřeba přeměny veřejné správy byla spojena s transformací podmínek totalitního komunistického systému na systém demokratický.

Před rokem 1989

- efektivní rozvoj v duchu primárních cílů a funkcí oblasti kultury (a masmédií) byl znemožněn převahou státního monopolu vlastnického, kompetenčního a rozhodovacího, neexistencí pluralitních forem kulturní produkce a uspokojování kulturních potřeb obyvatelstva, strnulostí státního managementu v těchto sférách,
- upřednostňoval se ideologický a politický význam uspokojování kulturních potřeb,
- odvětví kultury bylo zařazeno do tzv. nevýrobní sféry, kulturní instituce nebyly motivovány k efektivnějšímu chování, což vedlo k absolutnímu nezájmu o zlepšení vlastních hospodářských výsledků.

Po roce 1989

- v důsledku toho, že bývalé ekonomické systémy působící v kultuře byly neadaptabilní na změny ekonomického prostředí, objevil se pokles výkonnosti, v horším případě úplné zhroutilí některých kulturních institucí,

- v důsledku cenové liberalizace vzrostly neinvestiční výdaje - zvýšení cen nájemného, energie a paliv, nedostatek peněz na obnovy a rekonstrukce kulturních objektů,
- zvýšil se nedostatek finančních prostředků v kultuře, a to působením některých vnějších vlivů - např. zpřísněním výdajové politiky státního rozpočtu, zavedením odpisovací povinnosti pro příspěvkové organizace, počáteční pokles návštěvnosti kulturních zařízení, apod.

Vývojové tendence kultury po roce 2001:

- Vzrostl počet divadel a počet diváků
- Počet orchestrů se nemění
- Vrstá počet zpřístupněných památek
- Vrstá počet kulturních akcí ve zpřístupněných památkách
- Jedna z nejhustších sítí knihoven

Kultura byla dlouhodobě opomíjenou oblastí hospodářství Evropské unie. Ještě v roce 2000 v Lisabonské strategii je opomíjen rozvojový potenciál kultury. Zásadní význam pro oblast kultury má Studie Ekonomiky kultury v Evropě (2006), která vymezuje kulturní odvětví a odvětví tvůrčí.

Kulturní odvětví tvoří neprůmyslová odvětví, která produkují nereprodukovatelné zboží a služby, které jsou „konzumovány“ na místě. Do neprůmyslového odvětví patří výtvarné umění, trhy s uměním a starožitnostmi, scénické umění a kulturní dědictví.

Průmyslová odvětví produkují kulturní produkty určené k masové reprodukci, k hromadnému šíření a vývozu. Do průmyslového odvětví patří firmy, video a videohry, vysílání, hudba, vydávání knih a tisku.

Tvůrčí odvětví je odvětví, v němž se kultura stává „tvůrčí“ investicí do produkce „nekulturního“ zboží. Patří sem design (patří sem módní návrhářství, design interiéru a produktů, architektura, reklama).

4.5.1 SOUČASNÝ STAV KULTURNÍ POLITIKY

Vychází z interní SWOT analýzy Ministerstva kultury a dotazníkového šetření mezi kraji ČR a dalšími subjekty činnými v oblasti kultury uskutečněného v srpnu 2007.

Silné stránky

Mezi silné stránky českého kulturního prostředí dotázaní zařazovali:

- existující způsoby financování a ekonomické podpory prostřednictvím dotací z prostředků Ministerstva kultury, krajů a Evropské unie sloužících na podporu činností organizací působících v oblasti kultury.
- profesionální i amatérské aktivity (uváděny byly obnova kulturních památek a památková péče, rozvoj živé kultury, podpora orchestrů a divadel, knihoven, tance, publikační činnosti a literatury a spojení s cestovním ruchem).
- uvedené dotační a grantové tituly byly některými subjekty hodnoceny jako dobře strukturované, systematické a odborně posuzované. Pozitivně byl v tomto ohledu hodnocen také zájem politických špiček na dosažení 1% ze státního rozpočtu na kulturu a přesun pravomocí z Ministerstva kultury ČR na kraje.
- stávající kulturní aktivity a zlepšující se infrastruktura kulturních organizací různého charakteru, včetně nestátních neziskových a privátních (knihovny, divadla, orchestry, muzea, filmové přehlídky a festivaly), jejich hustá síť, pluralita nabídky a široké spektrum činností a kvalitních služeb, které zvyšují dostupnost kultury.

- kulturní rozvoj spojený s využíváním informačních a komunikačních technologií je subjekty působícími v oblasti českého kulturního prostředí považován za silnou stránku s ohledem na nově nabízené možnosti v této oblasti. Ty jsou spojeny především s rozšiřováním internetu, digitalizace, které zvyšují přístupnost pro odbornou i širokou veřejnost i pro lidi se specifickými potřebami. Rovněž umožňují nové formy výzkumu a jednotných informačních systémů a databází v různých oblastech. Do této kategorie lze zařadit také vznik a aktualizaci nejrůznějších koncepčních a rozvojových dokumentů a strategií.
- existující spolupráce s dalšími kulturními a společenskými organizacemi, obcemi, sdruženími obcí, nestátními neziskovými organizacemi i podnikatelskými subjekty na krajské, národní i mezinárodní úrovni. Prostřednictvím této spolupráce probíhá výměna zkušeností, půjčování exponátů a nabízí rovněž možnost konfrontace zejména mladých umělců s okolním světem.
- existující vzdělávací instituce a jejich školní, mimoškolní i volnočasové aktivity v různých oblastech (umění, knihovnictví, informační technologie, apod.), rovněž využívání nových osvětových a vzdělávacích programů a stále vzrůstající zájem o proces celoživotního vzdělávání vedoucí ke zvyšující se vzdělanosti české populace. Kladně hodnoceno je v tomto ohledu také propojování a spolupráce různých vzdělávacích subjektů na rozmanitých projektech.

Slabé stránky

- Ačkoliv jsou financování a ekonomické nástroje podpory považovány také za silné stránky, zároveň patří mezi nejvýznamnější slabiny českého kulturního prostředí. V tomto ohledu je nejčastěji zmiňován celkový nedostatek finančních prostředků ve všech směrech a oborech a na všech úrovních. Uváděna je zejména problematičnost stávajících státních grantů dotací s ohledem na krátkou dobu trvání (jednoleté granty, které navíc získávají pouze nejviditelnější soubory a osobnosti) a jejich pozdní udílení. Stávající grantový systém je označován jako nedostatečný a nestabilní a často také za netransparentní. Podle respondentů chybí jasná kritéria, za kterých lze granty na činnost v oblasti kultury získat (platí zejména pro Evropské fondy), definování uznatelných nákladů a konkrétně stanovených cílů a kritérií pro jejich plnění.
- Dále byla zmiňována zejména nedostatečná podpora občanských sdružení, vývozu české kultury a umění do zahraničí a lokálních kulturních center a absence grantové spolupráce Ministerstva kultury ČR a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR a daňového zvýhodnění podnikatelského i veřejného sektoru. Na druhou stranu byla ovšem konstatována nemožnost stanovit jednoznačná hodnotící kritéria ve specifické oblasti kultury.
- Kulturní rozvoj spojený s využíváním informačních a komunikačních technologií je subjekty působícími v oblasti českého kulturního prostředí zároveň považován také za slabou stránku. V této souvislosti je často zmiňován zastaralý stav technického vybavení, pomalu postupující proces digitalizace a celkově nízká úroveň modernizace, která neumožňuje aktivně reagovat na nové potřeby uživatelů. Uváděna byla také dlouhodobá absence kulturní politiky a stanovení a podpora hlavních priorit na státní i krajské úrovni a chybějící systém evaluace. Nedostatečné spektrum kulturních aktivit pro určité segmenty populace a nevyhovující infrastruktura (například bariérovost), prostorové zázemí nebo jeho absence jsou mezi respondenty vnímány jako slabiny. Zmiňovány byly například chybějící doprovodné služby u péče o památky, absence centrálního informačního systému, koordinace kulturních akcí a další (neexistence trhu s uměním, malá podpora současného tance a jeho institucí, problém filmových archiválií, atd.).

- Za slabou stránku české kultury je považován její management. Zdůrazňována byla především fluktuace nebo nedostatek odborníků zejména na vyšších postech, jejich finanční podhodnocování, personální poddimenzovanost. Na straně Ministerstva kultury ČR byla kritizována jeho byrokracie a málo přehledná organizační struktura a nekompetentní přístup k přípravě čerpání strukturálních fondů EU a neexistence koordinace státní kulturní politiky s kulturními politikami krajů.
- Obecně malý zájem o kulturu a povědomí o ní je respondenty pocíťován zcela pochopitelně jako slabina. Nízké povědomí o kultuře v různých oblastech (uváděna byla soudobá hudba, literatura, památková péče) a zájem o ni je v tomto ohledu spojován jak s běžnou populací, tak s chováním politiků a zejména celostátních médií (především co se týče regionálních aktivit).
- Pocíťována je rovněž všeobecně nízká úcta k duševnímu vlastnictví, podceňování kulturních potřeb člověka a významu kultury jako sociálního a ekonomického pilíře udržitelného rozvoje a její role při prevenci sociálně patologických jevů.
- Chybějící nebo stávající nepružná legislativa v oblasti kultury je považována za slabou stránku. V tomto ohledu byl nejčastěji zmiňován problém související s obtížnou vymahatelností práv chráněných autorským zákonem, vymahatelností památkového zákona a absencí legislativního prostředí podporujícího donátorské aktivity nestátních subjektů. Dále byla uváděna problematičnost statutu veřejné prospěšnosti a neexistence přesného vymezení působnosti nestátních neziskových a příspěvkových organizací oproti podnikatelským subjektům.
- Hrozbou také je, že chybí koncepce, legislativa i technické zajištění pro trvalé uchování a zpřístupnění kulturního a vědeckého dědictví, které vzniká a je prezentováno pouze v digitální podobě.

Příležitosti

- Role kulturního kapitálu, jež je jako příležitost pro českou kulturu označován nejčastěji, je na jedné straně spojována s lidskými zdroji (přítomnost vysokých škol, uznávané umělecké osobnosti, pěstování živé kultury a tradice např. v oblastech filmu, literatury i veřejnoprávních médií) a na straně druhé především s existencí a vysokou koncentrací historických památek, které jsou formovány do přirozených kulturních center s často neopakovatelným *geniem loci*.
- Geografická poloha se respondentům z příhraničí jeví jako příležitost zejména s ohledem na sousedství s dalšími evropskými regiony umožňující spolupráci. Respondenti sídlící v Praze, případně ti, kteří považují dostupnost do Prahy ze svého sídla za snadnou, zase oceňují možnost podílet se na aktivitách hlavního města, které patří mezi turisticky nejnavštěvovanější destinace České republiky.
- Za příležitost v oblasti kultury jsou označovány také infrastruktura a kulturní aktivity dalších subjektů (měst a obcí, nejrůznějších sdružení, neziskových organizací) na krajské, národní i evropské úrovni, které rozšiřují stávající nabídku kulturního vyžití a možností trávení volného času (jmenováno bylo například pěstování tradic i živé kultury nebo existující spektrum přehlídek a festivalů).
- Z hlediska příležitostí je kulturním potenciálem označováno především bohatství kulturního dědictví hmotného, movitého i nemovitého v různých oblastech lidské činnosti (rozmanitost sbírkových fondů Národní galerie, uměleckých památek nebo dlouhá tradice českého divadla se svým politicko-občanským rozměrem, atd.). V tomto ohledu je rovněž zmiňován i zatím nepřilíš využívaný ekonomický potenciál českého umění a kultury.

- Jako příležitost pro českou kulturu byl zájem a povědomí o ní označován zejména v souvislosti s jistou mírou vyspělosti české populace, patriotismem a úctou (například o české filmy, kulturní dědictví a také kladný vztah některých obcí k podpoře kultury).
- Ačkoliv jsou na jedné straně financování a ekonomické nástroje podpory kultury označovány pro české kulturní prostředí hrozbou, na druhé straně se jeví rovněž také jako příležitost. V tomto ohledu jsou zmiňovány existující dotační tituly Ministerstva kultury ČR, dotační politika některých měst a obcí a také příchod nových investorů a prostředky ze zahraničí (např. forma stipendií pro literární překladatele).
- Možnost spolupráce s dalšími subjekty je spatřována jako příležitost pro české kulturní prostředí zejména v souvislosti s otevřením hranic a se vstupem České republiky do Evropské unie. Zmiňováno je především rozvíjení spolupráce s partnerskými městy, přeshraniční spolupráce nebo další kontakty v celosvětovém měřítku.

Hrozby

- Hrozbou pro české kulturní prostředí je z hlediska kategorie financování a ekonomických nástrojů podpory kultury je označován nedostatek fondů, případně málo dotačních titulů státu či celkový nedostatek finančních prostředků na živou kulturu i kulturní dědictví vzhledem ke stále se zvyšujícím nákladům (například vzrůst cen výtvarného umění, realizace kulturních akcí, péče o sbírky, apod.). Zmiňována je rovněž nutnost předfinancování některých projektů či složitá administrace nebo zásahy státu do administrace krajů. Respondenti mezi hrozby zařazovali stále nevyřešené církevní restituce a další financování církví a jejich majetku, ale také chybějící zkušenosti s propojováním kultury a ekonomických činností (metodika), vysoké poplatky OSA a DILIA či daňové pobídky pro investice do kinematografických děl. Zároveň je však konstatováno, že v tomto ohledu nelze vytvořit model podpory kultury, který by vyhovoval všem subjektům v této oblasti působících a používat pouze objektivní kritéria při hodnocení rozpočtů jejich projektů.
- Pro české kulturní prostředí představuje hrozbu špatně nastavený systém státní památkové péče a obnovy památkového fondu (jeho nepružnost a neprůhlednost), případně přímo absence dlouhodobého plánu a výzkumu, který by sloužil k jeho záchraně. Zmiňován je současný stále se zhoršující stav hmotného kulturního dědictví (především sakrálního charakteru), jeho evidence, absence posudkových komisí a podmínek péče o památkově chráněná území.
- Pokud je kategorie zájmu o kulturu a povědomí o ní označována jako hrozba pro české kulturní prostředí, je definována především soudobou hodnotovou orientací obyvatel, v níž kultura obecně, kulturní dědictví nebo kultura jazyka není prioritní oblastí zájmu. Konkrétně je v tomto ohledu zmiňován nedostatečný vztah ke kultuře u politické reprezentace napříč celým spektrem, manažerů, médií a také mladé generace (například poklesem jejího zájmu o vážnou hudbu). Tato oblast je také spojována s obecným trendem stárnutí populace, jehož důsledkem jsou například nutné změny v nabídce informačních a knihovnických služeb.
- Zmiňováno bylo v tomto ohledu také podceňování kultury jako ekonomického faktoru.
- Z hlediska hrozeb je proces globalizace a postupné ztráty nejen národní identity spojován především s komercializací českého kulturního prostředí a konzumerismem, na kterém se podle respondentů významně podílí především hromadné sdělovací prostředky. Média se orientují zejména na komerční produkci, která může vést k nežádoucí unifikaci globálního vkusu. V této souvislosti jsou také zmiňovány limity českého trhu, jeho schopnost obstát v konkurenci se zahraničním a také zvyšování cen pozemků v historických částech měst a jeho negativní dopady.

4.5.2 POZICE SEKTORU KULTURY NA TRHU PRÁCE

Sektor kultury zaměstnává přímo 1,7 % lidí, v jiných odvětvích v návaznosti na kulturu je to 1,5 %. Snaha o přílišnou komercializaci některých aktivit může vést k poklesu návštěvnosti a tím i zaměstnanosti v oboru. Je nutné připomenout, že základním zdrojem financování aktivit v tomto oboru jsou veřejné rozpočty.

4.6 ZÁKLADNÍ ZDROJE FINANCOVÁNÍ ODVĚTVÍ KULTURY

V rámci základních zdrojů financování odvětví kultury se rozlišují dvě základní formy veřejné podpory umění a to přímá a nepřímá.

4.6.1 ZDROJE PŘÍMÉ VEŘEJNÉ PODPORY

Přímá veřejná podpora odvětví kultury je odvislá od:

- Získání prostředků od ziskových subjektů a jejich přerozdělení směrem k subjektům podporovaným formou různých dotací z veřejných rozpočtů.
- Získání prostředků ze zdrojů nezávislých na rozpočtovém procesu.

Pokud jde o přerozdělování prostřednictvím rozpočtů, pak je velice důležité, jakou formou budou poskytnuty prostředky pro tuto oblast. Mezi nezávislé zdroje přímé veřejné podpory patří zejména následující:

- Daně a poplatky (např. koncesionářské poplatky za televizní a rozhlasový příjem, zvláštní daně apod.)
- Příjmy z vlastní činnosti, které závisí na konkrétní právní formě kulturních institucí,
- Nadace a nadační fondy
- Jiné fondy (státní, zahraniční apod.)
- Komunální obligace
- Dary a sponzorství
- Loterie a sázky
- Veřejné sbírky

4.6.2 ZDROJE NEPŘÍMÉ VEŘEJNÉ PODPORY

Mezi nejběžněji používané zdroje nepřímé veřejné podpory patří:

- Různé sociální podpory, vč. podpory v nezaměstnanosti poskytované umělcům,
- Daňové úlevy pro umělce a umělecké instituce,
- Daňové úlevy a zproštění daní u charitativních dárců a příjemců darů.

Nepřímé formy podpory umění mohou mít za cíl nejen podpořit umění, ale také podpořit přístup širších vrstev obyvatelstva k umění. Vhodná kombinace těchto forem závisí na konkrétních podmínkách v té které zemi a na cílech vládní kulturní politiky.

Shrnutí kapitoly

Kapitola pod názvem Kultura uvedla charakteristiku kultury a funkce kultury, neboť kultura je významným faktorem života občanské společnosti. Byla objasněna působnost státu, regionů a obcí v oblasti kultury. Podkapitola 4.3 uvedla základní dokumenty podpory v oblasti kultury. Kapitola popsala oblasti, které jsou řazeny do kultury České republiky s následnými charakteristikami těchto oblastí a vývojem odvětví kultury v České republice. Na konec kapitoly bylo uvedeno, jakými způsoby je financována kultura v České republice.

5 SPORT

Název sport pochází z latinského „disportare“ a starofrancouzského „le désporter“, což znamená bavit se, příjemně trávit volný čas. Sport má vliv na výchovu, vzdělávání, umění, ovlivňuje tělesný a psychický vývoj jedince. Sport je složkou tělesné kultury.

Tělesná kultura je souhrn hodnot, norem, vztahů a činností v upevňování zdraví a tělesného a pohybového zdokonalování. Tělesná kultura zabezpečuje uspokojování zvláštních společenských a biologických potřeb člověka v oblasti fyzického, psychického a sociálního rozvoje.

Tělesná kultura vedle sportu (charakterizovaného výkonovou motivací) zahrnuje tělesnou výchovu (záměrnou pohybovou aktivitu vedoucí k rozvoji a udržování fyzické zdatnosti) a pohybovou rekreaci (odpovídající potřebě regenerace sil, aktivnímu odpočinku).

Sféry působení sportu:

- Podle funkcí (sport dětí a mládeže, sport dospělých)
- Podle výkonnostní úrovně a poslání (sport masově rekreační, sport výkonnostní a vrcholový)

V Evropské chartě sportu, čl. 2 je použita následující definice:

DEFINICE 3

Sportem se rozumí všechny formy tělesné činnosti, které ať již prostřednictvím organizované účasti či nikoliv, si kladou za cíl propojení či zdokonalení tělesné i psychické kondice, rozvoj společenských vztahů nebo dosažení výsledků v soutěžích na všech úrovních.

5.1 INSTITUCIONÁLNÍ KLASIFIKACE SPORTU

Sport, tak, jak je chápán v současnosti, je značně diferencován. Z pohledu typologie statků zde existují jak veřejné, tak privátní statky, v největší míře smíšený typ statků. Nejzřetelněji to dokazují náročná sportovní a tělovýchovná zařízení (sport facilities), jejichž výstavbu a provoz je nutno podporovat z veřejných zdrojů.

Pro potřeby výkladu je nutno si obsah problému zúžit a utřídit. Sport je předmětem zájmu sociologie a zde je vycházeno z členění, že sportu se účastní aktivní nebo pasivní účastníci.

Aktivní účastníci (participanti) mohou být:

- institucionalizovaní
- neinstitucionalizovaní

Institucionalizovaný sport jako subsystém je možno považovat víceméně za součást veřejné ekonomiky (i profesionální sportovní kluby hrají v rozhodující většině svá sportovní utkání na městských stadionech). Jednoznačně se to jeví pouze u školního a u komunálního sportu (v případě obecních, městských sportovních středisek). Řadí se sem i dobrovolný organizovaný sport. Ve spolkové formě byl vynucen nejen nově formulovanou občanskou společností, ale i potřebami snazší organizovanosti soutěžení jednotlivých zájmových skupin společnosti a potřebami ekonomickými. Profesionální sportovní kluby fungující na principu obchodních společností patří již do komerční sféry. Institucionalizovaný sport je považován za součást veřejné ekonomiky.

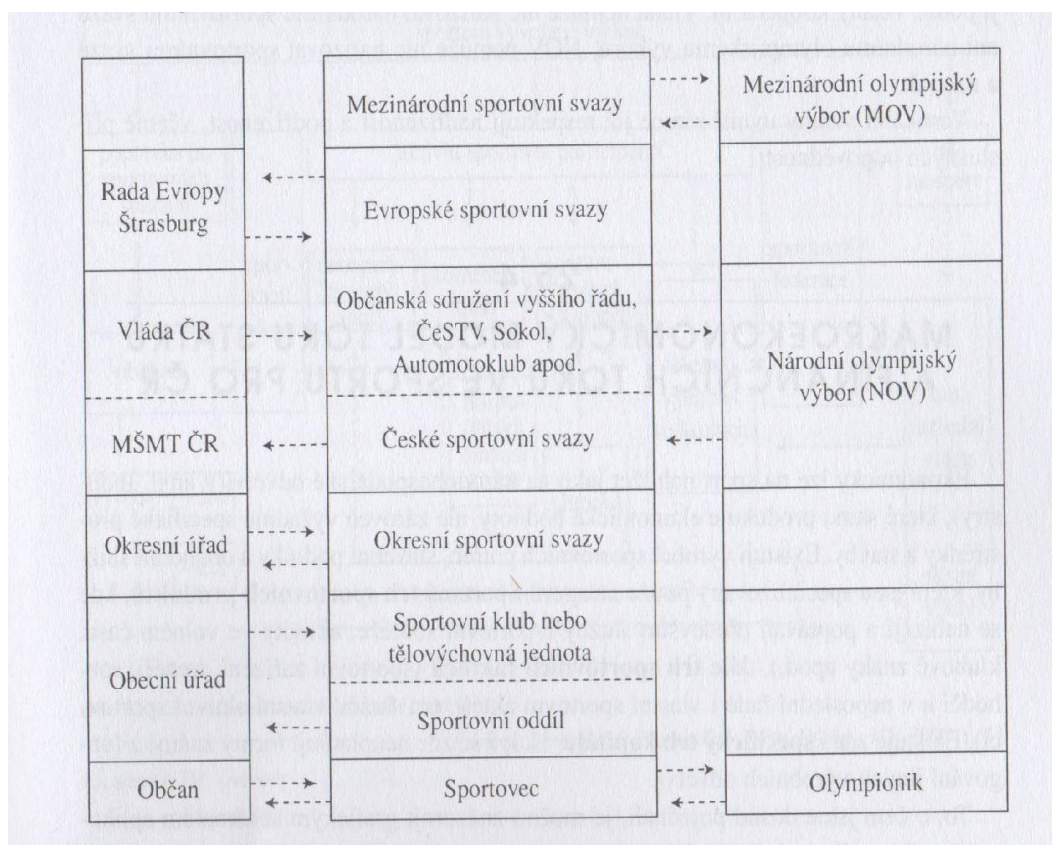
Neinstitucionalizovaný sport, neorganizovaný sport, je z ekonomického pohledu zdánlivě záležitostí ekonomiky domácností. Je spojen především s výdaji rodinných rozpočtů, a proto je ve velké míře součástí privátního sektoru. To ale není přesné. I pro ty, kteří nejsou organizováni, je nutno finančně z veřejných zdrojů podporovat vytváření prostředí a podmínek, aby mohli svoje individuální aktivity realizovat.

Pasivní účastníci jsou diváci nebo skupiny diváků přímo na soutěžích nebo na dálku (čtenáři, TV). Do zkoumání ekonomiky sportu lze zařadit celý subsystém pasivních participantů, tzn. diváků a sázkařů. Zejména sportovní sázení je v některých státech ekonomiky významným jevem.

Institucionální zařazení sportu je složitou otázkou, pro širokou veřejnost až nepochopitelnou. Sport jako uznaný společenský fenomén musí být legislativně někam zařazen. Je nutné ujasnit si vztahy tří základních institucionálních rámců sportu:

- Sport organizovaný a zajišťovaný v rámci veřejného sektoru státní správou a samosprávou.
- Sport organizovaný v rámci dobrovolných sportovních federací.
- Sport organizovaný v rámci olympijského hnutí.

Obrázek 5-1 Institucionální rámec sportu na příkladu ČR



Zdroj: Novotný, 2000.

Obrázek 5-1 znázorňuje institucionální rámec sportu na příkladu České republiky. O občana a možnosti jeho sportovního rozvoje se starají územní samosprávy (obce, kraje) resp. Vláda ČR jako státní správa. Stát by měl vytvořit především legislativní podmínky pro rozvoj sportu a zabezpečit povinnou tělesnou výchovu a sport na školách, v armádě a policii

apod. Měl by se snažit dodržovat doporučení Rady Evropy, týkající se sportu, formulované v Evropské chartě sportu.

Dobrovolný organizovaný sport by měl vytvářet podmínky pro občana – sportovce, který chce sportovat především ve svém volném čase. Ten je organizován v občanských sdruženích (v ČR je tato forma existence upravena zákonem č. 83/1990 Sb., o sdružení občanů, ve znění pozdějších předpisů. Pojem občanské sdružení je identický s tradičním názvem spolek), od sportovních oddílů až po mezinárodní sportovní federace s celosvětovou působností. Formy takového sdružení jsou nutné z důvodů sjednocování sportovně technických podmínek a organizování sportovních soutěží na všech hierarchických úrovních.

Olympijské hnutí založené na ideji olympijské charty je specifický institucionální subsystém, který zabezpečuje jedenkrát za 4 roky olympijské hry, letní a zimní. Na olympijských hrách soutěží olympionici – vybraní sportovci. Stablními subjekty jsou Národní olympijské výbory (NOV) a Mezinárodní olympijský výbor (MOV).

Horizontální vztahy na obrázku 5-1 mezi jednotlivými hierarchiemi rámců, ale i celými subsystémy, jsou velmi volné. Neexistují zde vztahy nadřízenosti a podřízenosti. Mezi rámci existují pouze vztahy kooperační. Vláda nemůže nic nařizovat národnímu sportovnímu svazu ani národnímu olympijskému výboru, NOV nemůže nic nařizovat sportovnímu svazu a naopak.

Vertikální vztahy uvnitř rámce již respektují nadřízenost a podřízenost, včetně příslušných odpovědností.

5.1.1 SPORT JAKO NÁRODOHOSPODÁŘSKÉ ODVĚTVÍ

Participaci sportu vytvářejí poptávku po sportu. Celková populace se dělí na aktivní a neaktivní ve sportu. Zájem o sport vyvolává výdaje na sport, které jsou spotřebovávány stranou nabídky, která je velmi pestrá. Poptávka a nabídka se neustále vyrovnávají.

V subsystému obchodu a výroby participaci vyvolávají poptávku po sportovních statcích. Obchod se musí obracet na výrobce sportovních statků. To, co tuzemští producenti nestačí nabídnout, je nutno dovézt ze zahraničí. V případě, že se na domácím trhu sportovních statků nestačí spotřebovat to, co je nabízeno, je možno tento přebytek vyvézt. Vzniklý rozdíl je saldem, které je záporné (země je dovozcem), nebo je kladné (země je vývozcem).

Sportovní akce uspokojují poptávku sportovně aktivní populace. Je možné je dělit do dvou skupin, a to:

- Akce s převahou pasivních účastníků (diváků) typu olympiád, mistrovství světa, dlouhodobých soutěží v kopané či ledním hokeji, nebo akce typu atletického, společným znakem je značná mediální přitažlivost.
- Akce s převahou aktivních účastníků typu Jizerské padesátky, známé městské maratóny, světové gymnastické, ale i naše bývalé spartakiády, dnes opět slety. Počet aktivních účastníků se pohybuje v desítkách a obdobně jako si diváci platí vstupní, aktivní účastníci platí startovné, které je poplatkem za službu.

Dynamizujícím prvkem sportu jsou aktivní účastníci ve sportu. Svou poptávku mohou realizovat především v těchto čtyřech hlavních formách:

- Neorganizovaný sport, ve kterém si účastníci sami organizují sportovní aktivity. Převaha je v neformálních malých skupinách (rodina, blízcí přátelé atd.). Tato forma je velmi rozšířena v rozvinutých zemích a preferují ji vzdělaní a dospělí lidé. Předpokladem je rozvinuté školství s kvalitní tělesnou výchovou a vyšší životní úroveň. Lidé vychovaní tímto systémem si dokážou se sportem poradit do značné míry sami.

- Komerční sport, ve kterém se sportovně vyžívají ti, kdo netouží být organizováni v žádných sportovních klubech. Realizují se individuálně, chtějí však odborný dohled a péči při vlastním sportování. Nejznámější jsou v našich podmínkách fitcentra.
- Organizovaný sport ve sportovních klubech, zde většinou vznikají iniciativy pro inovace ve sportu. Jedná se již o formální skupiny. Velmi významným třetím prvkem, a dalo by se říci, že vedoucím je prvek organizace. Členové takové skupiny jsou si ve vzájemných vztazích vzdálenější. Vstupují sem ti aktivní účastníci, kteří touží po kontaktu s dalšími názorově spřízněnými a chtějí soutěžit, i když na různých výkonnostních úrovních. Sportovní kluby, v naší formě občanských sdružení typu ČSTV, ČA SPV, Sokol, Automotoklub apod.
- Školní tělesná výchova je nesmírně významná pro další rozvoj sportu. V našich poměrech jí povinně prochází veškerá mládež v základních a středních školách. Právě zde se ve značné míře tvoří pozitivní, popř. negativní postoje ke sportu. Dříve byla povinná tělesná výchova i na vysokých školách, v současnosti dochází k jejímu rušení. Rodiče a studenti přispívají z rodinných rozpočtů na nákup sportovního oblečení, na školní kurzy plavání, lyžování atd.

Sportovní federace jsou naprosto svébytným a velmi důležitým prvkem pro organizování sportovního života jak uvnitř státu, tak i navenek. Existuje zde těsné spojení se sportovními kluby, jednotami a je zprostředkováván kontakt se státem. Toto zprostředkovávání je nezbytné, neboť stát nemůže být v kontaktu s jednotlivými kluby, kterých jsou tisíce. Proto se státní finanční podpora sportovním organizacím poskytuje prostřednictvím sportovních federací.

Sportovní sázení je významnou ekonomickou aktivitou v rámci sportu. Podílí se na ní jak aktivní, tak i neaktivní část populace ve sportu. Sportovní sázení je důležitým finančním zdrojem pro sport ve všech vyspělých zemích. Organizační začlenění loterií je různé, nejčastěji se vyskytuje ve formě státního monopolu, kdy stát sám loterii organizuje. U nás byla sázková a loterijní činnost v oblasti sportu přenechána dobrovolné tělovýchovné organizaci v roce 1957. V současnosti je podnik SAZKA akciovou společností občanských sdružení. Existuje zde přímá vazba na sportovní federace.

Stát je představován centrální vládou a územními samosprávami. Poskytuje finanční podporu sportovním federacím (občanským sdružením), financuje z větší části školství. Státní politika se zaměřuje na rozvoj sportu ve společnosti (přínos pro národní hospodářství). Odvodem daní ze sportovního průmyslu a služeb získává stát více prostředků (8,8 – 11,4 mld. Kč), poskytuje na podporu sportu (7,7 mld. Kč). Stát je čistým příjemcem ze sportovního prostředí. Česká republika má v rámci Evropské unie třetí nejvyšší veřejné výdaje na sport (Francie má nejvyšší výdaje).

Krajské a obecní samosprávy financují sport přes provoz základního a středního školství a sportovní infrastrukturu, tzn. nejen školní, ale i obecní sportoviště.

Sportovní infrastruktura je posledním důležitým prvkem sportu. Ve většině států západní Evropy to je záležitost místních samospráv. *Sportovním klubům* je umožněno využívat sportovní a tělovýchovná zařízení mnohdy bezplatně. Je to bráno jako podpora spolkové činnosti, což je ve veřejném zájmu. Často je tělovýchovné zařízení klubu dlouhodobě zapůjčeno, nebo dáno do trvalého užívání. V tomto druhém případě, obvyklém i u nás, se klub musí o svěřený majetek starat. Tím jsou zajištěny potřeby pro vlastní členy. Obec významně přispívá na provoz tělovýchovného zařízení, ale vždy tak, aby byla zajištěna možnost sportování pro všechny občany, nejen členy klubu. V podmínkách České republiky jsou dvě třetiny majetku sportovní infrastruktury ve vlastnictví sportovních klubů a federací. Tato skutečnost je odlišná od ostatní Evropy a vyvolává značné napětí v hospodaření našich klubů.

Zvláštností českého makroekonomického modelu sportu je i rozsáhlá hospodářská činnost, kterou sportovní kluby provádějí, jedná se o vlastní finanční zdroj, který je zdaněn. Výtěžek z hospodářské činnosti slouží většinou k financování provozu tělovýchovných zařízení. Z makroekonomického pohledu nelze opomenout otázku zaměstnanosti, kterou sport jako subsystém společenského a hospodářského života vyvolává.

5.2 DOKUMENTY Z OBLASTI SPORTU

Evropská charta sportu

Evropská charta sportu byla přijata roku 1992 jako základní a nejdůležitější dokument pro rozvoj tělesné výchovy a sportu. Ustanovení této Charty se uplatňují v souladu s Kodexem sportovní etiky. Hlavním cílem je zajistit, aby každý jednotlivec měl stejnou příležitost k provozování sportu. Dalším úkolem je chránit a rozvíjet morální a etické základy sportu, lidskou důstojnost a bezpečnost sportovců. Charta se zaměřuje rovněž na činnost státních orgánů a vlád při přijímání opatření a v jednotlivých člancích jasně říká, k čemu se mají členské státy zavázat.

Kodex sportovní etiky

Kodex vychází ze zásady, že etické úvahy motivující fair play nejsou prvkem fakultativním, ale čímsi zásadním pro jakoukoli sportovní činnost, veškerou politiku a správu v oblasti sportu, což se uplatňuje na všech úrovních kompetencí a závazků vážících se ke sportovní činnosti, a to jak při rekreačním, tak i při závodním sportu.

Kodex poskytuje pevný etický rámec pro to, aby se dalo čelit tlakům moderní společnosti, tlakům, které ohrožují tradiční základy sportu, ty spočívají na fair play, na sportovním duchu a dobrovolném hnutí.

Cíle kodexu – kodex se zaměřuje hlavně na posílení smyslu pro fair play u dětí a dospívajících, kteří budou zítra dospělými.

Kodex zahrnuje pojem práva dětí i dospívajících provozovat sport a mít z toho uspokojení, jakož i pojem odpovědnost. Institucí a dospělých za šíření a podporu fair play a garantů respektování těchto práv.

Fair play – znamená mnohem více než jen pouhé respektování druhého a sportovního ducha. Je to způsob myšlení, nikoliv pouhé chování. Tento pojmový obsah zahrnuje problematiku boje proti podvádění, umění působit lstí i při respektování pravidel, dopingů, násilí (a to jak fyzického, tak i verbálního), nečestným výhodám, nerovnosti šancí, nadměrné komercializaci a korupci.

Zákon o podpoře sportu

Zákon č. 115/2001 Sb., ze dne 28. Února 2001 ve znění zákona č. 219/2005 Sb., vymezuje postavení sportu ve společnosti jako veřejně prospěšné činnosti a stanoví úkoly ministerstev, jiných správních úřadů a působnost územních samosprávných celků při podpoře sportu.

Další dokumenty:

- Evropská úmluva o diváckém násilí
- Evropská antidopingová úmluva
- Mezinárodní úmluva proti dopingům ve sportu UNESCO
- Evropský manifest o mladých lidech a sportu
- Národní program rozvoje sportu

5.3 ZABEZPEČENÍ OBLASTI TĚLOVÝCHOVY A SPORTU

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky

Tělovýchova a sport jsou zahrnuty v kapitole státního rozpočtu v rozpočtovém určení Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR. V organizační struktuře je sport zařazen do skupiny 5, kterou řídí náměstek ministra. Zákon o podpoře sportu č. 115/2001 Sb., „*vymezuje postavení sportu ve společnosti jako veřejně prospěšnou činnost a stanoví úkoly ministerstev, jiných správních úřadů a působnost územních samosprávných celků při podpoře sportu.*“

MŠMT plní následující funkce:

- vypracovává návrh koncepce státní politiky v oblasti sportu,
- koordinuje uskutečňování vládou schválené koncepce,
- zabezpečuje finanční podporu sportu ze státního rozpočtu,
- vytváří podmínky pro státní sportovní reprezentaci, pro rozvoj sportu pro všechny, pro přípravu sportovních talentů a pro sport zdravotně postižených občanů, vydává antidopingový program a organizuje a kontroluje jeho uskutečňování,
- rozhoduje o akreditaci vzdělávacích zařízení působících v oblasti sportu,
- zřizuje rezortní sportovní centrum (organizační složka státu) a zabezpečuje jeho činnost, koordinuje činnost rezortních sportovních center Ministerstva obrany ČR a Ministerstva vnitra ČR.

Ostatní orgány státní správy

Dalšími orgány, které působí v oblasti sportu a tělovýchovy jsou:

- Ministerstvo vnitra České republiky a Ministerstvo obrany České republiky, které ve své působnosti vytvářejí podmínky pro rozvoj sportu pro přípravu ke státní sportovní reprezentaci a přípravu sportovních talentů a zřizují svá rezortní sportovní centra a zabezpečují jejich činnost.
- Ministerstvo zdravotnictví České republiky ve své působnosti organizuje zdravotní péči o státní sportovní reprezentanty a sportovní talenty a vytváří organizační předpoklady umožňující specifický přístup sportovních reprezentantů ke klinické péči. Zřizuje laboratoř dopingové kontroly a zabezpečuje její činnost v rozsahu stanoveném Mezinárodním olympijským výborem.“
- Podvýbor pro mládež a sport, který je součástí Výboru pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovy, se kterým je možné setkat v Poslanecké sněmovně České republiky. Náplní výboru je především projednávání návrhu zákona mezi prvním a druhým čtením, dále také kontrola vlády v oblasti školství, vědy, kultury a médií a v neposlední řadě spolupracuje s partnerskými výbory v Evropě a ve světě.
- Dále mohou být zřízeny státní neziskové organizace (příspěvkové organizace, organizační složky). Jako příklady může sloužit Laboratoř dopingové kontroly, která je organizační složkou státu a její hlavní náplní je analýza vzorků moči na zakázané dopingové látky na území i mimo území České republiky.

Kompetence krajů

Kraje jako vyšší územní samosprávné celky ze zákona a ve své samostatné působnosti plní v oblasti sportu následující úkoly:

- zabezpečení finanční podpory sportu ze svého rozpočtu,
- zajištění výstavby, rekonstrukce, udržování a provozování svých sportovních zařízení,

- zřizování příspěvkových organizací a organizačních složek, které mohou sloužit k zabezpečení veřejně prospěšných činností, zabezpečení rozvoje sportu pro všechny a příprava sportovních talentů, včetně zdravotně postižených občanů.

Z výše uvedených úkolů vyplývají konkrétní činnosti, které kraj zabezpečuje. Jeho hlavní činností je podpora nestátních neziskových organizací v oblasti tělovýchovy a sportu, které nemají 59 regionální působnost, včetně podílu na jejich finančním zajištění. Dále pořádá a financuje krajské postupové soutěže vyhlašované Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy nebo krajem. V neposlední řadě také organizuje a účelově financuje krajské i celostátní tělovýchovné a sportovní události pořádané v kraji. Kromě toho jsou kraje zřizovateli středních škol a sportovních tříd na těchto školách.

Kompetence obcí

Obce jako základní územní samosprávné celky ve své působnosti mají ze zákona uloženy stejné úkoly jako kraj, navíc je v zákoně stanoven úkol kontroly účelného využívání svých sportovních zařízení.

Na svém územním obvodu pečují obce o vytváření podmínek pro uspokojování potřeb svých občanů. Ze svých rozpočtů, vedle zabezpečení podmínek pro rozvoj sportu pro všechny občany, zajišťují také výstavbu, rekonstrukci, údržbu a provoz svých sportovních zařízení, která poskytují pro sportovní činnost svých občanů. Dále je úlohou obce koordinace sportovních aktivit občanských sdružení a institucí v obci. Kromě toho jsou obce zřizovateli základních škol a sportovních tříd na těchto školách. Pro jejich činnost poskytují zdarma (nebo za režijní cenu) sportovní zařízení obce, a to vše s ohledem na vlastní rozpočtové možnosti. Obec je zřizovatelem příspěvkových organizací a organizačních složek, které mohou sloužit k zabezpečení veřejně prospěšných činností. Obec může také přispívat na pronájem sportovních zařízení.

Soukromý sektor

Oblast tělovýchovy a sportu může být pro obyvatelstvo zabezpečována i soukromými subjekty, jako jsou například samostatní podnikatelé, obchodní společnosti (nejčastěji se vyskytují společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti) nebo nestátní neziskové organizace, představované především občanskými sdruženími a obecně prospěšnými společnostmi.

Příkladem občanského sdružení ve sportu mohou být sportovní kluby, spolky, sdružení, společnosti, stáje a další. Příkladem obecně prospěšných společností mohou být v oblasti sportu např. kluby sportovního tance, sportovní oddíly, sport centra. Mezi další formy neziskových organizací, zabývajících se otázkou sportu pouze v některých případech, patří také nadace (Nadace sportující mládeže, Česká nadace sportovní reprezentace, Nadace Děti-kultura-sport), nadační fondy (Nadační fond Rozvoje dostihového sportu, Nadační fondy Romana Šebrleho, Nadační fond sportovních veteránů) a církve (Katolická tělovýchovná organizace Orel, tělesná výchova vyučovaná v církevních školách).

Nejvýznamnějším orgánem sdružujícím nestátní neziskové organizace je *Všesportovní kolegium České republiky*. Jedná se o dobrovolné seskupení jedenácti největších sportovních svazů a spolků, které nemá právní subjektivitu a realizuje organizované aktivity jak pro své členy, tak i pro veřejnost. Seskupuje tyto organizace:

- Asociace školních sportovních klubů (AŠSK ČR)
- Asociace tělovýchovných jednot a sportovních klubů ČR (ATJSK ČR)
- Autoklub ČR (AČR)

- Česká asociace sportu pro všechny (ČASPV)
- Česká obec sokolská (ČOS)
- Český olympijský výbor (ČOV)
- Český střelecký svaz (ČSS)
- Český svaz tělesné výchovy (ČSTV)
- Klub českých turistů (KČT)
- Orel
- Sdružení sportovních svazů České republiky (SSS ČR)

Kolegium vzniklo roku 1994 z potřeby sjednotit názory a požadavky sportovního prostředí vůči výkonné a zákonodárné státní moci. Zastupuje zájmy více jak 2 milionu registrovaných sportujících občanů různých věkových kategorií, sdružených ve více jak 20 tisících občanských sdružení. V žádném případě neobhájí zájmy obchodních společností, provozujících sport jako komerční záležitost, ale soustřeďuje se na pomoc malým a neziskovým tělovýchovným jednotám a sportovním klubům, které provozují veřejně prospěšnou činnost.

Všesportovní kolegium České republiky svou činností významně pomohlo při tvorbě zákona o krajích, obcích a hlavním městě Praze, kdy na jeho popud byla do těchto zákonů zakotvena povinnost zmíněných subjektů pečovat o sport a mládež, včetně následné podpory.

Domácnosti

Důležitým aktérem v oblasti tělesné kultury jsou samozřejmě i jednotlivé domácnosti, jež se velkou mírou podílejí na soukromém financování jednotlivých sportovních sdružení v podobě výdajů z rodinných rozpočtů na sportování svých členů.

5.4 HOSPODÁŘSKÝ ROZMĚR SPORTU

Sport představuje dynamické a rychle rostoucí hospodářské odvětví. Může sloužit jako nástroj pro místní a regionální rozvoj, obnovu měst a pro rozvoj vesnic. Naznačují to dosavadní studie a analýzy vnitrostátních rozpočtů, zisků z velkých sportovních akcí a nákladů způsobených tělesnou nečinností, včetně stárnutí obyvatelstva. Sport je s ekonomikou propojen mnoha přímými i nepřímými vztahy. Ty působí obousměrně tak, že ekonomika vytváří pro rozvoj sportu příznivé podmínky a sport napomáhá rozvoji národní ekonomiky. Patří sem:

- organizace sportovních akcí,
- výstavba sportovních objektů a zařízení,
- výroba zařízení pro sportovní objekty, výroba náradí a náčiní,
- obchod se sportovním zbožím,
- služby (např. fitcentra, posilovny, organizované „školy“ a kurzy pro děti, mládež i dospělé),
- doprava sportovců a diváků,
- cestovní ruch – sportovní turistika,
- modernizace infrastruktury ve spojitosti se sportem,
- mediální sféra.

Podle Bílé knihy o sportu generuje sportovní prostředí v zemích EU až 3,7% HDP a zaměstnává až 5,4% pracovní síly.

Hlavní problémy tělovýchovných a sportovních sdružení v České republice:

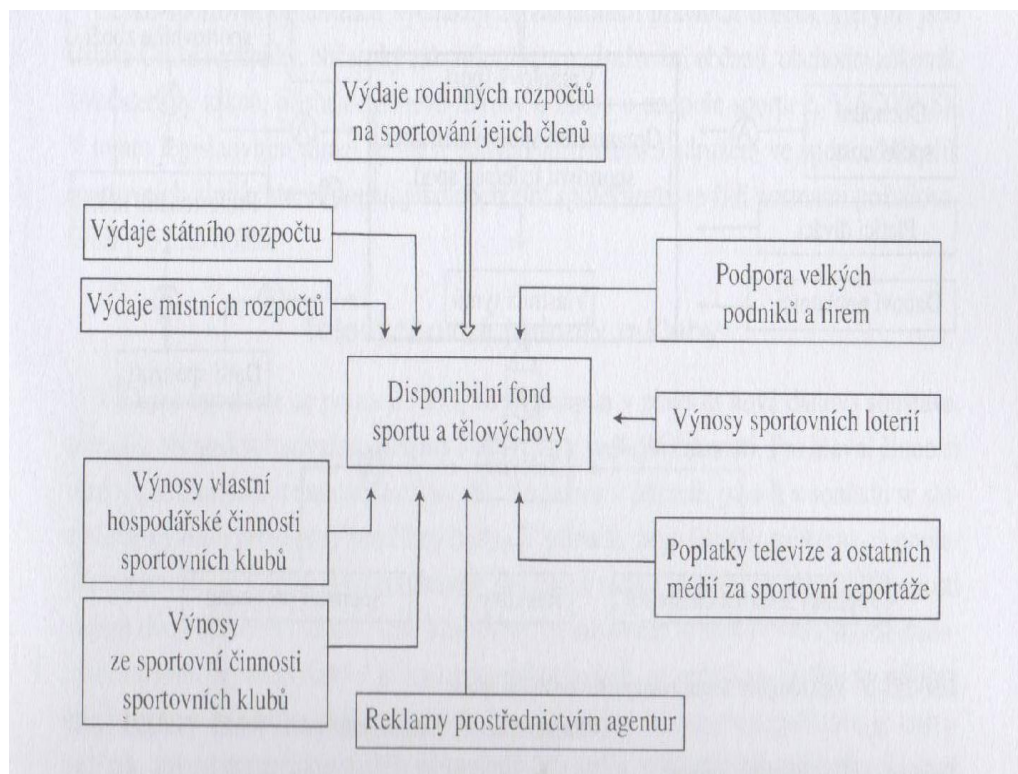
- obecné nedostačující legislativní podmínky pro rozvoj sportu,
- nedořešení vlastnických otázek u zařízení, které spolky provozují na základě trvalého užívání,
- malá účinnost mezinárodní spolupráce a spolupráce mezi vládními a nevládními organizacemi,
- ještě nedávno nedostatečné projednávání a prosazování potřeb tělovýchovy a sportu prostřednictvím Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy,
- neujasněná výše spolupodílnictví státu na financování tělovýchovy a sportu a z toho vyplývající nestabilita zdrojů ze státního a obecních rozpočtů,
- nízká mediální podpora veřejnoprávními institucemi v oblasti sportu pro všechny,
- nepřítomnost stavebních koncepcí a nevyjasněné financování výstavby, údržby a provozu tělovýchovných a sportovních zařízení,
- malá možnost vytvářet a získávat moderní vědecké poznatky pro vedení sportovní přípravy a jejich následné uplatňování v praxi.

5.5 FINANCOVÁNÍ SPORTU

Sportovní organizace získávají peníze na činnost z různých zdrojů. Vícezdrojový systém, který vytváří disponibilní fond sportu a tělovýchovy je uplatňován a realizován zejména v oblasti neziskových organizací. Je nutno si uvědomit, že všechny tyto typy organizací jsou neobyčejně flexibilní a dynamické při získávání finančních zdrojů. Využívá se širokého spektra privátních a veřejných finančních zdrojů.

Níže uvedený obrázek 5-2 znázorňuje jak takový vícezdrojový systém, který vzniká kombinací veřejného a neveřejného financování.

Obrázek 5-2 Vícezdrojový systém financování



Zdroj: Novotný, 2000.

Výše naznačené schéma je zobecněním všech zdrojů existujících v této specifické sféře lidské činnosti. Samozřejmě, že záleží na úrovni prováděného sportu. Má se na mysli zejména sport pro všechny. Dominantní roli zde hrají především výdaje rodin, výdaje místních rozpočtů a částečně i centrálního státního rozpočtu. Naopak u vrcholového sportu hrají dominantní roli především poplatky televize, příjmy z reklamy, podpora velkých podniků (sponzorování). Bankovní úvěry jsou další možností financování sportu a tělovýchovy, avšak banky velmi nerady poskytují úvěry na sport (projekty sportovního charakteru, podnikatelské záměry ze sportu). Hlavní příčinou je nízká připravenost sportovních manažerů na tržní prostředí a přetrvávající předsudky z minulosti.

Evropská unie

V programech podpory Evropské unie nejsou zatím vypisovány žádné speciální programy zaměřené na sport. Metodika pro tvorbu Evropských regionálních rozvojových programů na léta 2007 – 2013, vycházející z předpokladu přijetí Lisabonské smlouvy, byla již schválena v Evropském parlamentu a sport obsahuje.

Od roku 2009 je možné, díky nedávno proběhnutému ratifikačnímu procesu Lisabonské smlouvy, že se situace změní. „Lisabonská smlouva se zaměřuje na rozvoj evropského rozměru sportu podporou spravedlivého a otevřeného sportovního soutěžení a spolupráce mezi subjekty odpovědnými za sport, jakož i ochranou fyzické a mravní integrity sportovců, obzvláště mladých sportovců.“

Sport může profitovat například v rámci Moravskoslezského kraje z Regionálního operačního programu NUTS II Moravskoslezsko. Vše zde je bráno pouze jako součást projektu, který splňuje podmínky některého ze současných programů Evropského společenství např. se zaměřením na zdraví, mládež, výchovu, podporu regionální a místní infrastruktury. Jinými slovy sport musí být použit pouze jako „prostředek“ k dosažení „vyššího cíle“.

Při žádosti o dotace z jednotlivých programů Evropské unie je nutné nejprve zjistit, zda podávaný projekt vyhovuje zadání programu, zda sdružení může být příjemcem příspěvku, zda je možné garantovat veškeré podmínky čerpání dotace, zda máme vlastní prostředky na financování projektu a v neposlední řadě, zda je schopnost projekt v rámci evropských požadavků administrativně zvládnout. Agenda spojená s čerpáním dotací EU není jednoduchá. Zpracování, podání, administrace projektu, vyúčtování a vypracování závěrečné zprávy lze svěřit specializované agentuře nebo vytvořit tým vysoce kvalifikovaných specialistů.

Státní rozpočet

Státní rozpočet je nejvyšším typem z veřejných rozpočtů. Na sport jde ročně z veřejných zdrojů 7,7 miliardy korun, a to včetně odvodu z hazardních her či od regionu a obcí. Prostředky na financování tělovýchovy a sportu ze státního rozpočtu jsou poskytovány z kapitoly Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy – 333. Dále mohou být finanční prostředky přidělovány z kapitoly Všeobecná pokladní správa (výdaje, které mají všeobecný charakter). MŠMT určuje finance na financování školní tělesné výchovy, na uskutečňování programu na podporu státní sportovní reprezentace a na některé oblasti masového sportu.

Územně samosprávné celky a soukromé subjekty financují ostatní oblasti ve sportu a tělovýchově. Rozdělování státních prostředků posuzuje Rada pro tělovýchovu a sport, která svá doporučení předkládá rozhodnutí MŠMT. Ze státního rozpočtu se jedná o účelové dotace, které jsou realizovány přes 9 vypsaných vládních programů státní podpory sportu. Tělovýchovných jednot se týká část z programu věnovaných investicím do sportovních zařízení a částečného krytí nákladu na provoz a údržbu sportovních zařízení. U tohoto typu dotace se vyžaduje spoluúčast žadatele.

Krajské a obecní rozpočty

Kraje zřizují jako orgán zastupitelstva kraje výbory pro výchovu, vzdělávání a zaměstnanost nebo přímo výbory pro tělovýchovu a sport, v jejichž kompetenci je poskytovat dotace v oblasti sportu a tělovýchovy. Rada kraje rozhodne o přidělení dotace na jeden kalendářní rok.

Obecní (městské) rozpočty jsou svým charakterem nejbližší sportovním organizacím na úrovni sportovních klubů. Pravomoci ovlivňující činnost sportovních organizací vymezuje zákon o obcích. Rozpočet obce se pro sportovní organizace může stát významným finančním zdrojem. Obec nemá ze zákona uloženu povinnost finančně podporovat rozvoj tělovýchovy a sportu na svém území. Stejně jako stát, tak i kraje a obce se ze svých rozpočtů podílejí na financování školní tělesné výchovy.

Zdroje financování sportovních organizací z hlavní činnosti

Členské příspěvky se využívají tradičně jako zdroj financování (tvoří zhruba 50 % veškerých příjmů). Stanovení výše členských příspěvků určuje a schvaluje valná hromada sportovní organizace. Rozdíl je ve výši příspěvků mezi jednotlivými zastřešujícími organizacemi, jejichž výčet je zmíněn výše a dále podle jednotlivých sportovních odvětví. Odlišnosti je možné pozorovat i v jednotlivých regionech, městech i obcích.

Dary mohou mít formu peněžní i nepeněžní a jsou poskytovány bez nároku na protislužbu. Patronáty se vyskytují u velkých firem, které věnují velký obnos peněz na podporu mládežnických družstev v klubu.

Dále mohou sloužit jako zdroje sportovních klubů příspěvky municipalit, domácností, finanční prostředky od zastřešujících sportovních organizací, vstupné na sportovní akce, startovné, úroky z uložených vkladů a velkou částí se na podpoře sportu podílí také akcionáři sázkové a loterní společnosti SAZKA a.s., kde je poskytnutý finanční objem závislý na jejím celoročním hospodaření.

Zdroje financování sportovních organizací z doplňkové činnosti

Z podnikatelské činnosti se převážně hovoří o reklamních službách (propagace komerčních subjektů), pronájmech (pronájem sportoviště jiné organizaci), prodeji občerstvení, pořádání akcí zábavného charakteru (plesy, zábavy), sponzorských příspěvcích, klubových restauracích a ubytovacích zařízeních, výpůjčkách od členů klubu, o bankovních půjčkách, poskytování hostinských a poradenských službách, prodeji sportovního zboží a služeb a také o poskytování služeb v oblasti regenerace (sauna, masáže).

Dobrovolnictví a sponzorství

Dobrovolnost je stav, kdy dárce poskytuje majetkové hodnoty ze své vůle, za což může pobírat symbolické náhrady. Ve sportu je rozlišováno dobrovolnictví na krátkodobé a pravidelné, které je obtížnější pro získávání, řízení a motivování dobrovolníků. Některé tělovýchovné jednoty a sportovní kluby v České republice jsou existenčně závislé na dobrovolné práci. Mezi hlavní přínosy dobrovolné činnosti patří levná pracovní síla, nové pohledy a názory, duch a nadšení, propagace a zpětná vazba.

Sponzorství balancuje na pomezí reklamy a daru a lze ho chápat jako právní vztah mezi tím, kdo poskytuje příspěvek a tím, kdo takový příspěvek přejímá a plynou mu z toho vůči sponzorovi určité povinnosti a závazky. Ve sportu rozlišujeme čtyři formy sponzoringu – sponzorování jednotlivých sportovců, sportovních týmů, sportovních akcí a sportovních klubů. U sponzoringu je hlavním účelem vytvořit příznivý obraz podnikatelského subjektu na veřejnosti ve spojitosti se sportovními akcemi.

Shrnutí kapitoly

Kapitola pod názvem Sport uvedla vztah mezi tělesnou kulturou a sportem a institucionální klasifikaci sportu společně s charakteristikami sportovních klubů, sportovních federací, sportovního sázení. Byly objasněny základní dokumenty v rámci sportu a objasněno zabezpečení tělovýchovy a sportu prostřednictvím Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, dalších orgánů státní správy, krajů, obcí, soukromého sektoru a domácností. Kapitola se také zabývala hospodářským rozměrem sportu a financováním odvětví sportu.

6 ZDRAVOTNICTVÍ

System zdravotnictví v České republice je založený na povinném zdravotním pojištění. Tento způsob péče je charakteristický pro většinu západoevropských zemí např. Německo, Holandsko, Rakousko, Belgie. V jednotlivých státech se ale nacházejí modifikace tohoto systému.

6.1 DEFINICE POJMŮ

Zdravotní péče

DEFINICE 4

Zdravotní péče je pojem, pod kterým jsou skryty aktivity zaměřené na léčení a na prevenci. Tyto aktivity jsou zabezpečovány zdravotnickým systémem. Jedná se o soubor léčebných úkonů prováděných lékaři a ostatními zdravotnickými pracovníky za účelem vyléčení pacienta, zlepšení nebo alespoň zachování jeho zdravotního stavu.

Zdravotní péče se dělí:

a) podle míst poskytování na:

- ambulantní
- ústavní

b) podle typu specializace na:

- primární
- sekundární
- terciární

c) podle způsobu poskytování na:

- standardní
- nadstandardní

d) podle způsobu financování na:

- plně hrazenou ze zdravotního pojištění
- částečně hrazenou ze zdravotního pojištění
- nehrazenou ze zdravotního pojištění

Primární péče je základní dostupná zdravotní péče. Vyznačuje se nejvyšším podílem frekvence ošetření a vyšetření. Je garantem preventivních vyšetření. Tyto služby využívá 80 % obyvatelstva. Podíl nákladů je 15 % z celkových nákladů na zdravotnictví.

V České republice jsou zahrnovány do této skupiny:

- péče praktických lékařů pro dospělé,
- péče praktických lékařů pro děti,
- základní gynekologická péče,
- základní stomatologická péče.

Sekundární péče zahrnuje specializovanou péči mnoha oborů například oftalmologie, chirurgie, urologie, traumatologie, dermatovenerologie, rehabilitace, apod. Je to standardní specializovaná péče ambulantní a lůžková. Poskytovaná odborníky v poliklinikách, nemocnicích, léčebnách, sanatoriích a odborných ambulancích. Sekundární péči potřebuje 15 % obyvatel. Na nákladech zdravotnictví se podílí 45 %.

Terciární zdravotní péči tvoří vysoce specializovaná pracoviště ve velkých nemocnicích. Týmy odborníků zde poskytují extrémně komplexní a technologicky náročné diagnosticko-léčebné služby. Terciární péči potřebuje 5 % obyvatel. Terciární péče spotřebuje 40 % celkových nákladů na zdravotnictví.

Standardní péče je taková péče, která má určitou dohodnutou míru kvality. Je to péče v určité době a určité oblasti obvyklá, relativně ustálená a odborníky uznávaná. Tato péče je většinou hrazena v rámci základního pojištění.

Nadstandardní péče poskytuje výhody a služby, které nejsou z hlediska aktuálního zdravotního stavu nezbytné. Jsou prováděny na přání pacienta. Nadstandardní péče je charakterizována finančně nákladnějšími metodami, léky, materiály, doplňkovými výkony. Tato péče má obdobné výsledky jako standardní péče. Případně to jsou komfortnější nelékařské služby, například luxusní vybavení pokoje v nemocnici, nadstandardní vybavení ordinace. Tyto služby nejsou hrazeny ze zdravotního pojištění. Klient si hradí služby přímo nebo pomocí komerčního připojištění.

Zdravotnická péče členěná podle úhrady ze zdravotního pojištění se dělí na:

Zdravotní péče hrazená ze zdravotního pojištění – zdravotní pojišťovny z vybraného pojistného platí na základě smluv jednotlivým zdravotnickým zařízením za zdravotní péči poskytnutou jejím pojištěncům dle seznamu zdravotnických výkonů s bodovými hodnotami. Do hrazené péče se nejvíce promítá zásada rovnosti pojištěnců. Zdravotní péče, která je hrazená ze zdravotního pojištění, je vyjmenována v zákoně č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Zdravotní péče nehrazená ze zdravotního pojištění – ze zdravotního pojištění se nehradí zejména vyšetření, prohlídky a jiné výkony provedené v osobním zájmu, jejichž cílem není zachovat nebo zlepšit zdravotní stav pojištěnce, např. estetické operace.

Zdravotní péče částečně hrazená ze zdravotního pojištění – pojištěnec se podílí na úhradě zejména léků, vybraných prostředků zdravotnické techniky a některých stomatologických úkonů.

Poskytovatelé zdravotnické péče

Zdravotnická péče je poskytována prostřednictvím soustavy zařízení. Tyto zařízení jsou ve vlastnictví jak veřejného, tak i soukromého sektoru.

Zařízení poskytující zdravotní péči se dělí do dvou skupin:

- Zařízení hygienické služby – úkolem hygienických stanic je zejména výkon státní zdravotní správy a státního zdravotního dozoru. Jsou zařízeními ochrany veřejného zdraví. Činnosti, které provádějí zdravotní ústavy, jsou zejména poskytování služeb, a to v oblasti laboratorní, mikrobiologické, imunologické, atd.
- Zařízení léčebně-preventivní péče:
 - Zařízení ambulantní péče (ordinace praktických lékařů a odborných ambulantních lékařů, střediska záchranné služby, zařízení závodní preventivní péče).

- Ústavní péče – nemocnice poskytují ambulantní, lůžkovou základní, specializovanou, popřípadě vysoce specializovanou diagnostickou a léčebnou péči.
- Odborné léčebné ústavy (lázeňské léčebny, ozdravovny) – tyto zařízení poskytují zejména lůžkovou péči nemocným s vleklým průběhem onemocnění.
- Zařízení lékařské péče (lékárny, laboratoř pro kontrolu léčiv) – vydávají léky a prostředky zdravotnické techniky.
- Zvláštní dětská zařízení (kojenecké ústavy, dětské domovy).
- Výzkumné ústavy.
- Fakultní nemocnice – tyto nemocnice mají zvláštní postavení v systému zdravotnických zařízení. Jsou řízeny ministerstvem zdravotnictví. Pracoviště nemocnice slouží jako výuková základna lékařských a farmaceutických fakult.

Výše uvedená soustava zdravotnických zařízení je charakteristická především tím, že majitelem je nejen stát, obce a města, ale postupně se rozrůstá především privátní sektor v ambulantních službách (fyzické a právnické osoby, akciové společnosti, charitativní organizace), což s sebou postupně přináší konkurenční prostředí.

Zdravotní pojištění

Veřejné zdravotní pojištění je upraveno zákonem č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a zákonem č. 592/1992 Sb., o pojistném na veřejném zdravotním pojištění.

„Každý má právo na ochranu zdraví. Občané mají na základě veřejného pojištění právo na bezplatnou zdravotní péči a na zdravotní pomůcky za podmínek, které stanoví zákon.“ Slovem každý se zde vyjadřuje, že právo přiznává tuto ochranu zdraví každé fyzické osobě, bez ohledu na jakékoliv další podmínky. Zatímco jen občané mají právo na bezplatnou zdravotní péči.

Plátcí pojistného zdravotního pojištění podle zákona jsou:

- zaměstnanci v pracovním poměru účastném nemocenského pojištění,
- zaměstnavatelé,
- stát.

Všichni občané ČR včetně cizinců majících na území ČR trvalý pobyt nebo jsou zaměstnaní u zaměstnavatele se sídlem na území ČR, jsou podle zákona č. 48/1997 Sb. o veřejném zdravotním pojištění, povinni platit zdravotní pojištění. Řada občanů nemá vlastní příjem ve formě mzdy za vykonanou práci např. děti, ženy na mateřské dovolené, důchodci, nezaměstnaní a podobně, proto za ně hradí pojistné stát ze státního rozpočtu. U zaměstnanců se na celkové úhradě jejich zdravotního pojištění podílí významnou měrou jejich zaměstnavatel. Z vyměřovacího základu zaměstnanec se na zdravotní pojištění přispívá 13,5 %. Samotný zaměstnanec hradí 4,5 % a zaměstnavatel pak zbývajících 9 %. Naproti tomu osoby samostatně výdělečně činné si hradí pojistné sami formou měsíčních záloh a ročního doplatku. Zdravotní pojištění se odvádí na účty zdravotních pojišťoven a následně dochází k tzv. přerozdělování finančních prostředků vybraných na zdravotním pojištění.

6.2 SUBJEKTY ZDRAVOTNICKÉHO SYSTÉMU

Ve zdravotnických systémech jsou identifikovány níže uvedené subjekty.

6.2.1 STÁT

Zdraví populace má politickou hodnotu veřejného bohatství, proto je chápáno jako zdroj společenského růstu země. Z toho důvodu je zajištění zdravotní péče vnímáno jako povinnost státu vůči občanům. Pokud chce stát dostát tomuto politickému úkolu, musí stanovovat do jisté míry pravidla hry, definovat cíle a priority. Zajišťuje legislativu v oblasti zdravotního pojištění a zdravotní péče. Reguluje oblast lékové politiky, ceny zdravotních služeb. Garantuje kvalitu vzdělání lékařů a zdravotnického personálu. Podporuje výzkum. Přispívá platbami ze státního rozpočtu. Případně vlastní vybraná zdravotnická zařízení. Vykonává kontrolní dohled nad činností zdravotních pojišťoven a sítí zdravotnických zařízení.

Zdravotnictví je stále regulované státem a to tak, že jsou regulovány ceny, stát se přímo účastní na dohodovacích řízeních, při kterých je stanovena výše úhrad za péči. Dále jsou regulovány počty poskytovatelů zdravotnických služeb, to znamená, že stát uděluje licence pro vykovávání lékařské praxe, stanovuje počet studentů pro přijetí na lékařské fakulty, definuje síť garantované péče v systému zdravotnických služeb. Dále stát stanovuje výši veřejného zdravotního pojištění, také legislativně stanovuje podmínky pro účast na veřejném zdravotnictví, definuje pojištěnce.

6.2.2 ZDRAVOTNÍ POJIŠŤOVNY

Zdravotní pojišťovny plní funkci správce vybraných prostředků. Své zdroje mohou ovlivnit jen v omezené míře. Jednak omezováním svých nákladů, jednak vymáháním pojistného od příslušných plátců. Zdroje jsou určeny rozhodnutím vlády. Vliv na postavení pojišťoven má i stupeň konkurence, které jsou vystaveny. Hlavním úkolem zdravotních pojišťoven je zajistit co nejefektivnější využití finančních prostředků a nejlepší zdravotní péči pro své pojištěnce. Základním nástrojem je výběr poskytovatelů zdravotních služeb. Při alokaci zdrojů by měla pojišťovna využít výhody, že je na rozdíl od vlády a pacientů nejlépe informována o nákladech na poskytovanou péči u jednotlivých zdravotních zařízení, jakož i o průměrných nákladech vynaložených na péči. Zároveň má oproti jednotlivým občanům nesrovnatelně vyšší vyjednávací sílu. Má bezprostřední ekonomický zájem na hospodárném využití prostředků i na uspokojení potřeb svých pojištěnců. Za předpokladu, že nemá na trhu monopolní postavení.

Pojišťovny se obecně dělí na neziskové a komerční. Neziskové zdravotní pojišťovny jsou většinou na bázi odděleného fondu státního rozpočtu. Proplácejí státem garantovanou péči. Jejich příjmem je pojistné na daňové bázi. Naproti tomu komerční pojišťovny nabízejí zdravotní pojištění jako jeden z mnoha životních pojistných produktů. Pojistné je sjednáno na individuální dohodě občana s pojišťovnou dle úrovně hrazené zdravotní péče a spoluúčasti pacienta.

Činnost zdravotních pojišťoven, které jsou veřejnoprávní instituce, vychází především ze zákonů č. 551/1991 Sb. o Všeobecné zdravotní pojišťovně, ve znění pozdějších předpisů, a č. 280/1992 Sb. o resortních, oborových, podnikových a dalších zdravotních pojišťovnách, ve znění pozdějších předpisů. K zahájení činnosti musí zdravotní pojišťovna získat povolení Ministerstva zdravotnictví ČR, navíc se musí zavázat, že do jednoho roku od svého vzniku musí mít minimálně 50 tis. pojištěnců. Z hlediska organizační struktury je nejvyšším orgánem zdravotní pojišťovny správní rada, která rozhoduje o zásadních otázkách týkajících se činnosti zdravotní pojišťovny. Nejvyšším kontrolním orgánem je dozorcí rada, která dohlíží nad dodržováním pravidel hospodaření, právních předpisů a vnitřních předpisů pojišťovny. Ve zdravotních pojišťovnách dále pracuje tzv. rozhodčí orgán, který rozhoduje zejména ve věcech týkajících se např. sporného placení pojistného, penále, vracení přeplatku na pojistném a snížení záloh na pojistné.

Zdravotní pojišťovny, které jsou veřejnoprávní instituce, jsou neziskové organizace, které pro jednotlivé oblasti svých činností vytvářejí a spravují účelové fondy. V souladu s právními předpisy vytváří a spravuje každá zdravotní pojišťovna základní fond zdravotního pojištění, rezervní fond, provozní fond, sociální fond, fond majetku a fond reprodukce majetku. Zdravotní pojišťovna může při splnění zákonem stanovených podmínek vytvořit a spravovat fond prevence a fond specifické zdravotní péče na úhradu zdravotní péče svým pojištěncům, která není hrazena z veřejného zdravotního pojištění. Základní fond zdravotního pojištění je tvořen především platbami pojistného a slouží k úhradě zdravotní péče zdravotnickým zařízením a dále ke krytí nákladů na činnost pojišťovny, jejichž výše je právní normou regulována. Rezervní fond je tvořen převodem části zůstatku základního fondu zdravotního pojištění tak, aby jeho minimální výše dosahovala 1,5% průměrných ročních výdajů základního fondu zdravotního pojištění vždy za bezprostředně předcházející tři kalendářní roky.

Od roku 1992 bylo v ČR financování zdravotní péče v podstatné části přesunuto na zdravotní pojišťovny, pouze malou část prostředků měl k dispozici stát. Nyní přes pojišťovny prochází kolem 90% veřejných výdajů na zdravotní péči. Zdravotní pojištění se stalo povinné pro všechny občany České republiky. Každý občan si může zvolit svoji oborovou, regionální nebo podnikovou pojišťovnu. Pokud si žádnou nevybere automaticky, stává se pojištěncem Všeobecné zdravotní pojišťovny. V současné době je VZP největší pojišťovnou v České republice, je u ní registrováno okolo 70% pojištěnců v ČR. Všechny pojišťovny musí poskytovat stejnou zdravotní péči, jakou garantuje stát u VZP za minimálně stejných podmínek. Resortní a oborové pojišťovny se tak liší především v úrovni nadstandardních úhrad svým pojištěncům.

Mezi základní právní předpisy pro pojišťovny patří:

- Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na všeobecném zdravotním pojištění, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 551/1991 Sb., o Všeobecné zdravotní pojišťovně České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů.

Hlavním zákonem, který upravuje postavení, hospodaření, audit, zdravotně pojistný plán, fondy, orgány pojišťovny, atd. je zákon o Všeobecném zdravotním pojištění. Zákon o veřejném zdravotním pojištění vymezuje pojištěnce, vznik a zánik pojištění, typy zdravotní péče atd. zákon o pojistném na veřejném zdravotním pojištění upravuje vyměřovací základ pojistného, odvody pojistného, penále a promlčení pojistného, kontrolu pojistného. Poslední zákon o péči a zdraví lidu vymezuje povinnosti státu, zdravotnických zařízení i uživatelů zdravotnických služeb a zásady zdravotnické péče.

Zdravotní pojišťovna se musí řídit vyhláškami Ministerstva zdravotnictví. Tyto vyhlášky upravují např. způsob předepisování léčivých přípravků, seznam zdravotních výkonů s bodovým ohodnocením atd.

6.2.3 MANAGEMENT ZDRAVOTNICKÉHO ZAŘÍZENÍ

Management bezprostředně ovlivňuje strukturu, kvalitu a nákladovost poskytovaných služeb. Cíle managementu jsou většinou dlouhodobá prosperita a prestiž z vysoké kvality poskytované péče. Volbu cíle a strukturu poskytovaných služeb ovlivňuje zejména způsob financování, tj. zvolená metoda úhrad za poskytovanou péči. Dále je management omezen vysokou mírou státní regulace a specifickou povahou pracovní síly, kterou řídí. Lékaři jsou

vysoce kvalifikovanými pracovníky, kteří se rozhodují dle specifických etických norem. Volba poskytnuté péče by měla být na základě medicínských efektů, nikoli jen na finanční bázi. Proto je vliv lékařů na rozhodování managementu zdravotnického zařízení tradičně velmi silný.

6.2.4 POSKYTOVATEL ZDRAVOTNÍCH SLUŽEB

Úkolem poskytovatele zdravotní péče je nabízet a poskytovat zdravotní služby. Jeho starostí není zajištění dostupnosti zdravotní péče. Toto břemeno je na pojišťovnách a státu. Bohužel dnes je zdravotní personál zatěžován administrativou a v některých systémech i vymáháním pohledávek od jednotlivých pacientů. Což mu ztěžuje soustředit se čistě na odborné medicínské aspekty poskytovaných služeb. Mezi lékaři prakticky nedochází ke konkurenci prostřednictvím reklamy a cen. Lékaři si konkurují pouze kvalitou péče. Tato specifická konkurence způsobuje strmé tempo nárůstu celkových výdajů. Proto plátcí zdravotní péče zvyšují tlak na snížení tempa výdajů. Omezování spotřeby zdravotní péče je doprovázeno negativními jevy. Zejména to jsou: nedostatkovost některých typů služeb, pořadníky, čekací lhůty, zvyšující se doplatky u léků, regulační poplatky.

6.2.5 PACIENTI

Hlavní role v systému by měla být role občana jako potencionálního pacienta. Proto by měl občan ovlivňovat podobu systému podle svých preferencí a potřeb. Bohužel v případě zdravotnických služeb nedokáže spotřebitel samostatně porovnat alternativy ani co do medicínských účinků a kvality, ani co do potřebných nákladů. Zároveň není považované za solidární, aby dostupnost péče byla omezena v závislosti na majetkových poměrech občana. To jsou důvody k omezení suverenity pacienta ve vztahu k množství a druhu čerpaných zdravotnických služeb. Zároveň jsou to významné argumenty pro veřejné zásahy do alokace zdrojů.

6.2.6 LÉKAŘSKÉ, STOMATOLOGICKÉ A LÉKÁRENSKÉ KOMORY A ODBORNÉ SPOLEČNOSTI

Mimo výše uvedené subjekty zasahují do systému lékařské, stomatologické a lékárenské komory a odborné společnosti. Tyto mají úkol formulovat etické standardy a dohlížet na jejich dodržování. Ověřovat splnění kvalifikačních předpokladů k vykonávání lékařské praxe, případně vést registry, udělovat licence.

Lékařské komory jako cechovní organizace zároveň hájí zájmy svých členů. Případně zastupují své členy při jednáních s vládou a zdravotními pojišťovnami.

Odborné společnosti se zaměřují na vytváření, úpravu a vypracovávání prognóz koncepce oborů. Shromažďují statistické údaje a vědecké informace. Vytvářejí doporučené diagnostické a léčebné postupy. Organizují vnitrooborovou a mezioborovou diskusi.

6.3 FINANCOVÁNÍ ZDRAVOTNICTVÍ V ČESKÉ REPUBLICĚ

Financování zdravotnictví se vyznačuje značnou variabilitou. Zdravotnické systémy se odlišují zejména způsobem organizace a řízení, rozsahem finanční spoluúčasti pacientů, strukturou vlastnických vztahů atd. V současné době existují 3 základní modely financování zdravotnictví a to:

- Tržní model zdravotnictví
- Model založený na Beveridgeovských principech
- Bismarkův model

Tržní model je charakteristický tím, že zdravotní péče není garantována státem, je záležitostí jedince, jeho rozhodnutí a svobodné volby. Zdravotní péče je v tomto smyslu chápána jako zboží s určitou tržní hodnotou a lékaři jsou soukromě podnikajícími subjekty. Péče je hrazena ze soukromých zdrojů a zdravotní pojištění je dobrovolné. Existuje volná konkurence poskytovatelů, plátců i pojišťoven a financování zdravotní péče je založeno na výkonových platbách. Tento model je uplatňován v USA.

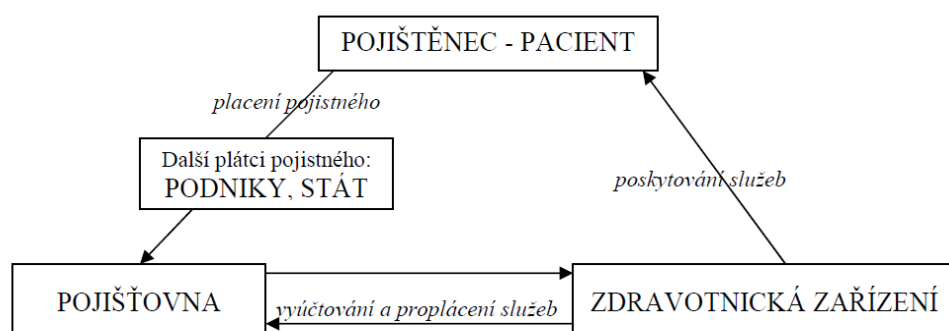
Beveridgeův model je opakem tržního modelu. Je jedním z nejvíce demokratizovaných a socializovaných systémů. Zdravotní péče je garantována státem, je bezplatná a financována z veřejných rozpočtů, zdrojem není pojistné, ale daně. Zdravotnická zařízení jsou ve vlastnictví státu a jejich pracovníci jsou státní zaměstnanci, popřípadě jsou soukromými subjekty ziskového či neziskového charakteru. Míra finanční spoluúčasti je velmi nízká nebo žádná. Systém nevyklučuje připojištění a soukromé pojištění pacienta, tyto prostředky jsou však využívány pouze pro nadstandardní péči. Země, která tento typ financování zdravotnictví využívá, je Velká Británie nebo Itálie.

Bismarkův model je založen na všeobecném zdravotním pojištění. Zdravotní péče je garantována státem a to tak, že je zákonem stanovena povinnost za určitých podmínek platit pojistné do fondu zdravotního pojištění. Tento fond není spravován orgánem státní správy, ale zdravotní pojišťovnou jako nekomerčním subjektem. Odpovědnost státu za vybrané finanční prostředky zde ale zůstává, a to prostřednictvím dohledu, kontroly a regulace počtu zdravotních pojišťoven. Stát také vystupuje z pohledu plátce za osoby, kterou jsou vymezeny zákonem. Zdroje financování vybrané formou pojistného jsou pro občany povinné platby ze zákona. V tomto modelu je uplatňován princip solidarity – každý platí v závislosti na svých příjmech a dostává zdravotní péči podle potřeb. Bismarkův model zdravotnického systému je využíván ve většině západoevropských zemí.

Žádný z výše uvedených modelů není možné považovat za optimální. Každý ze systémů má své nedostatky a přednosti. Je nutné uvést, že základní typy zdravotnických systémů, které jsou popsány výše, se vyskytují v praxi v mnoha modifikacích.

Vztahy ve zdravotnictví České republiky znázorňuje obrázek 6-1.

Obrázek 6-1 Vztahy ve zdravotnictví České republiky



Zdroj: Durdisová, 2005.

Jako financující subjekt zde vystupuje stát, platící zdravotní pojištění za skupiny osob vymezených zákonem č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Platícími subjekty jsou dále zaměstnanec, zaměstnavatel, osoba samostatně výdělečně činná a osoba bez zdanitelných příjmů. Tyto finanční prostředky spravuje zdravotní

pojišťovna, která přijímá vyúčtování plateb od zdravotnických zařízení a následně tyto služby proplácí. Mimo jiné zde existuje i přímý vztah mezi zdravotnickým zařízením a pacientem. Jako příklad je možné uvést soukromou kliniku, kde si pacient hradí zákroky nehrazené ze zdravotního pojištění (plastické operace).

Co se týče finančních toků ve zdravotnictví, tak příjmovou stránku tvoří především pojistné z veřejného zdravotního pojištění, výdajovou stránku reprezentují platby za léčené výkony a služby s tím spojené. Tyto toky se uskutečňují prostřednictvím zdravotní pojišťovny.

Mezi zdroje, které financují zdravotnictví v České republice, se řadí státní rozpočet (okolo 4 %), místní rozpočty (okolo 4 %), soukromé zdroje (okolo 16 %) a z největší části zdravotní pojišťovny (okolo 76 %).

Příjmy od pojištěnců se odvádí na účty zdravotních pojišťoven. Má-li být tato úloha veřejného zdravotního pojištění splněna pro pojištěnce všech zdravotních pojišťoven, musí dojít k přerozdělení jimi vybraného pojistného. Přerozdělovací mechanismus je důležitý nástroj, kterým se zajišťuje solidarita zdravých občanů s nemocnými. Každá zdravotní pojišťovna sděluje jednou měsíčně správci zvláštního účtu veřejného zdravotního pojištění výši 100 % vybraného pojistného. Tento účet spravuje Všeobecná zdravotní pojišťovna, která podle stanovených pravidel a pod dohledem dozorčího orgánu vypočítává podíly pro jednotlivé zdravotní pojišťovny v České republice. Dále je zvláštní účet doplněn Ministerstvem financí ČR o pojistné za pojištěnce, za které je plátcem pojistného stát. Platby se přerozdělují na základě počtu pojištěnců pojišťovny, jejich věkové struktury, pohlaví a nákladových indexů.

Způsob úhrady zdravotnické péče (alokace veřejných zdrojů) je součástí nákupu zdravotní péče. Jde o vztah mezi plátcem a poskytovatelem na základě smlouvy. Metoda úhrady zdravotní péče je oddělena od metody úhrady léčiv. Systém platby za zdravotní péči sám o sobě nevytváří rovnováhu mezi disponibilními zdroji určenými na zdravotní péči a finančně vyjádřeným objemem zdravotních služeb, má však prokazatelný vliv na chování poskytovatelů, plátců i pacientů, a je využíván k centrální regulaci nabídky a poptávky.

Mezi základní způsoby úhrady za zdravotní služby patří:

- Platba za ošetřovací den – základní jednotku zde tvoří náklady na jednoho pacienta za jeden den ošetření v lůžkovém zařízení. Tento způsob úhrady zdravotní péče se používá především v nemocnicích. Zdravotní pojišťovnou je smluvně stanovena fixní částka, kterou nemocnice obdrží.
- Platba za výkon – pro realizaci výkonového způsobu úhrady za provedené zdravotnické služby je zpracován podrobný seznam zdravotnických služeb, který obsahuje definované výkony a k nim je přiřazen vždy určitý počet hodnotových bodů. U tohoto typu proplácení zdravotních služeb je důležité správné stanovení ceny jednoho bodu. Platba za výkon – bodový systém – se uplatňuje především v ambulantní sféře.
- Kapitální platba – základní podmínkou je zde registrace pacienta. Zdravotnické zařízení obdrží pevně stanovenou částku za registrovaného pacienta po určitou dobu (např. jeden rok), bez ohledu na to, zda je nebo není léčen. Tento způsob se používá nejčastěji u praktických lékařů.
- Platba za diagnózu – tento model je určený především pro nemocnice. Jedná se o systém, který seskupuje jednotlivé nemocné do skupiny podle definovaných vlastností (diagnóza, věk pacienta, pohlaví, choroby atd.), hlavním úkolem systému je sledování nákladů na léčení pacienta.

- Účelové paušály – jsou používány jako doplňková platba. Představuje roční rozpočet pro nemocnici na definovanou péči. Tento typ úhrady se využívá např. v lůžkové péči.
- Bonifikace – stejně jako předchozí typ platby se používá jako doplňkový. Jedná se o účelově vázanou platbu, která odměňuje dosažení určitého ekonomického nebo medicínského cíle.
- Funkční rozpočet – pro tento typ platby je specifické dojednání předem celkové platby za veškeré služby, které zařízení poskytuje během jednoho roku. Celková částka rozpočtu je konečná, ale mělo by zde být umožněno „přesouvání uvnitř rozpočtu“. Tento typ platby je používán především v nemocničních zařízeních.
- Smluvní financování – contracting – zdravotnické zařízení se předem dohodne se svým smluvním partnerem (pojišťovna, obec, stát aj.) o tom, kdy, komu, za jakých podmínek a v jakém rozsahu poskytne zdravotní péči.
- Spoluúčast pacienta – tento způsob zahrnuje spoluúčast na nezdravotních výkonech (pobyt v nemocnici aj.). Formou spoluúčasti jsou přímé platby a připojištění pacienta.

Výše popsané způsoby placení zdravotních služeb mají své výhody a nevýhody. V praxi se vyskytují různé modifikace těchto modelů. Každý stát, podle přijatého modelu zdravotnického systému, hledá optimální propojení systémů plateb, které by byly efektivní a vzájemně se doplňovaly.

V současné době praktičtí lékaři v České republice uplatňují **metodu kombinované kapitální platby**. Tento systém je založen na hodnotě přepočtených pojištěnců příslušné zdravotní pojišťovny násobeného základní sazbou stanovenou na jednoho registrovaného pojištěnce. Praktický lékař dostává část své odměny ve fixní formě za každého pacienta, kterého má ve své registraci a to bez ohledu na to, zda pacient v průběhu měsíce lékaře navštívil. Výše dané fixní odměny je závislá na věku pacienta a pohlaví. Každý občan ČR má právo si vybrat svého praktického lékaře. U lékaře se občan registruje a na základě této registrace vykazuje lékař uplatnění části svých nároků u zdravotní pojišťovny. Druhá složka platby je tvořena úhradami za určité výkony. Rozsah úkonů je předem oznamován zdravotní pojišťovnou.

Ambulantní specialisté jsou většinou financováni na základě hrazení výkonů principem maximální úhrady, kdy lékař má stanovenou určitou sumu peněz, maximální úhrady jsou upraveny tak, že se počítají na jednoho ošetřeného pojištěnce.

Specifické postavení má stomatologická péče. Zde má silné postavení Česká stomatologická komora, která od roku 1997 prosadila samostatný sazebník úhrad stomatologických výkonů. Stomatologická péče je oceněna samostatně formou korunového vyjádření. Kromě toho sazebník obsahuje i seznam nadstandardních materiálů a výrobků, které jsou hrazeny přímo pacientem, popřípadě je vyžadována spoluúčast pacienta.

Lůžková péče byla původně financována výkonovou metodou, v současné době je uplatňován paušální princip.

Úhrada zdravotní péče poskytované zařízeními lékařské služby první pomoci je prováděna pomocí stanovení hodnoty bodu v Kč. Zdravotnická záchranná služba je financována dvojím způsobem a to paušální sazbou nebo stanovením hodnoty bodu v Kč u jednotlivých výkonů podle příslušné vyhlášky Ministerstva zdravotnictví ČR. Zdravotní doprava je financována zdravotními pojišťovnami podobným způsobem, jako je tomu u zdravotnické záchranné služby, tzn. paušálem a hodnotou bodu v Kč.

Způsob financování léků určuje Ministerstvo zdravotnictví ČR. Uplatňuje se tzv. generický princip kategorizace a úhrad, to znamená, že ve skupině generických substancí je

alespoň jeden lék, který je plně hrazen z veřejného zdravotního pojištění. U ostatních léků rozdíl mezi úhradou a cenou doplácí pacient.

Shrnutí kapitoly

Kapitola pod názvem Zdravotnictví uvedla základní pojmy z oblasti zdravotnictví, členění zdravotní péče, poskytovatele zdravotnické péče a jaké subjekty zdravotnického systému působí v České republice. Dále byly objasněny tři základní modely financování zdravotnictví a vztahy ve zdravotnictví České republiky mezi pojišťovnamy, zdravotnickými zařízeními a pojištěnci (pacienty). Na konci kapitoly byly uvedeny základní způsoby úhrady zdravotních služeb.

7 ŠKOLSTVÍ

Školství a jeho koncepce je součástí vzdělávací politiky každého státu. Každý stát musí dbát na vývoj svého školství, protože úroveň školství má podstatný vliv na hospodářský, sociální a kulturní rozvoj dané země.

Školství z mikroekonomického hlediska zkoumá vnitřní aspekty výchovy a vzdělávání (proces vzdělávání uskutečňovaný školskou soustavou). Z makroekonomického hlediska zkoumá vnější aspekty výchovy a vzdělávání (vliv vzdělání na ekonomický růst, vzdělání a výchova jako pozitivní externalita).

Vzdělávání podmiňuje rozvoj vědy – aplikace vědeckých poznatků zvyšuje vzdělanost pracovníků ve výrobní i nevýrobní sféře národního hospodářství – věda a její objevy následně obohacují obsah vzdělání. Dochází ke spojování výchovy a vzdělávání s vědecko-technickým rozvojem.

Mezi zásady vzdělávání patří:

- Zásada rovného přístupu ke vzdělání pro občany České republiky a občany členských států EU bez jakékoliv diskriminace.
- Zásady úcty, respektu, solidarity, důstojnosti a názorové snášenlivosti účastníků vzdělávání.
- Zásada možnosti vzdělávání se po dobu celého života.
- Zásadu bezplatného přístupu k základnímu a středoškolskému vzdělání pro občany České republiky a občany členských států EU v případě, že zřizovatelem je stát, kraj nebo obec.
- Zásada volného šíření poznatků, které vyplývají ze současného poznání světa, mimo politické a náboženské agitace.
- Zásada hodnocení výsledků vzdělávání vzhledem k dosaženým cílům vzdělávání, které jsou stanoveny školským zákonem a vzdělávacími programy.
- Zásada zdokonalování vzdělávání na základě vědy a výzkumu a používání účinných moderních pedagogických metod.

Je nutné rozlišovat mezi pojmy výchova, vzdělávání a vzdělání.

Výchova je proces záměrného působení na osobnost člověka s cílem dosáhnout pozitivních změn v jeho vývoji.

Vzdělávání je proces, ve kterém si žáci a studenti osvojují poznatky a činnosti, vytvářejí vědomosti a dovednosti, rozvíjejí tělesné a duševní schopnosti a zájmy.

Vzdělání je výsledný efekt procesu výchovy a vzdělávání. Původ slova vzdělání je ve slově „edukace“ z latinského educare a znamená „vedení ven“ nebo „vedení vpřed“ s možným zahrnutím vývoje vrozených schopností a rozšíření horizontů.

7.1 VZDĚLÁVACÍ SOUSTAVA ČESKÉ REPUBLIKY

Vzdělávací soustava České republiky je určována relativně samostatnými stupni vzdělání, kterým odpovídají jednotlivé typy škol. Současnou podobu struktury vzdělávací soustavy definují především zákon č. 561/2004 Sb., školský zákon a zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách.

Jednotlivé typy vzdělávací soustavy v České republice:

- Mateřské školy – předškolní výchova dětí, neposkytuje vzdělávací stupeň.
- Základní školy – poskytují základní vzdělání, docházka je povinná pro všechny způsobilé děti.

- Střední školy – poskytují vědomosti a dovednosti pro výkon povolání nebo pro další studium.
- Vyšší odborné školy – nový typ post sekundárního studia, poskytují vyšší odborné vzdělání zakončené absolutoriem.
- Vysoké školy – poskytují vzdělání s udělením akademického titulu.
- Speciální školy – poskytují zdravotně postiženým dětem a mládeži výchovu a dle možností i vzdělání. Působí na úrovni předškolní výchovy, základního a středního školství.

Hlavním cílem vzdělávání je rozvoj osobnosti člověka tak, aby byl schopen v praktickém životě využívat svých nabytých vědomostí a dovedností a dále je rozvíjet. Aby pochopil a uplatnil zásadu demokracie, princip rovnosti žen a mužů ve společnosti, aby respektoval etnické, národnostní, kulturní, jazykové a náboženské identity každého.

Součástí vzdělávací soustavy jsou i další druhy škol:

- Základní umělecké školy.
- Státní jazykové školy.
- Školská zařízení (např. pro výkon ústavní výchovy, ochranné výchovy a preventivní výchovné péče).

7.1.1 PREPRIMÁRNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Preprimární vzdělávání neboli předškolní výchova je v České republice zajišťována mateřskými školami. Toto vzdělávání má dlouholetou tradici spojenou s vývojem zaměstnanosti především žen a jsou to zařízení určená převážně pro děti ve věku 3 – 6 let.

Předškolní vzdělávání je upraveno zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání a vyhláškou č. 43/2006 Sb., kterou se mění vyhláška č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání.

„Předškolní vzdělávání podporuje rozvoj osobnosti dítěte předškolního věku, podílí se na jeho zdravém citovém, rozumovém a tělesném rozvoji a na osvojení základních pravidel chování, základních životních hodnot a mezilidských vztahů. Předškolní vzdělávání vytváří základní předpoklady pro pokračování ve vzdělávání. Předškolní vzdělávání napomáhá vyrovnávat nerovnoměrnosti vývoje dětí před vstupem do základního vzdělávání a poskytuje speciálně pedagogickou péči dětem se speciálními vzdělávacími potřebami.“

Současná doba klade mnohem vyšší nároky nejen na vyšší vzdělávání, ale právě na předškolní výchovu. Ve velkých městech jsou v některých mateřských školách zavedeny speciální vzdělávací programy, které vedou děti k seznamování se s cizími jazyky, počítačovou komunikační technikou, nebo jsou zaměřeny sportovně, výtvarně či hudebně.

Docházka do mateřských škol je nepovinná, ale poslední rok mateřské školy je před nástupem do základní školy ze zákona povinná a bezplatná na rozdíl od ostatních ročníků, které se platí.

Zřizovatelem mateřských škol jsou především obce (98 %), popřípadě subjekty soukromé i církevní nebo to jsou speciální mateřské školy zřizované krajem. První soukromé a církevní mateřské školy byly znovu otevřeny pro více jak 40 letech ve školním roce 1991/1992 (vyhláška MŠMT ČR č. 353/1991 Sb., resp. č. 452/1991 Sb.).

Předškolní vzdělávání dodržuje rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Předškolní vzdělávání je vázáno povinností vytvořit své školní vzdělávací programy, které budou v souladu s výše uvedeným programem:

Rámcový vzdělávací proces stanoví cíle:

- Rámcové – univerzální záměry předškolního vzdělávání.
- Klíčové kompetence – obecnější způsobilosti dosažitelné v předškolním vzdělávání.
- Dílčí cíle – konkrétní záměry vzdělávacích oblastí. (Rámcový vzdělávací program).

Financování mateřských škol je dvoufázové. Především to jsou prostředky na platy, odvody a tzv. přímé náklady, které jsou prostřednictvím krajů zasílány z ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy subjektům zřizujícím mateřské školy a dále to jsou provozní prostředky, které jdou z rozpočtu zřizovatele. Prostředky na platy jsou propočítávány normativními metodami na základě výkonů ze statistických výkazů jednotlivých škol. Provozní prostředky jsou výhradně na vůli zaměstnavatele, avšak zde by měl být brát zřetel na tzv. vybrané ukazatele (odpisy, nájemné, energie).

7.1.2 PRIMÁRNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Primární neboli základní nebo elementární vzdělávání sestává z prvních let formálního strukturovaného vzdělávání, které probíhá během dětství.

První základní školy byly zřizovány církví již v 11. století. Povinnou školní docházku v dnešní České republice ustanovila Marie Terezie v roce 1774. Tehdy byla povinná školní docházka 6letá, s výjimkou pro letní období, kdy děti na vesnici pomáhaly při polních pracích, a proto se nemusely školní docházky zúčastňovat. Po roce 1918 byla povinná školní docházka ustanovena devítiletá a základní školy byly rozděleny na 2 stupně. Tehdy se základní školy nazývaly základními devítiletými školami. Devátá třída byla zrušena v 70. letech 20. století, čímž došlo ke zkrácení základní školy na 8 ročníků. Povinná školní docházka byla prodloužena na 10 let.

V roce 1990 byla povinná desetiletá docházka opět zkrácena na 9 let a postupně byla na základní školy zavedena zpět devátá třída, nejprve nepovinná, od roku 1996 pak povinná. V současné době jsou základní školy zřizovány státem, krajem, obcemi nebo svazky obcí, církví nebo jinými fyzickými nebo právníckými osobami.

Základní školství zaujímá primární a nižší sekundární úroveň vzdělávání (1. a 2. stupeň ZŠ). Délka studia je 9 let – 5letý 1. stupeň a 4letý 2. stupeň. Ve většině zemí je absolvování základního vzdělání povinné.

Děti jsou do školy přijímány při tzv. zápisu. Tuto povinnost (dostavit se k zápisu s dítětem starším 6 let k 1. 9. příslušného roku) stanoví rodičům zákon a platí i pro cizí státní příslušníky, kteří pobývají na území České republiky. (Nejpozději musí nastoupit ve školním roce, ve které dosáhne osmého roku věku). Každoročně téměř čtvrtina dětí nastupuje na základní školy až ve věku 7 let a přibližně 1 % pak ve věku 5 let.

Po ukončení prvního stupně základní školy může dítě pokračovat ve studiu druhého stupně základní školy nebo může pokračovat na osmiletém gymnáziu, nadané děti mohou pokračovat v jednom oboru konzervatoří. Po absolvování sedmé třídy mohou obdobně nastoupit na šestileté gymnázium.

Základní školství je jako preprimární školství upraveno zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném nebo jiném vzdělávání.

Každoročně jsou vyhlašovány Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy programy na podporu vzdělávání národnostních menšin, na podporu zajištění podmínek vzdělání pro azylanty a programy na přípravu dětí z EU k začlenění do vzdělávacího procesu v ČR.

Rodiče mají na výběr, zda jejich děti budou studovat státní základní školu, jazykovou školu, přestoupí na gymnázium nebo využijí studia na soukromých školách.

Základní školy tak jako mateřské školy, musí dodržovat rámcově vzdělávací program platný od 1. 9. 2005 ve znění k 1. 7. 2007. Tento program je oficiálně schválený vzdělávací program pro základní školství. Obsahuje učební plán a učební osnovy pro žáky 1. – 9. ročníků ZŠ. Rámcově vzdělávací program se týká všech typů základních škol, které jsou povinné dodržovat učební a koncepční dokumenty, to znamená, že všechny obecní i národní školy. Dle tohoto programu se na všech základních školách vyučuje od školního roku 2007/2008.

Síť základních škol je v České republice dostatečně hustá, i přesto že od roku 2006 počet škol klesá. Snížení počtu základních škol se týká především škol, které zajišťují pouze výuku pro žáky 1. stupně, pokles je způsoben rušením nebo slučováním škol.

Financování základních škol je stejně jako u mateřských škol dvoufázové. Mzdy jsou poskytovány z ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy prostřednictvím krajských a obecních úřadů a provozní prostředky z prostředků zřizovatelů základních škol.

7.1.3 SEKUNDÁRNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Sekundární vzdělávání – střední škola – poskytuje stupně středního vzdělání podle ustanovení § 58 školského zákona ve stupních:

- Střední vzdělání
- Střední vzdělání s výučním listem
- Střední vzdělání s maturitní zkouškou

Toto třídění je odlišné od systému hodnocení vzdělání na trhu práce, kde se pracuje s pojmy střední vzdělání, úplné střední vzdělání, úplné střední odborné vzdělání. Na straně trhu práce má hodnocení stupně vzdělání osm stupňů. Je to systémová závada pro sdílení dat a analýzu.

Všeobecné střední vzdělání je zajišťováno na úrovni úplného středního vzdělání gymnázií. Odborné střední vzdělání zajišťují buď střední odborná učiliště (střední odborné vzdělání), nebo střední odborné školy (úplné střední odborné vzdělání) podle zákona č. 561/2004 Sb.

V roce 2005 byla zahájena realizace studijních programů ve vybraných gymnáziích, jehož cílem bylo ověřit fungování systému dvoustupňové tvorby kurikula na vybraných pilotních gymnáziích. V rámci tohoto projektu vytvářely pilotní školy své programy, dosavadní učební plány byly postupně nahrazovány rámcově vzdělávacími programy. [výroční zpráva a ostavu a rozvoji]

Druhy středních škol vymezuje Školský zákon. Jsou to:

- Gymnázia
- Střední odborné školy
- Střední odborná učiliště

Gymnázia – cílem studia je poskytnout žákům široký vzdělanostní základ. Gymnázia připravují absolventy především ke studiu na vysoké nebo vyšší odborné škole. Existuje 12 gymnaziálních oborů (humanitní, přírodovědecké, matematické, jazykové, sportovní atd.). Gymnázia mohou být veřejná, soukromá a církevní.

Střední odborné školy – připravují absolventy především pro výkon odborných činností v technicko-hospodářských, ekonomických, zdravotnických, pedagogických a dalších oborech. Připravují také pro studium na vysoké nebo vyšší odborné škole. Mohou být veřejné, soukromé nebo církevní.

Vyšší odborné školy – existují jako jeden právní subjekt se střední odbornou školou. Do české vzdělávací soustavy patří od roku 1995. Studium je určeno absolventům středních škol. Obory jsou zaměřené především na praktickou profesní orientaci. Vzdělávací programy na těchto školách jsou zpravidla dvouleté nebo tříleté s tím, že absolventi získávají titul diplomovaný specialista (Dis.). Pokračuje-li absolvent ve studiu na vysoké škole, může mu být, ale nemusí podle vysokoškolského zákona část vyššího odborného studia uznána.

Střední odborná učiliště – poskytují zejména střední vzdělání ve dvouletých nebo tříletých oborech. Absolventi získají výuční list a jsou kvalifikováni pro výkon dělnických a podobných povolání. Střední odborná učiliště spolupracují s úřady práce, s podniky, s profesionálními svazy a se sdruženími a s obchodními komorami. Žáci se nepřipravují pro konkrétní organizaci. Učiliště mohou být veřejná, soukromá nebo církevní.

Typy středních škol vymezuje vyhláška o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatořích. Jsou to:

- Gymnázium, hotelová škola, obchodní akademie
- Odborná škola, odborné učiliště, praktická škola
- Střední lesnická škola, střední odborná škola, střední odborné učiliště
- Pedagogická škola, průmyslová škola, rybářská škola
- Uměleckoprůmyslová škola, umělecká škola
- Vinařská škola, zahradnická škola, zdravotnická škola, zemědělská škola

Stupně středního vzdělávání vymezuje Školský zákon (viz tabulka 7-1).

Tabulka 7-1 *Stupně středního vzdělání*

Vzdělání	Délka studia	Doklad o vzdělání
Střední	1 – 2 roky	
Střední s výučním listem	2 – 3 roky	Výuční list
Střední s maturitou	4 roky	Maturitní vysvědčení

Zdroj: Vlastní zpracování

Střední vzdělání s maturitou získá i žák, který úspěšně ukončí vzdělávací program šestiletého nebo osmiletého gymnázia, vzdělávací program nástavbového studia v délce 2 let nebo vzdělávací program zkráceného studia pro získání středního vzdělání s maturitní zkouškou. Obory vzdělání, ve kterých lze získat výše uvedená vzdělání, stanovuje svým nařízením vláda.

Nástavbové studium poskytují střední školy těm uchazečům, kteří získali střední vzdělání s výučním listem v příbuzném oboru v délce 3 let denní formy vzdělávání. Do denní formy vzdělávání na střední školy nastupují především absolventi základních škol (15letá mládež). Ostatní formy vzdělávání jsou: dálkové, večerní, distanční a kombinované. Jsou velice důležitou součástí celoživotního vzdělávání vzhledem k možnosti získání další kvalifikace pro ty, kteří již vstoupili na pracovní trh.

Cílem středního vzdělávání s maturitní zkouškou v gymnáziích je poskytovat absolventům znalosti a vědomosti, které je připravují zejména pro vzdělávání na vyšší odborné škole a vysoké škole. Cílem škol nabízejících střední vzdělávání s výučním listem je

příprava absolventů s vyššími nároky na manuální dovednosti, součástí je i praktická příprava. V posledních letech byla do soustavy oborů vzdělání zařazena i lycea (kombinace oborů všeobecně vzdělávacích a odborných.) zákon č. 561/2004 Sb.

7.1.4 TERCIÁRNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Vzdělávacími institucemi poskytujícími terciární vzdělávání jsou vysoké školy. Je to nejvyšší článek vzdělávací soustavy. Studenti a pedagogové vysokých škol tvoří akademickou obec. Vysoká škola je jediná instituce, která má právo udělovat akademické tituly.

Vzdělávání na vysokých školách je vymezeno zákonem č. 111/1998 Sb., o vysokých školách. Vysoké školy v České republice se dělí na:

- Univerzitní
- Neuniverzitní

Univerzitní – uskutečňují všechny typy studijních programů (bakalářský, magisterský, navazující a doktorský). Provozují činnosti pedagogické, ale také vědecké, výzkumné, vývojové a umělecké. Člení se na jednotlivé fakulty.

Neuniverzitní – uskutečňují především bakalářské studijní programy, mohou též uskutečňovat magisterské studijní programy. Nečlení se na fakulty.

V České republice existují vysoké školy:

- Veřejné
- Soukromé
- Státní

Veřejné vysoké školy jsou zřizovány a rušeny zákonem. Financování veřejných vysokých škol je především dotacemi ze státního rozpočtu. Dalšími příjmy mohou být poplatky spojené se studiem, výnosy z majetku, příjmy ze státních fondů a z rozpočtů obcí, výnosy z doplňkové činnosti a z darů.

Soukromé vysoké školy musí mít ke svému provozu souhlas ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Financování těchto škol je především z vlastních zdrojů, ale mohou to být i státní dotace.

Státní vysoké školy jsou pouze policejní a vojenské. Spravují je přímo příslušná ministerstva (vnitřní a obrany), nemají právní subjektivitu a jsou organizačními složkami státu. Je zde omezena vysokoškolská samospráva. V České republice to jsou: Policejní akademie Praha a Univerzita obrany v Brně – obě jsou univerzitního typu.

Formy vysokoškolského studia jsou buď prezenční (denní), distanční (dálková) nebo kombinovaná. Akademické funkce – profesori, docenti, odborní asistenti, asistenti a lektori.

Orgány veřejných vysokých škol jsou: akademický senát, rektor, vědecká rada, disciplinární komise, správní rada a kvestor.

Akademický senát veřejné vysoké školy je samosprávný zastupitelský akademický orgán, který má nejméně 11 členů (studenti – nejméně 1/3, nejvýše 1/2 členů). Akademický senát je volený členy akademické obce v přímých volbách s tajným hlasováním. Členství je neslučitelné s funkcí rektora, prorektorů, děkanů a proděkanů. Funkční období je nejvýše tříleté. Zasedání akademického senátu jsou veřejně přístupná.

Akademický senát rozhoduje o zřízení, sloučení, splynutí, rozdělení nebo zrušení součástí VŠ, schvaluje vnitřní předpisy VŠ a jejich součástí, schvaluje rozpočet VŠ a kontroluje využívání finančních prostředků VŠ, schvaluje výroční zprávu o činnosti a výroční zprávu o hospodaření VŠ, schvaluje hodnocení činnosti VŠ, schvaluje návrh rektora na jmenování a odvolání členů vědecké rady a disciplinární komise VŠ. Schvaluje podmínky pro přijetí ke studiu ve studijních programech, schvaluje dlouhodobý záměr veřejné vysoké školy. Usnává se o návrhu na jmenování rektora, popřípadě navrhuje jeho odvolání, ruší vnitřní předpis, rozhodnutí nebo jiný úkon orgánu součásti veřejné vysoké školy anebo pozastaví jeho činnost, pokud je v rozporu se zvláštními nebo vnitřními předpisy veřejné vysoké školy.

Rektor stojí v čele veřejné vysoké školy. Jedná a rozhoduje ve věcech školy, jmenuje ho a odvolává na návrh akademického senátu prezident republiky. Funkční období je čtyřleté a tatáž osoba může být rektorem nejvýše 2 po sobě bezprostředně jdoucí funkční období. V určeném rozsahu ho zastupují prorektoré, které jmenuje i odvolává. Mzdu rektora stanoví ministr.

Vědecká rada – její členy jmenuje a odvolává rektor. Členy jsou významní představitelé oborů, v nichž vysoká škola uskutečňuje vzdělávací a vědeckou, výzkumnou, vývojovou, uměleckou nebo další tvůrčí činnost. Nejméně 1/3 členů tvoří jiné osoby než členové akademické obce školy. Předsedou vědecké rady je rektor.

Vědecká rada projednává dlouhodobý záměr veřejné vysoké školy, schvaluje studijní programy, vykonává působnost v řízení ke jmenování profesorem a v habilitačním řízení. Vyjadřuje se k otázkám, které jí předloží rektor.

Disciplinární komise – členy a předsedu disciplinární komise jmenuje rektor z řad členů akademické obce. Polovinu členů tvoří studenti, funkční období je nejvýše dvouleté. Disciplinární komise projednává disciplinární přestupky studentů.

Správní rada má nejméně devět členů, které volní a odvolává ministr. Členy jsou představitelé veřejného života, územní samosprávy a státní správy (ne zaměstnanci). Funkční období je šestileté. Správní radu svolává její předseda a zasedá nejméně dvakrát ročně. Správní rada vydává předchozí písemný souhlas k právním úkonům, kterými VŠ hodlá nabýt nebo převést nemovitě (movitě) věci, zřídit věcné břemeno nebo předkupní právo, založit jinou právnickou osobu. Vyjadřuje se zejména k dlouhodobému záměru veřejné vysoké školy, rozpočtu VŠ, výroční zprávě o činnosti a o hospodaření.

Kvestor řídí hospodaření a vnitřní správu veřejné VŠ a vystupuje jejím jménem, jmenuje ho a odvolává rektor.

Hospodaření veřejné vysoké školy

Vysoká škola je povinna užívat majetek k plnění úkolů, pro které byla zřízena. V doplňkové činnosti vykonává za úplatu navazující činnost nebo činnost sloužící k účinnějšímu využití lidských zdrojů a majetku. Vysoká škola není oprávněna k převzetí ručení za peněžitý dluh jiné osoby a ke zřízení zástavního práva k nemovitosti. VŠ není oprávněna stát se společníkem veřejné obchodní společnosti nebo komplementářem komanditní společnosti. VŠ není oprávněna vkládat do obchodní společnosti nebo družstva nemovitě věci nabyté do vlastnictví z vlastnictví státu, poskytnutý příspěvek a poskytnutou dotaci. Stát neručí za závazky vysoké školy.

7.1.5 PRÁVNÍ FORMY ŠKOL

Zřizovatelé škol se dělí na:

1. Neziskové organizace jako jsou občanská sdružení, církve a náboženské společnosti zřizují církevní školy, školské právnické osoby a obecně prospěšné společnosti.
2. Podnikatelé zřizují akciové společnosti, společnosti s ručením omezeným, školské právnické společnosti a obecně prospěšné společnosti.
3. Veřejná správa:

Stát - Ministerstva obrany, vnitra a spravedlnosti zřizují školy a školská zařízení ve formě organizačních složek státu. MŠMT ve formě školské právnické osoby nebo příspěvkové organizace.

Územní samosprávné celky – obce zřizují především předškolní zařízení a základní školy. Kraje zřizují nejvíce školské právnické osoby nebo příspěvkové organizace.

Školy a školská zařízení ve formě příspěvkových organizací (PO) mají v kompetenci zřizovat jen Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT), kraje a územně samosprávné celky. Ostatní právnické a fyzické osoby, registrované církve a náboženské společnosti, kterým bylo přiznáno oprávnění zřizovat církevní školy, zřizují školy a školská zařízení jako školské právnické osoby (ŠPO).

Příspěvková organizace

Příspěvková organizace může být zřízena, jak bylo uvedeno výše, státem (MŠMT), krajem nebo územními samosprávnými celky.

Státní příspěvková organizace je upravována zákonem č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla). Státní příspěvkovou organizaci zřizuje MŠMT.

Příspěvková organizace státní hospodaří s peněžními prostředky přidělenými ze státního rozpočtu, s prostředky ze svých fondů, s dary od fyzických a právnických osob a s příspěvkem od zřizovatele. Hospodaření příspěvkové organizace se řídí jejím rozpočtem, který po zahrnutí příspěvku ze státního rozpočtu nebo stanovení odvodu do státního rozpočtu musí být sestaven jako vyrovnaný. Rozpočet příspěvkové organizace může zahrnovat pouze náklady a výnosy, které souvisejí jen s jí poskytovanými službami a které jsou předmětem její hlavní činnosti. Organizace musí plnit určené úkoly nejehospodárnějším způsobem a musí dodržovat stanovené finanční vztahy ke státnímu rozpočtu. Peněžní prostředky, které má k dispozici, může používat jen k účelům, ke kterým jsou určeny, např. ke krytí nezbytně nutných potřeb a ke krytí opatření, které jsou nutné pro nerušený chod organizace.

Příspěvková organizace zřízená územním samosprávným celkem je upravována zákonem č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů. Zřizovatel vydá o jejím vzniku zřizovací listinu, která musí obsahovat:

- Úplný název zřizovatele, je-li jím obec, uvede se také její zařazení od okresu.
- Název, sídlo a její IČO.
- Hlavní účel a předmět činnosti.
- Vymezení majetku ve vlastnictví zřizovatele, který se předává právnické osobě do její správy k vlastnímu hospodářskému využití.
- Okruhy doplňkové činnosti, které navazují na její hlavní účel. Doplňkovou činnost zřizovatel povolí proto, aby mohla lépe využívat všechny své hospodářské možnosti

a odbornost svých zaměstnanců, tato činnost však nesmí narušit plnění hlavních cílů organizace, pro kterou byla zřízena a musí být sledována odděleně.

Příspěvková organizace hospodaří s peněžními prostředky získanými vlastní činností a prostředky, které jí byly přiděleny od svého zřizovatele. Dále pak hospodaří s prostředky svých fondů a s peněžními dary.

Velkou část peněžních prostředků, se kterými PO hospodaří, tvoří dotace přímých nákladů na vzdělávání (mzdové prostředky, ostatní neinvestiční výdaje a investiční výdaje). Příspěvková organizace vytváří tyto peněžní fondy:

- Rezervní fond
- Investiční fond
- Fond odměn
- Fond kulturních a sociálních potřeb.

Školská právnická osoba

Školská právnická osoba (ŠPO) je právnickou osobou zřízenou podle zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Je to právnická osoba, která není založena za účelem zisku, ale její hlavní činností je poskytování vzdělání. Školskou právnickou osobu může založit i více zřizovatelů.

Je-li školská právnická osoba založena jedním zřizovatelem, sepisuje se zřizovací listina. Pokud je zřizovatelů více, sepisuje se zřizovací smlouva.

Zřizovací listina nebo smlouva musí obsahovat:

- Název a sídlo ŠPO.
- Název, sídlo a identifikační číslo (IČO), jde-li o právnickou osobu, popřípadě jméno, příjmení, bydliště a datum narození, jde-li o fyzickou osobu.
- Označení statutárního orgánu.
- Předmět, podmínky a rozsah doplňkové činnosti, zda je povolena.
- Vymezení způsobu majetkového zajištění.
- Vymezení doby, na kterou je školská právnická osoba zřízena.

Školská právnická osoba vzniká dnem zápisu do rejstříku školských právnických osob. Školská právnická osoba zaniká dnem výmazu z rejstříku školských právnických osob. Tomuto datu předchází zrušení s likvidací nebo bez likvidace.

Pokud je ŠPO zřízena ministerstvem, krajem, obcí nebo svazkem obcí je orgánem ředitel. Jestliže je zřízena právnickou nebo fyzickou osobou jsou orgány ředitel a rada.

Co se týče hospodaření školské právnické osoby, tak mezi příjmy patří zejména finanční prostředky ze státního rozpočtu a z rozpočtu územně samosprávných celků, příjmy z hlavní a doplňkové činnosti, finanční prostředky přijaté od zřizovatele, dary a dědictví.

7.1.6 ZÁKONNÉ PŘEDPISY ŠKOLSTVÍ

Vzdělávací systém České republiky je regulován těmito právními předpisy:

- Zákon č. 171/1990 Sb., o soustavě základních, středních a vyšších odborných škol – tento zákon posiluje samostatnost škol, které v právních vztazích vystupují svým jménem a mají odpovědnost, vyplývající z těchto vztahů.

- Zákon č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství, kterým byla reorganizována státní správa a uzákoněna samospráva ve školství.
- Školský zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů – zákon uvádí, že všichni pedagogičtí pracovníci musí mít vysokoškolské vzdělání pedagogického směru.
- Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů – tímto zákonem se řídí právní rámec příspěvkové organizace, zákon stanovuje pravidla pro hospodaření obcí, měst a krajů, pravidla pro sestavování rozpočtů, poskytování dotací atd. Stanoví, jaké právnické osoby mohou být územními samosprávnými celky zřizovány. Jedním z typů takovýchto právnických osob jsou i příspěvkové organizace.
- Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách.

Dalšími významnými školskými dokumenty jsou koncepční materiály přijaté vládou – Strategie celoživotního učení, aktualizace Dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky. Byl také schválen významný dokument pro další etapu využívání finančních prostředků z evropských sociálních fondů Operační program – Vzdělávání pro konkurenceschopnost (OP VK). Pro oblast vysokých škol je to ještě Dlouhodobý záměr vzdělávací a vědecké, výzkumné, vývojové, umělecké a další tvůrčí činnosti pro oblast VŠ.

Neméně důležitými dokumenty v oblasti školství jsou tzv. vzdělávací programy. Vzdělávací programy se dělí na:

- Národní program vzdělávání
- Rámcové vzdělávací programy
- Školní vzdělávací programy

Národní program vzdělávání zpracovává Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, vláda jej předkládá Poslanecké sněmovně a Senátu ke schválení. Národní program vzdělávání analyzuje, vývoj vzdělávání a určuje, co je potřeba na trhu práce.

Rámcové vzdělávací programy jsou vydávány Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. Vydávají se pro každý obor, kde se určují konkrétní cíle, formy, délka a povinný obsah vzdělávání, dále organizační uspořádání, profesní profil absolventa, podmínky průběhu a ukončení vzdělávání.

Školní vzdělávací programy zpracovávají ředitelé jednotlivých škol a školských zařízení. Podle těchto programů se uskutečňuje vzdělávání na jednotlivých školách.

7.1.7 ORGANIZACE A SPRÁVA REGIONÁLNÍHO ŠKOLSTVÍ

Regionální školství tvoří:

- Mateřské školy a předškolní zařízení
- Základní školy včetně nižších ročníků gymnázií
- Gymnázia
- Střední odborné školy
- Střední odborné učiliště a integrované střední školy
- Vyšší odborné školy

O organizaci a správu na úseku veřejného školství se v kraji starají státní správa, samospráva a jednotlivé subjekty veřejného práva v rozsahu jejich působnosti a jejich pravomoci. Do státní správy patří ústřední orgán státní správy – vláda, ústřední správní orgán pro oblast školství – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, správní úřad s celostátní působností – Česká školní inspekce, správní úřad se všeobecnou působností při výkonu přenesené působnosti – orgány kraje a územní odborné správní úřady – školní inspektoráty. Do samosprávy patří veřejnoprávní korporace a jejich orgány – orgány kraje, právnické osoby veřejného práva pro výkon veřejné správy – příspěvkové organizace (střední školy).

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy se zabývá stavem a rozvojem školství v České republice, vytváří koncepci rozvoje vzdělávací soustavy. Vytváří podmínky pro výkon ústavní ochranné výchovy a preventivně výchovné péče a vzdělávání a pro další vzdělávání pedagogů. MŠMT zřizuje a ruší mateřské školy, základní a střední školy s vyučovacím jazykem národnostních menšin. Zajišťuje a kontroluje správnost a efektivnost využití finančních prostředků ze státního rozpočtu.

Školská rada se zřizuje při základních, středních a vyšších odborných školách. Umožňuje zákonným zástupcům nezletilých žáků, zletilých žáků a studentům, pedagogickým pracovníkům, zřizovateli a dalším osobám podílet se na správě školy. Školskou radu zřizuje zřizovatel, který stanoví počet členů a vydá volební řád. Třetinu členů jmenuje zřizovatel, třetinu volí zákonní zástupci nezletilých žáků a zletilí žáci a studenti a třetinu pedagogičtí pracovníci.

Úkolem školské rady je vyjadřovat se k návrhům školních vzdělávacích programů, schvaluje výroční zprávu o činnosti školy. Schvaluje pravidla pro hodnocení výsledků vzdělávání, podílí se na zpracování koncepčních záměrů rozvoje školy, projednává návrh rozpočtu na další rok, projednává inspekční správy, podává podněty řediteli školy, zřizovateli, orgánům vykovávajícím státní správu ve školství na možné změny.

Česká školní inspekce je správní úřad s celostátní působností. Vytváří koncepci inspekční činnosti a systém hodnocení vzdělávací soustavy. Česká školní inspekce analyzuje informace o vzdělávání, o činnosti škol a efektivnosti vzdělávací soustavy. Zjišťuje a hodnotí podmínky, průběh a výsledky vzdělávání, hodnotí naplňování školního vzdělávacího programu. Vykonává státní a veřejnoprávní kontroly a vytváří výroční zprávy o výsledcích kontrol.

Obce a kraje vykonávají územní správu ve školství. Při zajišťování vzdělávání a školských služeb (zřizování a rušení škol) dbají zejména o:

- Soulad rozvoje vzdělávání a školských služeb se zájmy občanů obce a kraje, s potřebami trhu práce, s demografickým vývojem a rozvojem svého území.
- Dostupnost vzdělání a školských služeb podle místních podmínek.

Obec je povinna zajistit podmínky pro předškolní vzdělávání a pro plnění povinné školní docházky – za tímto účelem obec zřídí mateřské a základní školy. Obce analyzují spádovost škol, počty školáků. Obce také mohou zřizovat nebo rušit základní umělecké školy, školská zařízení pro zájmové vzdělávání, školy a školská zařízení, které jinak zřizuje kraj nebo ministerstvo.

Kraj zajišťuje podmínky pro uskutečňování středního, vyššího odborného vzdělávání, vzdělávání studentů se zdravotním postižením, jazykové, základní umělecké a zájmové vzdělávání a výkonnost ústavní výchovy.

Ředitel školy (předškolního nebo školního zařízení) vystupuje jako manažer a státní úředník.

Ředitel v roli manažera zpracovává školní vzdělávací programy, odpovídá za použití finančních prostředků ze státního rozpočtu, odpovídá za odbornou a pedagogickou úroveň a vytváří podmínky pro další vzdělávání pedagogických pracovníků. Ředitel stanovuje organizaci a podmínky provozu školy, zřizuje pedagogickou radu jako svůj poradní orgán. Přijímá odpovědnost za zajištění dohledu nad dětmi a nezletilými žáky ve škole. Dále ředitel vytváří podmínky pro výkon inspekční činnosti České školní inspekce, vytváří rozbor hospodaření a poskytuje výsledky vzdělávání pro Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy.

Ředitel jako státní úředník přijímá děti k předškolnímu vzdělávání a jeho ukončení společně s odkladem povinné školní docházky. Může převést žáka do odpovídajícího ročníku základní školy, přeřazuje žáka nebo studenta do vyššího ročníku a povoluje individuální vzdělávací plán, uznává dosažené vzdělání. Ředitel přijímá k základnímu vzdělávání a vzdělávání na středních, vyšších odborných školách a konzervatořích. Řeší přestupy, změny oboru a přerušení vzdělávání, opakování ročníku po splnění povinné školní docházky. Podmíněně může vyloučit studenta nebo žáka ze školy, povoluje nebo ruší individuální vzdělávání žáka.

7.2 FINANCOVÁNÍ ŠKOLSTVÍ

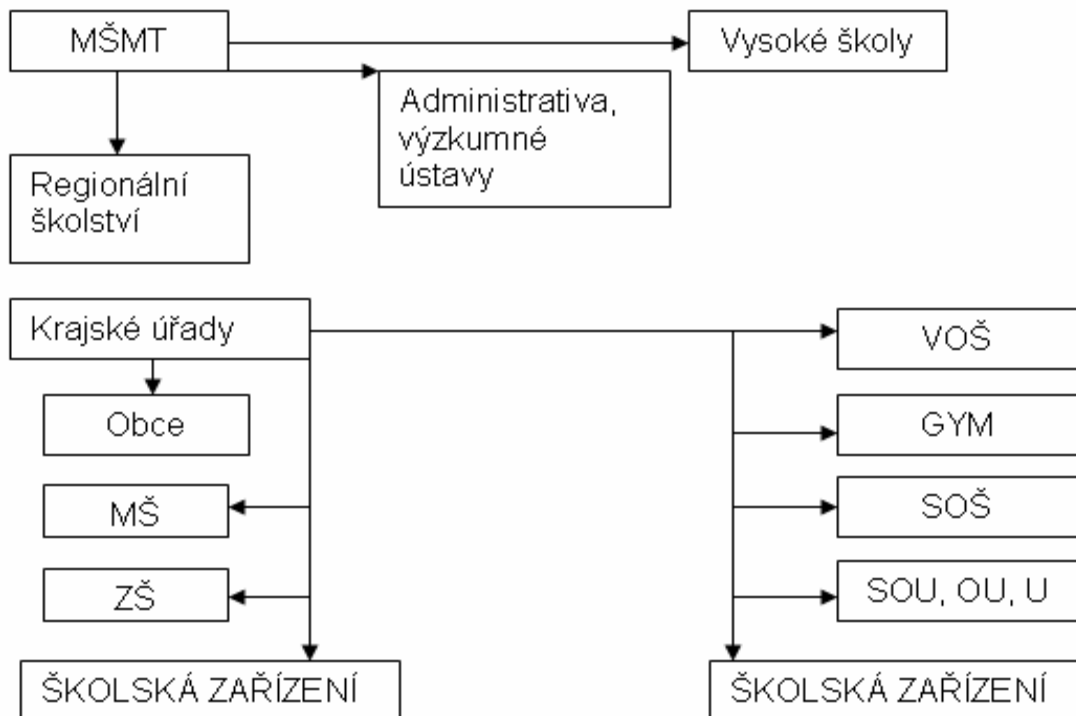
Převážná část školství je financována z některého druhu veřejného rozpočtu, tzn. z rozpočtu státního, krajského nebo municipálního, protože školní vzdělání je pokládáno většinou za veřejný statek. Kvalita vzdělávacího procesu je závislá na dostatku finančních a jiných prostředků, které má zřizovatel školského zařízení v danou chvíli k dispozici.

Každý stát se snaží garantovat všem svým občanům bezplatné vzdělání. V České republice jde o absolvování základní, střední školy a státní vysoké školy.

Financování školství ČR představuje ty finanční prostředky, které jsou na základě schváleného státního rozpočtu přiděleny kapitole 333 – resort Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Druhým základním zdrojem financí pro školství jsou příspěvky zřizovatelů na hospodářský rozvoj škol. Financování školství má tedy vícezdrojový charakter. Patří sem přímé náklady na vzdělávání hrazené státem (mzdové prostředky, povinné odvody, učební pomůcky, rozvojové a inovační programy) a ostatní (provozní a investiční) výdaje škol hrazené zřizovateli.

Financování jednotlivých skupin škol úzce souvisí se správou příslušných škol. Z tohoto hlediska se rozlišuje: [69]

- Přímě řízené a financované školství: patří sem vysoké školy.
- Regionální školství: všechny školy kromě vysokých škol.
- Ostatní přímě řízené organizace: např. Výzkumný ústav odborného školství, Výzkumný ústav pedagogický, Česká školní inspekce.

Obrázek 7-1 Toky finančních prostředků ve školství v České republice

Zdroj: Peková, Pilný, 2008.

Na obrázku 7-1 jsou zobrazeny toky finančních prostředků od Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Tyto prostředky jsou určeny jak vysokým školám, tak také regionálnímu školství. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy tyto peníze pro regionální školství rozděljuje pomocí republikových normativů krajům a ty pak dále tyto prostředky přerozdělují pomocí krajských normativů jednotlivým školám a školským zařízením. Největší objem prostředků plyne do regionálního školství, druhou nejvýznamnější položkou jsou výdaje na dotace pro vysoké školství. MŠMT je poskytovatelem účelových a institucionálních prostředků na výzkum a vývoj a finančně podporuje činnost v oblasti mládeže, tělovýchovy a sportovní reprezentace.

Školy a školská zařízení mohou být financovány jen podle skutečného počtu dětí, žáků nebo studentů ve škole nebo školském zařízení, v jednotlivých oborech a formách vzdělání, lůžek nebo stravovaných, uvedeného ve školních matrikách pro příslušný školní rok, nejvýše však do nejvyššího povoleného počtu dětí, žáků a studentů uvedeného v rejstříku škol. Do skutečného počtu se započítávají i cizinci, kterým se vzdělání poskytuje za stejných podmínek jako občanům České republiky.

7.2.1 FINANCOVÁNÍ REGIONÁLNÍHO ŠKOLSTVÍ

Finanční normativ je částka vyjádřená v Kč, která udává příspěvek státu (dotační minimum) na pokrytí nákladů spojených s danou činností (vzdělávání, stravování, ubytování aj.) na jednoho žáka na určitém typu školy za jeden rok. Dle místa tvorby se rozlišují:

- normativy republikové,
- a krajské normativy.

Republikové normativy sestavuje ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy jako výši výdajů připadajících na vzdělávání a školské služby pro jedno dítě, žáka nebo studenta příslušné věkové kategorie v oblasti předškolního vzdělávání, základního vzdělávání, středního vzdělávání a vyššího odborného vzdělávání ve školách a školských zařízeních zřizovaných kraji, obcemi a svazky obcí na daný kalendářní rok.

Výdaji se myslí celková výše přímých neinvestičních výdajů poskytovaných ze státního rozpočtu, členěných na mzdové prostředky a na ostatní neinvestiční výdaje. V republikových normativních je také vyjádřen limit počtu zaměstnanců připadajících na 1000 dětí, žáků nebo studentů v dané věkové kategorii.

Republikové normativy slouží pro rozdělení rozpočtu finančních prostředků ze státního rozpočtu na jednotlivé kraje. Kraje si pak tyto finanční prostředky rozdělí na jednotlivé školy a školská zařízení.

Pro zařazení do věkové kategorie není rozhodující věk dítěte, žáka nebo studenta, ale to, že se vzdělává v příslušném stupni vzdělání. Existuje pět základních věkových kategorií podle poskytovaného vzdělání:

- Dítě v předškolním vzdělání (kategorie 3 – 5 let).
- Žák plnící povinnou školní docházku (kategorie 6 – 14 let).
- Žák v denní formě středního vzdělání (kategorie 15 – 18 let).
- Student v denní formě vyššího odborného vzdělání (kategorie 19 – 21 let)
- Počet lůžek v krajských zařízeních ústavní výchovy (KZÚV) pro děti a mládež (kategorie 3 – 18 let).

Krajské normativy sestavují krajské úřady (odbor školství), který v přenesené působnosti rozepisuje a poskytuje prostředky přidělené ze státního rozpočtu přímo školským organizacím zřizovaných krajem a školským organizacím zřizovaných obcemi nebo svazky obcí. Krajské úřady poskytují dotace také soukromým školám, předškolním školám a školským zařízením.

Při stanovování krajských normativů krajské úřady vychází z:

- Dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v kraji.
- Rámcových vzdělávacích programů.
- Rozsahu přímé vyučovací činnosti.
- Naplněnosti tříd, studijních skupin.

Jednotkou výkonu u krajských normativů je 1 dítě, 1 žák, 1 student, 1 stravovaný, 1 ubytovaný, 1 lůžko.

7.2.2 FINANCOVÁNÍ VEŘEJNÝCH VYSOKÝCH ŠKOL

Veřejné vysoké školy získávají:

- Příspěvek ze státního rozpočtu na uskutečňování akreditovaných studijních programů a programů celoživotního vzdělávání.
- Dotace na rozvoj a na ubytování a stravování studentů.

Pro stanovení výše příspěvku je rozhodující:

- Typ a finanční náročnost akreditovaných studijních programů a programů celoživotního vzdělávání.
- Počet studentů a dosažené výsledky ve vzdělávací a vědecké, výzkumné, vývojové, umělecké nebo další tvůrčí činnosti a její náročnost.

- Dlouhodobý záměr ministerstva.
- Dlouhodobé záměry vysokých škol.

Pro výši dotací je rozhodný dlouhodobý záměr ministerstva a dlouhodobé záměry vysokých škol.

Poskytování příspěvků a dotací:

- Poskytují se na základě písemné žádosti.
- Výši příspěvku není třeba uvádět.
- Výše dotace musí být uvedena a odůvodněna.
- Žádosti o dotace jsou také projekty Fondu rozvoje vysokých škol a projekty předložené do rozvojových programů vyhlášených ministerstvem.
- Výši příspěvku a dotací stanoví ministerstvo rozhodnutím.

Shrnutí kapitoly

Kapitola pod názvem Školství uvedla zásady vzdělávání a rozlišení mezi pojmy výchova, vzdělávání a vzdělání. Byla charakterizována vzdělávací soustavy České republiky a charakterizováno preprimární, primární vzdělávání, sekundární vzdělávání, terciární vzdělávání. Byly objasněny právní formy škol. Dále kapitola uvedla základní právní předpisy z oblasti školství a významné školské dokumenty. Byla popsána organizace a správa regionálního školství a popsáno financování regionálního školství a veřejných vysokých škol.

8 NEZISKOVÉ ORGANIZACE

Neziskový (netržní) sektor je tvořen veřejným sektorem a neziskovými organizacemi. Pojem nezisková organizace, který je obecně používán, není v České republice definován žádným platným právním předpisem. O zákonu, který by neziskovou organizaci, předmět její činnosti, způsob vzniku a popis hospodaření specifikoval, se uvažovalo, ale praxe ukázala, že teoretikové v této oblasti nedocházejí ke shodě a při řešení konkrétních problémů by bylo třeba legislativu neustále doplňovat. Objevují se také snahy definovat veřejnou prospěšnost, aby neziskovost nebyla založena na právní subjektivitě, nýbrž na činnosti. Ty organizace, které jsou neziskové, mají společné, že nebyly založeny nebo zřízeny za účelem podnikání, ale stát, společnost nebo skupina lidí má zájem provozovat jejich činnost ve vlastní prospěch. Důraz je kladen na důležitost výsledků poslání, přičemž výše příjmů stojí až na druhém místě. Tyto organizace nemusí být vždy nutně neziskové, jak předkládá jejich název, i když nejsou zřízeny proto, aby ho dosahovaly. Kromě neziskových bývají také označovány jako nevýdělečné, nevládní, občanské, nestátní, netržní, organizace hospodařící s potřebami, či jako organizace třetího sektoru. Této variabilitě pojmenování není na vině ani tak škála specifických vlastností, jako jeho vlastní šíře. [83]

Strukturálně-operacionální definice neziskových organizací

Komplexní a mezinárodně uznávanou charakteristiku, která sleduje problematiku z různých úhlů, přinesli L. M. Salamon a H. K. Anheier, kteří chápou NNS jako soubor institucí, existujících vně státních struktur, avšak sloužících veřejným zájmům. Za určující považují pět základních vlastností, podle nichž jsou NNO: [94]

- 1) institucionalizované – mají organizační strukturu, jsou formálně nebo právně registrovány;
- 2) soukromé – nejsou řízeny státní správou, ale mohou mít státní podporu nebo např. státního úředníka ve vedení, rozhodující je fakt, že základní struktura organizace je soukromá;
- 3) neziskové – nepřipouští se přerozdělování zisků z činnosti organizace mezi vlastníky nebo vedení organizace, mohou vytvořit zisk, ten musí být ovšem použit na cíle dané posláním organizace;
- 4) samosprávné a nezávislé – jsou vybaveny vlastními postupy a schopné řídit samy sebe bez kontroly státu a dalších institucí;
- 5) dobrovolné – při svých činnostech využívají dobrovolnosti (výkon neplacené práce, dary, čestné účasti ve správních radách apod.)

Zkrácenou charakteristiku používá i Ch. Badelt, který vynechává „neziskové“ zřejmě už pro přítomnost v označení organizací [94]

Richardova definice organizací třetího sektoru

Při formulování obsáhlé definice organizací třetího sektoru stanovil Ch. Reichard pět kritérií [85] analýzy, přičemž očekává, že budou vykazovat jejich převážnou většinu, nemusí je splňovat všechny:

- solidarita a uspokojování potřeb;
- autonomie;
- neformálnost;
- dobrovolnost;
- vzájemnost.

Vměstnává tím organizace třetího sektoru, stejně jako jiní autoři, mezi stát, trh a rodinu (neformální sféru) podle následujících kritérií:

- formalizace organizační struktury;
- míra tržního charakteru organizace;
- míra samofinancování

Rozlišuje čtyři jejich typy – osamostatnělá veřejná zařízení (vysoké školy, veřejné nemocnice, rozhlasové stanice a ostatní média), stát doplňující zařízení (odborné komory, kulturněpolitické zprostředkovatelské organizace, vědeckovýzkumné organizace), konvenční obecně prospěšná zařízení (dobročinné, církevní či odborové spolky, družstva) a alternativní zařízení (alternativní provozy, svépomocné skupiny).

8.1 ČLENĚNÍ NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ

Jak již bylo zmíněno výše, v odborné literatuře neexistuje jednoznačná charakteristika, která řádně definuje organizace, které v naší zemi v NS působí. Klíčem, zda tu či onu organizaci zařadit, může být následující typologie.

Neziskové organizace – kritérium zakladatele:

- Organizace založené státní správou (ministerstvo, ústřední úřad státní správy) nebo samosprávou (obec, magistrát, kraj)
- Organizace založené soukromou fyzickou/právníckou osobou – nazývají se soukromoprávní organizace
- Organizace, jež vznikly jako veřejnoprávní instituce – výkon účelu veřejné služby je dán ze zákona (např. veřejná vysoká škola)

Neziskové organizace podle charakteru poslání

Kritérium globálního charakteru poslání klade důraz na hranici mezi vzájemně a veřejně (obecně) prospěšnou činností a rozlišuje [80]:

- veřejně prospěšné organizace - založeny za účelem dobročinné činnosti a produkování veřejných nebo smíšených statků, jejich cílem je poskytování veřejně prospěšných služeb všem, kteří je potřebují (např. nadace pomáhající dětem v dětských domovech nebo občanům s postižením);
- vzájemně prospěšné organizace - založeny za účelem vzájemné podpory skupiny občanů se společným zájmem, který musí být korektní ve vztahu k veřejnosti a neodporovat zájmu jiných občanů nebo právníckých osob (např. občanská sdružení zaměřená na sport a rekreaci). Pokud tyto organizace slouží veřejnému prospěchu, není to jejich hlavním cílem.

Neziskové organizace podle předmětu činnosti

Podle předmětu činnosti jsou pro NO dostupné tyto klasifikace:

- Mezinárodní klasifikace neziskových organizací (ICNPO) - Určena pro sledování činností vykonávaných neziskovými institucemi, vymezenými podle strukturálně-operacionální definice. Její použití je důležité především kvůli mezinárodnímu srovnávání.
- Systém klasifikace netržních činností OSN (CZ-COPNI) - Jedna ze čtyř funkčních klasifikací (CZ-COICOP, CZ-COFOG a COPP), schválených Statistickou komisí Spojených národů, které jsou určeny pro využití v systému národních účtů.

- Klasifikace ekonomických činností (CZ-NACE) - Zohledňuje technologický rozvoj a strukturální změny v hospodářství, její výhodou je dobrá srovnatelnost s jinými mezinárodními klasifikacemi.

Neziskové organizace podle zdroje příjmů a způsobu jejich kontroly

Autorem tohoto členění je H. B. Hansmann, který dělí NNO podle [94]:

- zdroje příjmů na dárcovské (příjmy především z darů) a komerční (podstatná část příjmů z prodeje zboží a služeb)
- způsobu jejich kontroly na vzájemné (vedení je voleno) a podnikatelské (vedení je jmenováno)

Kombinací těchto dvou kritérií vznikají čtyři skupiny NNO - dárcovské vzájemné, dárcovské podnikatelské, komerční vzájemné a komerční podnikatelské, viz tabulka 8-1.

Tabulka 8-1 Vymezení typů neziskových organizací dle Henryho B. Hansmanna

Nestátní neziskové organizace	Vzájemné	Podnikatelské
Dárcovské	občanská sdružení s členskými příspěvky a nedefinovanými službami	nadace nadační fondy
Komerční	občanská sdružení s členskými příspěvky a definovanými službami	obecně prospěšné společnosti

Zdroj: Škrabelová, 2005.

Neziskové organizace podle funkce ve společnosti

Prominentní místo ve všech koncepcích neziskových funkcí, prezentovaných v odborné literatuře, zaujímá poskytování služeb. Podle převládající činnosti organizace a jejího působení na společnost rozlišujeme funkce [46]:

- Servisní - zaměřeni na poskytování služeb různého druhu, které často svou podstatou nemohou přinášet zisk. Některé služby jsou kolektivně konzumovatelné a nevylučitelné, ale vytváří individuální užitky. K nim patří individuální hmotné statky (např. čisté injekční stříkačky) i nehmotné (např. jazykové kurzy pro imigranty).
- Advokační - dělí se do dvou subfunkcí na veřejněpolitickou a občanskou advokační činnost. První z nich zahrnuje aktivity směřující ke změně politik a zajištění kolektivních statků, které jsou konkrétně adresovány, naproti tomu druhá činnost zahrnuje aktivity směřující ke změně politik nebo zajištění kolektivních statků, které se obracejí na veřejnost a snaží se u ní zvýšit povědomí o určitém problému a mobilizovat ji k dalším individuálním nebo kolektivním aktivitám.
- Expresivní - jedná se o širší koncept než prosazování zájmů, neboť nezahrnuje jen aktivity směřující k politické změně, ale také ty, které „nabízejí prostředky k vyjádření kulturních, duchovních, profesních nebo politických hodnot, zájmů a názorů“ [46; s. 6].
- Budování komunity - soustředění na sjednocování, navazování kontaktů a budování vazeb, kterého lze využít k občanské či veřejně politické advokační činnosti. Mobilizace občanů však není účelem budování komunity a naopak mobilizační činnost automaticky neznamená vytvoření komunity.

- Charitativní - „přesunují zdroje od šťastnějších jedinců k potřebným“ [46; s. 7], přičemž míra přesunu závisí na příjmech dárců i příjemců. Zahrnuje veškeré redistribuční aktivity, především finančních zdrojů, od movitých skupin.
- Filantropická - aktivity zaměřené na založení, provozování a rozvoj NO.
- Inovační - podpora zavádění nových technologií a produkce nových druhů zboží a služeb, rozšíření produktu k novým skupinám spotřebitelů, navazování nových externích vztahů, popř. inovace interní struktury.

8.2 NESTÁTNI NEZISKOVÉ ORGANIZACE V ČESKÉ REPUBLICCE

V České republice působí velké množství nevládních neziskových organizací odlišujících se právními formami a oblastmi, ve kterých působí.

Podle právní formy členíme nestátní neziskové organizace na:

- Občanská sdružení – jsou zřizována a řídí se zákonem č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů.
- Nadace a nadační fondy – jsou zřizovány a řídí se zákonem č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech.
- Obecně prospěšné společnosti – jsou zřizovány a řídí se zákonem č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech.
- Církev a náboženské společnosti – jsou zřizovány církvemi a náboženskými společnostmi podle zákona č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech.

Občanské sdružení

Občanská sdružení (o.s.) a jejich organizační jednotky jsou nejvýznamnějšími a nejvíce početnými typy v ČR v oblasti neziskového sektoru, předpokladem je členství ve sdružení. Počet těchto sdružení se v roce 2000 pohyboval v řádu 4 tisíc jednotek a v dnešní době se tento počet zvýšil na hodnotu převyšující 50 tisíc jednotek, v roce 2010 bylo registrováno v České republice 72 111 občanských sdružení.

Charitativní občanská sdružení zdravotně postižených občanů se zaměřují na sociální poradenství, rekondiční a ozdravné pobyty, volno časové aktivity zdravotně postižených. Smyslem sdružení je obecně prospěšná činnost jakou je kupříkladu poskytování sociálních služeb, poradenská činnost, informační aktivity nebo se zaměřuje na sdílení společných zájmů (příkladem je čtenářský klub).

K založení o.s. je potřeba tří členů přípravného výboru, který je složen pouze z občanů České republiky a minimálně jeden z nich musí být starší 18 let. Členy sdružení mohou být fyzické i právnické osoby. O.s. vzniká registrací stanov na Ministerstvu vnitra České republiky.

Občanské sdružení může podnikat vlastním jménem, aby dosáhlo svých předem stanovených cílů. Případný zisk z této činnosti musí být opět použit na další aktivity sdružení.

Nadace a nadační fondy

Od roku 1998 vešel v platnost zákon č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech, který vymezil dva oddělené subjekty: nadace a nadační fondy. Jsou to právnické osoby s účelovým sdružením majetku pro rozvoj duchovních hodnot, ochranu lidských práv nebo jiných humanitárních hodnot, vzdělání k dosahování obecně prospěšných cílů.

Pro vznik těchto dvou nadačních subjektů je zapotřebí souhlas krajského soudu a ten provede zápis do nadačního rejstříku dle návrhu zřizovatele a zakládací listiny. Nadace

i nadační fondy mohou pořádat různé kulturní, vzdělávací, společenské akce a sbírky. Tato jejich aktivita přispívá k získávání finančních prostředků.

Kvůli nepříznivé legislativě, která stanovila, že minimální hodnota nadačního jmění musí být 500 000,- Kč, se snížil počet nadací v České republice od roku 1997 z 5 tisíc na 150 v roce 1998. V dnešní době je kolem 400 nadací a 1000 nadačních fondů.

Majetek nadace tvoří nadační jmění a ostatní majetek nadace. Nadační majetek je peněžní vyjádření souhrnu peněžitých a nepeněžitých vkladů a nadačních darů zapsaných v nadačním rejstříku.

Nadační jmění je peněžní vyjádření souhrnu peněžitých vkladů, nepeněžitých vkladů, nadačních darů zapsaných v nadačním rejstříku s minimální hodnotou 500 000 Kč.

Nadační příspěvek je vše, co je nadací nebo nadačním fondem poskytnuto třetí osobě k účelu, pro který byly nadace nebo nadační fondy zřízeny.

Nadační dar je vše, co je poskytnuto třetí osobou nadaci nebo nadačnímu fondu k dosahování účelu, pro který byly nadace nebo nadační fond zřízeny.

Nejnámějšími nadacemi jsou Nadace Alfreda Nobela udělující každoročně Nobelovy ceny, v českých zemích pak Výbor dobré vůle, který je nadací Olgy Havlové, Nadace Dagmar a Václava Havlových, Nadace Terezy Maxové.

Obecně prospěšná společnost

V roce 1995 vyšel v platnost zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech a o změně a doplnění některých zákonů. Obecně prospěšná společnost (o.p.s.) je typ právnické osoby, jejímž hlavním posláním je poskytovat obecně prospěšné služby. Zákon sám neurčuje, které služby jsou obecně prospěšné. Soudce při rozhodování o zápisu obecně prospěšné společnosti do rejstříku posuzuje otázku obecné prospěšnosti služeb, jež chce společnost poskytovat. Základní předpoklad v rozhodování je posouzení, zda budou služby poskytovány pro všechny uživatele za předem stanovených a pro všechny za stejných podmínek. Příkladem nám je o.p.s. zřizována jako Domov důchodců, poskytuje služby pro definovanou skupinu obyvatel - osoby v důchodovém věku, dále pak Centrum pro pomoc dětem a mládeže.

Většina neziskových organizací provozuje činnost související s kulturou a rekreací. Existují i organizace typu hospodářského a profesního sdružení. Další se zabývají oblastí zdraví, sociálními službami, náboženstvím, životním prostředím, dobrovolnictvím, zájmovým sdružením, vzděláním.

Církev a náboženské společnosti

Jedná se o dobrovolné společenství osob s vlastní strukturou, orgány, vnitřními předpisy, náboženskými obřady a projevy víry. Tyto společnosti jsou založené za účelem vyznávání určité náboženské víry, ať veřejně nebo soukromě, a zejména s tím spojeného shromažďování, bohoslužby, vyučování a duchovní služby.

Církev a náboženská společnost vzniká dobrovolným sdružováním fyzických osob. Svěbytně rozhoduje o věcech spojených s vyznáváním víry, o organizaci náboženského společenství a o vytváření k tomu určených institucí.

Církev a náboženská společnost nemůže vzniknout pokud její činnost je v rozporu s právními předpisy, její učení nebo činnost ohrožuje práva, svobody a rovnoprávnost občanů, její sdružení včetně jiných církví a náboženských společností ohrožuje demokratické základy státu, jeho suverenitu, nezávislost a územní celistvost.

NO jsou právnické osoby, které mají svého zřizovatele, zakládají se podle různých právních předpisů a podléhají registraci na místech jim určených zákonem, podle kterého jsou zřízeny. Zda se datum založení a vzniku odvíjí od data registrace nebo zda má registrace jen

administrativní charakter a nepodléhá žádnému procesu schvalování, je třeba zkontrolovat v příslušném zákoně, jelikož nesplnění této povinnosti je sankcionováno. Z daňového hlediska je dále povinná registrace u příslušného finančního úřadu a jsou vedeny v seznamu ekonomických subjektů Českého statistického úřadu, který jim přiděluje identifikační číslo [83].

Základní rozdělení právnických osob uvádí občanský zákoník v § 18 [114]:

- sdružení fyzických nebo právnických osob – např. občanská sdružení⁴;
- účelová sdružení majetku – např. nadace;
- jednotky územní samosprávy – obce, kraje, stát;
- jiné subjekty, o kterých tak stanoví zákon – Česká televize, Český rozhlas, profesní komory.

Zákon o daních z příjmů zavádí termín poplatník, který není založen nebo zřízen za účelem podnikání. Výčet těchto subjektů je uveden v § 18 odst. 8 stejného zákona a je uvozen slůvkem „zejména“, nejedná se tedy o výčet vyčerpávající [113]:

- zájmová sdružení právnických osob, pokud mají tato sdružení právní subjektivitu a nejsou zřízena za účelem výdělečné činnosti;
- občanská sdružení včetně odborových organizací;
- politické strany a politická hnutí;
- registrované církve a náboženské společnosti;
- nadace a nadační fondy;
- obecně prospěšné společnosti; veřejné vysoké školy;
- veřejné výzkumné instituce;
- školské právnické osoby podle zvláštního právního předpisu;
- obce;
- organizační složky státu;
- kraje;
- příspěvkové organizace;
- státní fondy;
- subjekty, o nichž tak stanoví zvláštní zákon.

V České republice, stejně jako ve většině zemí, neexistuje jediný samostatný zákon, který by upravoval všechny typy NO, i když se objevují názory, že by bylo účelné ho přijmout. Nadále tedy zůstává právní úprava této oblasti poměrně roztržitá a je nutno připomenout, že výčet výše uvedených subjektů není konečný.

Příkladem může být odkaz na obchodní zákoník, který v § 56 dovoluje, aby společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti byly založeny i za jiným účelem, než je podnikání, pokud to zvláštní zákon nezakazuje [112]. Z toho vyplývá, že mohou být založeny k výkonu činností, které jsou svým charakterem považovány za neziskové, avšak současně zákon o daních z příjmů takto založené obchodní společnosti za neziskové nepovažuje. Nemohou tedy využít výhody odpočtu z daňového základu, na druhou stranu jsou zbaveny povinnosti sledovat hlavní činnosti podle jednotlivých druhů. Zákon o daních z příjmů také definuje subjekty, které nebyly zřízeny za účelem podnikání, z čehož ale nevyplývá zákaz podnikání jako takového. Výjimku tvoří jen politické strany a nadace, kterým podnikání zákon nedovoluje. Za zmínku dále stojí omezení stanovené

⁴ Výstižnější by byl název „spolkový“, jelikož nemají nic společného se sdružením právnických osob bez právní subjektivity.

v zákoně o sdružování občanů, které spočívá v přímém zákazu založení sdružení k výdělečné činnosti [115]. Otázkou zůstává, jak je v praxi skutečně dodržováno.

Celou oblast týkající se právní úpravy NS nelze považovat za zcela systémově uzavřenou především z důvodu nevyjasněnosti hranic mezi činnostmi charakterizovanými v příslušných zákonech jako hlavní, doplňkové a hospodářské. Nepřesnosti z velké části řeší účetní předpisy, které vše, kromě hlavní činnosti (co je definováno ve zřizovacích listinách, statutech nebo stanovách), řadí mezi činnost hospodářskou[83].

Další text se nadále nebude zabývat vládními NO, které zabezpečují především výkon veřejné správy a bude použito užší pojetí tohoto sektoru z definice L. M. Salomona [25]. Následující právní formy zahrnuje pod pojmem NNO [97]:

- občanská sdružení a jejich organizační jednotky (spolky, svazy, kluby), která se řídí zákonem č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů (např. Armáda spásy, Bílý kruh bezpečí, Arnika, Český červený kříž);
- nadace a nadační fondy zřizované na základě zákona č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech (např. Kapka naděje, Nadace Terezy Maxové, Nadace rozvoje občanské společnosti, Nadace Charty 77, Naše dítě);
- obecně prospěšné společnosti, které jsou zřizovány podle zákona č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech a o změně a doplnění některých zákonů (např. Člověk v tísni, Finále Plzeň, Kühnův dětský sbor);
- evidované právnické osoby, které jsou zřizovány církvemi a náboženskými společnostmi podle zákona č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech, v platném znění, a které jsou evidovány v Rejstříku evidovaných právnických osob, vedeném Ministerstvem kultury (např. Česká katolická charita).

Tyto NNO působí v následujících oblastech:

- kultura, ochrana památek, umění;
- výzkum a vzdělávání;
- zdravotní péče a sociální služby;
- ochrana životního prostředí, ekologická výchova;
- ochrana lidských práv;
- rovné příležitosti;
- komunitní rozvoj;
- práce s dětmi a mládeží;
- rekreace, sport, tělovýchova;
- ostatní (např. podpora neziskového sektoru, jeho PR, informační služby, podpora dárcovství a dobrovolnictví).

Členové nestátních neziskových organizací

NNO, vytvořené na základě sdružování a členské bázi, jsou občanská sdružení. Mezi jejich členy patří téměř polovina české dospělé populace, přičemž před pěti lety uvedla členství v nich asi jen třetina obyvatel. V průběhu let se zvýšila informovanost o prospěšnosti NNO, lidé začali vyhledávat spolky jako součást kulturního života a způsob trávení volného času.

Čeští občané jsou nejčastěji členy sportovních (16%) a zájmových organizací, jako jsou zahrádkáři a pěstitelé (6%), dobrovolní hasiči (6%) nebo organizace rybářů (5%) a převládají v nich muži (53%) nad ženami (42%). Do jejich aktivit se zapojují nejčastěji lidé s průměrnými a vyššími měsíčními příjmy a vyšším vzděláním.

Z politického hlediska je nejvyšší podíl členů ve sdruženích mezi přívrženci Občanské demokratické strany a Křesťanské a demokratické unie – Československé strany lidové

a obecně je mezi nimi méně nevoličů než v běžné populaci, jsou tedy převážně aktivními voliči.

V současné době prožívá NS v České republice období rozmachu, ačkoli je pozorovatelné, že tempo růstu počtu NO se začíná zpomalovat. Nabízí se předpoklad, že se český NS nasytil, všechny oblasti, kde je třeba působení NO, jsou zabezpečeny a bude probíhat fáze zdokonalování, profesionalizace a zlepšování technického a finančního zázemí.

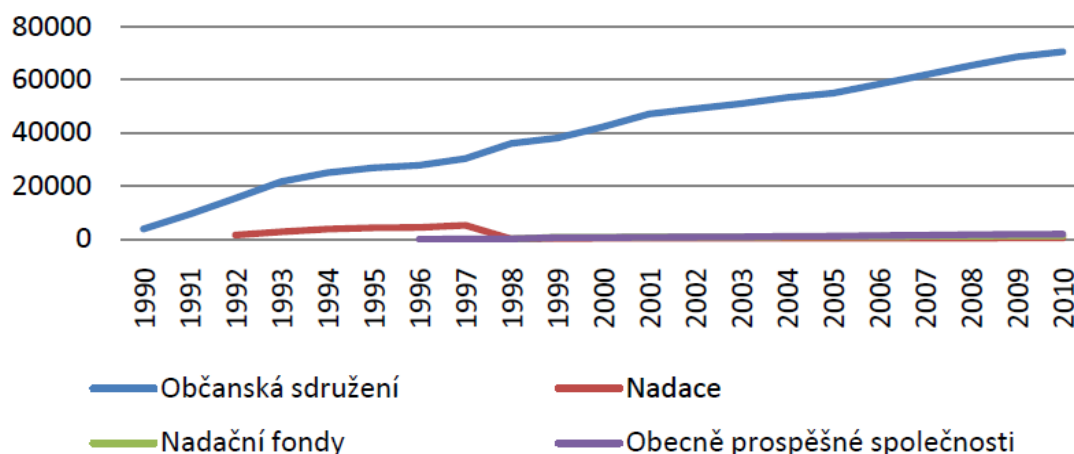
Přehled statistických údajů o počtu NNO v České republice přináší graf č. 8-1. Vedle občanských sdružení, nadací, nadačních fondů, obecně prospěšných společností a evidovaných právnických osob, uvádí ještě organizační jednotky sdružení, které existují v rámci občanských sdružení a lze je zříditi třemi způsoby [73]:

1) Organizační jednotka s vlastní právní subjektivitou je uvedena ve stanovách základní organizace a po požádání o přidělení identifikačního čísla od ČSÚ je oprávněna jednat vlastním jménem.

2) Organizační jednotka bez vlastní právní subjektivity nemůže, ani omezeně, jednat svým jménem.

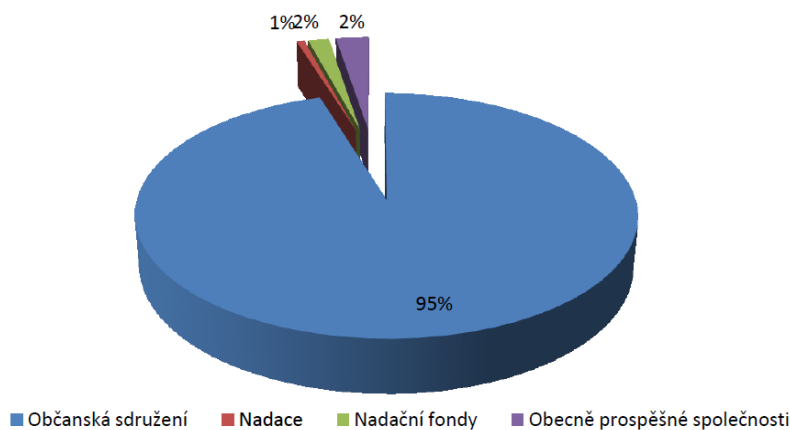
3) Oddíl/klub je samostatnou právnickou osobou - občanským sdružením, jeho status je dán vlastními stanovami, registrovanými u Ministerstva vnitra. Stanovy „dceřinného“ sdružení nesmí být v rozporu se stanovami „mateřského“ sdružení.

Graf 8-1 Statistika počtu NNO v ČR



Zdroj: [76]

Následující graf 8-2 přehledně prezentuje právní formy, podle kterých je NO možné založit, přičemž rozhodující je účel, k jakému je organizace předurčena.

Graf 8-2 Právní formy NNO v roce 2010

Zdroj: [76]

Jak lze zjistit z údajů v grafu, téměř 95% všech NO dnes tvoří občanská sdružení se svými organizačními složkami. Po roce 1989 byla totiž nejliberálnější právní formou, která umožňovala dobrovolné sdružování občanů v této oblasti a druhým důvodem je jejich nadsazený počet, tedy zkreslení údajů, které je způsobeno chybějící odhlašovací povinností v současných registrech. Zbýlých 5 % připadá na nadace, nadační fondy, obecně prospěšné společnosti a evidované právnické osoby.

Z důvodu odlišného historického vývoje a působení politických vlivů na společnost v jednotlivých zemích, není struktura neziskového sektoru všude stejná. Tuto teorii potvrdil i výzkum Johns Hopkins University z poloviny 90. let 20. století a rozčlenil státy podle převládající činnosti NNO:

- sociální služby (Francie, Německo, Rakousko, Španělsko);
- vzdělávání (Belgie, Irsko, Velká Británie); sport, kultura a volný čas (Česká republika, Maďarsko, Rumunsko, Slovensko);
- zdravotnictví (Japonsko, Nizozemí, Spojené státy americké);
- „vyvážený model“ (Austrálie, Finsko).

Zatímco podle výzkumu v zemích západní Evropy pracovala v oblasti sociálních služeb téměř třetina pracovníků NS, v postkomunistických zemích střední Evropy byla situace odlišná. V sociálních službách zde pracovala v průměru jen desetina pracovníků NS, kdežto v oblasti kultury, sportu a volného času to byla více než třetina. Hlavním důvodem tohoto rozdílu bylo začlenění NO z těchto oblastí do centralizované struktury komunistického režimu a následně do centrálně řízených organizací. V jejich čele stáli členové komunistické strany, což sice zajišťovalo ideologickou kontrolu, ale organizace tím ztratily status neziskovosti a svoji autonomii získaly zpět až po jeho svržení [25].

Ve srovnání se zahraničními státy je NS v České republice relativně malý a na fungování sociálního státu se podílí jen v malé míře. Na místě teoretického působení NNO existuje množství rozpočtových a příspěvkových organizací na úrovni státu, krajů i obcí, což znamená, že stát sice právně dal prostor soukromému podnikání v této oblasti, ale finanční podporou, především státem založeným organizacím, vytváří jejich monopolní postavení.

8.3 INSTITUCIONÁLNÍ ZABEZPEČENÍ NESTÁTNÍCH NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ

Po roce 1989 vzniklo obrovské množství nestátních neziskových organizací a vytvořilo poměrně značně heterogenní komplex. Z hlediska své struktury odpovídá český

neziskový sektor svému „středoevropskému“ okolí, což znamená, že největší podíl aktivit neziskových organizací lze nalézt v oblasti kultury, sportu a rekreace, nejmenší naopak ve sférách vzdělávání, zdravotnických a sociálních služeb. Tato struktura je odrazem několika desítek let existence socialistické společnosti, ve které, všechna „důležitá“ odvětví (školství, zdravotnictví, apod.) byla pevně v rukou státu a občané se mohli „realizovat“ právě pouze v oblasti kulturních a především sportovních aktivit, byť v organizacích sdružených v komplexu Národní fronty. Právě jistá setrvačnost v myšlení lidí způsobuje, že tato struktura neziskového sektoru stále přetrvává.

Jednotlivé oblasti činnosti českých neziskových organizací lze podle počtu členů seřadit takto: 1. odbory a profesní spolky, 2. kultura, sport a volný čas, 3. komunitní rozvoj a bydlení, 4. církve a náboženské společnosti, 5. životní prostředí.

Počet členů jistě není jediným možným a dokonce ani tím nejvhodnějším třídícím kritériem. Toto kritérium je zaměřeno především na organizace s převažujícím členským principem, je nicméně zřejmé, že u nás existují významné organizace s jinými jednotícími prvky – např. nadace a nadační fondy (účelová sdružení majetku), či obecně prospěšné společnosti (s posláním poskytovat obecně prospěšné služby).

Pro úplnost ještě jednou zopakujeme, že nejpočetnějším typem neziskových organizací jsou v České republice občanská sdružení.

To ostatně pouze dokumentuje nedobudovanou strukturu a právní úpravu českého neziskového sektoru, která stále ponechává občanským sdružením příliš volnosti. Tato volnost je jak absolutní, což znamená, že sdružení mohou fungovat neprůhledně a neefektivně, tak i relativní, např. ve vztahu k obecně prospěšným společnostem.

Jedním z problémů nestátního neziskového sektoru, tak jak je definován ve Strategii rozvoje neziskového sektoru [23], je mj. nedobudovaná organizační infrastruktura. To znamená, že sektor nestátních neziskových organizací nedisponuje jednotnou zastřešující organizační strukturou, která by za tento sektor vystupovala navenek, jednala s politiky, obcemi, institucemi státní správy, atd. Dosavadní pokusy o ustavení takovéto vrcholové koordinující struktury byly úspěšné pouze částečně, neboť mnohé organizace se obávají, že by v rámci nějaké střešní organizace zanikla jejich svébytnost, že by se opět vytvořila jakási „nezisková oligarchie“, tedy více či méně úzká skupina určující chod neziskového sektoru, že by se tedy opět mohla ztratit nezávislost a pružnost v jednání, tedy jedny z největších předností tohoto sektoru. Neziskový sektor tedy lze do značné míry považovat za organizačně roztržitý a různorodý, což může organizacím veřejné správy komplikovat komunikaci s tímto typem organizací. Přesto určité struktury v tomto smyslu existují.

Rada vlády pro nestátní neziskové organizace (RVNNO)

Rada vlády pro nestátní neziskové organizace je stálým poradním, iniciativním a koordinačním orgánem vlády České republiky (dále jen "ČR") v oblasti nestátních neziskových organizací (dále jen "NNO").

Rada vlády pro nestátní neziskové organizace byla zřízena usnesením vlády z 10. června 1992 č. 428 jako Rada pro nadace, usnesením vlády z 30. března 1998 č. 223 byla poté transformována na Radu vlády pro nestátní neziskové organizace.

RVNNO na základě svého statutu, který byl schválen vládou jejím usnesením ze dne 10. ledna 2010 č. 40, ve znění schváleném usnesením vlády ze dne 25. října 2011 č. 787, soustřeďuje, projednává a prostřednictvím svého předsedy předkládá vládě materiály týkající se NNO a vztahující se k vytváření vhodného prostředí pro jejich existenci a činnost. RVNNO dále plní zejména tyto úkoly: [108]

- iniciuje a posuzuje koncepční a realizační podklady pro rozhodnutí vlády týkající se podpory NNO, legislativní a politická opatření, která se týkají podmínek jejich činnosti,

- sleduje, iniciuje a vyjadřuje se k právním předpisům upravujícím postavení a činnost NNO; prostřednictvím svého předsedy – člena vlády – RVNNO připomínkuje návrhy právních úprav, které mají vztah k NNO,
- iniciuje spolupráci mezi ministerstvy, jinými správními úřady a orgány územní samosprávy v oblasti podpory NNO, včetně dotační politiky z veřejných rozpočtů,
- sleduje, analyzuje a zveřejňuje informace o postavení NNO v rámci Evropské unie (dále jen „EU“), o zapojení ČR do EU s ohledem na NNO a o finančních zdrojích s tím souvisejících; spolupracuje s ministerstvy a jinými správními úřady, odpovědnými za spravování finančních zdrojů EU v ČR, pokud se jejich využívání k NNO vztahuje,
- ve spolupráci s ministerstvy, jinými správními úřady, NNO, a dalšími orgány a institucemi zajišťuje dostupnost a zveřejňování informací o NNO a o opatřeních státní politiky, která se NNO týkají; zejména zpřístupňuje a analyzuje informace o dotacích z veřejných rozpočtů pro NNO a o procesu jejich uvolňování a využívání,
- sleduje a informuje vládu o využívání finančních prostředků z Nadačního investičního fondu, které byly usneseními Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR č. 413/1999 a č. 1946/2001 rozděleny do nadačního jmění vybraných nadací, a o rozdělování jejich výnosů; v této činnosti spolupracuje s Ministerstvem financí.

Informační centrum neziskových organizací

V roce 1991 proběhlo první setkání zástupců českých a slovenských nestátních neziskových organizací. Tehdy byl dán impuls ke vzniku Informačního centra nadací, dnes fungujícího pod novým názvem Informační centrum neziskových organizací, jehož posláním je trvalá podpora rozvoje neziskového sektoru prostřednictvím poskytování služeb neziskovým organizacím.

Mezi hlavní cíle organizace patří profesionalizace činnosti neziskových organizací a podpora jejich vzájemné spolupráce. Dosahuje svých cílů poskytováním informačních, vzdělávacích a publikačních služeb. Jedná se především o provoz specializované veřejné knihovny, správu Katalogu neziskovek a Databáze finančních zdrojů, vydávání měsíčního informačního servisu, organizaci seminářů pro pracovníky neziskových organizací, zprostředkování odborných konzultací a vydávání publikací pro neziskové organizace. [60]

V roce 2011 byla spuštěna on-line databáze neziskových organizací provozovaná obecně prospěšnou společností Neziskovky.cz. Celkem je v databázi registrováno 390 NNO, 80 z nich poskytuje data nad rámec zákona (např. součet tří nejvyšších platů v organizaci, složení statutárních orgánů, složení finančního portfolia, počty členů apod.). [33]

Oborové skupiny, resp. konference

Dále existující oborové skupiny – konference, např. Oborová konference občanských iniciativ v památkové péči, Oborové setkání nevládních ekologických organizací, Oborová konference aktivit místních, regionálních a komunitních, Oborová konference NNO působících v sociální a zdravotně sociální oblasti (SKOK).

Některé z těchto skupin nejsou příliš aktivní, jako je Oborová konference aktivit místních, regionálních a komunitních. Aktivně pracuje například SKOK. Ale ani o oborových skupinách není možno říci, že by zastřešovaly NNO v dané oblasti. V některých oblastech jsou i dvě, tři skupiny, přesto nezahrnují všechny NNO oboru. Důležitá je i skutečnost, že kromě oborových skupin a konferencí se neziskový sektor organizuje také regionálně. Změny do těchto struktur vnesla i reforma veřejné správy, konkrétně začínají vznikat krajské oborové články, jsou svolávány krajské všeoborové konference. Tak např. Asociace nestátních neziskových organizací Jihomoravského kraje svolává Regionální konferenci NNO v Jihomoravském kraji.

Asociace NNO v ČR

Asociace nestátních neziskových organizací v České republice je nepodnikatelským zájmovým sdružením právnických osob, které bylo založeno v roce 2003 jako výsledek dlouhého procesu posilování spolupráce neziskového sektoru, započatého počátkem 90. let. Členem Asociace NNO jsou všechna existující krajská všeoborová a některá oborová sdružení, jakož i řada jednotlivých nestátních neziskových organizací (NNO). Prostřednictvím svých členů sdružuje téměř 900 NNO, prosazuje a obhajuje však společné zájmy a potřeby celého neziskového sektoru, vytváří prostor pro komunikaci a partnerství všech NNO i NNO s ostatními společenskými subjekty (veřejnou správou, parlamentem, zastupitelstvy, podnikateli, odbory, politickými stranami apod.). Asociace NNO pomáhá svým členům i dalším NNO v adaptaci na podmínky Evropské unie. Více na Asociace NNO dostupné z: <http://www.asociacenno.cz/>

Asociace NNO si vytkla za svůj cíl řadu priorit, z nichž v současné době považuje za nejvýznamnější posílení partnerství nestátních neziskových organizací a subjektů veřejné správy a jejich přípravu na využívání podpůrných programů Evropské unie v příštím programovacím období v letech 2013+.

Mezi další cíle Asociace NNO patří:

- prezentovat, obhajovat a prosazovat společné zájmy neziskového sektoru na celostátní a mezinárodní úrovni.
- podporovat rozvoj demokratické společnosti prostřednictvím posílení jejího neziskového sektoru.
- koordinovat svoji činnost s jinými zastřešujícími organizacemi v oblasti posilování pozice neziskového sektoru.
- zajišťovat dobrou komunikaci mezi NNO navzájem i s jinými subjekty, zejména se státními orgány.
- informovat veřejnost o NNO.
- působit na legislativní procesy, týkající se činnosti NNO.

Agentura neziskového sektoru

Občanské sdružení AGNES bylo založeno v roce 1998 s cílem zvyšovat profesionalitu neziskových organizací. Na uvedené čtyři roviny klademe při vzdělávacích programech AGNES zásadní důraz. Služeb AGNES využily za 14 let její existence stovky neziskových organizací z celé ČR.

Nabízí následující služby:

- vzdělávací kurzy zaměřené na řízení a rozvoj organizace ve všech oblastech (řízení organizace, personální řízení, finanční řízení, PR a fundraising, etika) a na profesní růst a osobní rozvoj jednotlivce;
- vzdělávání "na klíč" - tématická školení a kurzy "na míru" na základě objednávky a potřeby organizace;
- konzultace a vedení procesů - vedení organizačních a personálních procesů (zejm. strategické plánování, dále tvorba projektů, nastavování a řízení změn);
- supervize, teambuilding, individuální koučing a poradenství

Veškeré aktuální informace budou zároveň k dispozici na webových stránkách Agentury neziskového sektoru – AGNES.

Obsáhlé a ucelené materiály týkající se neziskového sektoru, popř. je možno se v rejstříku informovat o konkrétních neziskových organizacích s využitím třídícího kritéria právní formy, regionu, apod.: www.justice.cz, www.neziskovky.cz, www.nadacevia.cz

8.4 FINANCOVÁNÍ NEZISKOVÉHO SEKTORU V ČESKÉ REPUBLICE

Financování NS v České republice má vícezdrojový charakter. Hlavním cílem vlády ČR je podpora tohoto způsobu financování a zároveň rozvoj jeho dalších forem, vedoucích ke snížení závislosti NS na státu. Zdroje financování NO se dělí do tří skupin:

- příjmy z vlastní činnosti,
- příjmy z veřejných rozpočtů
- dobrovolné příspěvky

Financování NO z veřejných zdrojů

Do neziskového sektoru plynou finanční prostředky ve formě dotací prostřednictvím regionálních a lokálních orgánů a ministerstev. Dotace jsou pro řadu NO nejvýznamnějším zdrojem.

Resortní ministerstva jsou důležitým zdrojem financí pro NNO, dalším zdrojem financí jsou státní fondy, např. Státní fond životního prostředí, Grantová agentura ČR, Nadační investiční fond. V neposlední řadě poskytují podporu i městské a krajské úřady.

Nevýhodou, která je spojena s poskytováním dotací je ta, že existuje velká časová prodleva mezi udělením dotace a připsáním finančních prostředků na bankovní účet nestátní neziskové organizace.

Financování NO z neveřejných zdrojů

Zde hrají významnou roli nadace a nadační fondy. Finanční zdroje poskytují i firemní dárci a individuální dárci. Mezi zdroje patří i příjmy z vlastní činnosti a daňové zvýhodnění.

- Firemní dárcovství – povinností NNO je oslovit danou firmu zajímavým motivem k tomu, proč by měla spolupracovat. Jedním z impulsů, který vede k firemnímu dárcovství je to, že podnik chápe spolupráci s NO jako reklamu, daňovou úlevu.

- Individuální dárcovství – zde jde o oslovení veřejnosti pro získání darů. K oslovení bývá využíván osobní dopis, kdy je vybrán od občanů jednorázový dar, pravidelný dar nebo je občanem vytvořen trvalý příkaz vůči NO.

Ne se všemi zdroji může NO nakládat libovolně, proto se používá dělení zdrojů financování neziskových organizací na:

- vnitřní (vlastní)
- vnější (nevlastní)

8.4.1 VNITŘNÍ ZDROJE FINANCOVÁNÍ

Mezi vnitřní zdroje financování patří firemní dárcovství, zahraniční dárci, individuální dárcovství, sponzorství, vlastní příjmy z podnikatelské činnosti a členské příspěvky, loterie a jiné hry.

Dárcovství

Darem obecně se rozumí bezúplatný převod majetku (peněžní prostředky, movitá věc, nemovitost nebo jiný majetkový prospěch) od kterékoliv osoby, který je realizován na základě darovací smlouvy dle občanského zákoníku a určen k přesnému účelu. V souvislosti s NO se často používá termín filantropie, jelikož dárcovství (altruismus) je chápáno spíše jako pomoc nejbližším, zatímco o filantropii se hovoří ve smyslu pomoci celým problémovým skupinám. NO plní funkci prostředníka dobročinnosti mezi dárcem a příjemcem, čímž je vyloučen

možný nežádoucí pocit vzájemnosti. Konkrétní podoba organizovaného dárcovství závisí na adresnosti a účelu výzvy NO směrem k potenciálním dárcům. Typy organizovaného dárcovství uvádí tabulka 8-2.

Tabulka 8-2 Typy organizovaného dárcovství

Účel výzvy k dárcovství	Adresnost výzvy k dárcovství	
	jasná	nejasná
jasný	smluvní dárcovství	sbírkové dárcovství
nejasný	pravidelné dárcovství	příležitostné dárcovství

Zdroj: [25]

Firemní dárcovství

Firemní filantropie není pro firmy, působící v České republice, věcí neznámou. Je většinou charakterizována přímou a dlouhodobou spoluprací mezi firmou a jednou či více NO, pro něž představuje poměrně stabilní zdroj financí. Rozdíl je v nástrojích, které jednotlivé firmy používají, v oblastech, kam podporu směřují a také v důležitosti firemní filantropie v celkové činnosti firmy. V praxi firmy nejvíce přispívají na vzdělávání a do oblastí sociální a zdravotní, ale často se potýkají s nízkou profesionalitou NO v PR, marketingu a fundraisingu, což pro ně může být demotivující, na druhou stranu firmám přispívání na veřejně prospěšné účely, přináší společenskou pozici, zlepšuje image v očích klientů a přináší daňové úlevy.

Nadále platí, že dotace, granty a dary neziskovým organizacím jsou podle zákona o dani z příjmů osvobozené od daní. Fyzické osoby a firmy mohou uplatnit odpočet poskytovaných darů ze základu daně. V rámci vládních reforem byl do poslanecké sněmovny předložen zákon, který zvyšuje možné procento odpočtu darů ze základu daně dárců z 5 % na 10 %. Tato změna začne platit v roce 2015. Stále platí, že daňové prostředí v České republice komplikuje často nejednotná interpretace zákonů. Jiný výklad může mít právník, jiný ekonom, účetní expert nebo finanční úřad. Rada vlády pro nestátní neziskové organizace nechala v roce 2011 zpracovat studii zaměřenou na daňové výhody nestátních neziskových organizací. Výsledky studie se v budoucnu mohou použít pro prosazování zájmů organizací občanské společnosti. [33]

Sponzorství

Od darování je nutné odlišit sponzorování a to zase od reklamy. Sponzoring je založený na poskytnutí propagační a reklamní služby NO firmě nebo podnikateli, podmínkou je tedy vztah mezi nimi a vylučuje anonymitu. Sponzorský příspěvek je chápán jako platba za poskytnutí služby a smlouva v tomto případě není smlouvou darovací, ale smlouvou o reklamě, případně o spolupráci podle obchodního zákoníku. Reklama se od sponzorství nemusí lišit obsahem, ale liší se účelem, protože cílem reklamy je jen zvýšit prodejnost značky, výrobku či služby, zatímco sponzorství podporuje konkrétní veřejně prospěšný účel. Náklady na propagaci i reklamu si může sponzor v plné výši zahrnout do základu daně, na rozdíl od odčitatelné položky „dary“, sponzorský příspěvek tak snižuje základ daně v plné výši. Příjmy ze sponzorského vztahu jsou v NO považovány za příjmy z reklamy, tudíž pro ně neplatí žádné osvobození.

Členské příspěvky

Další příjmy NO pochází přímo od jejich členů. Jedná se především o případ občanských sdružení, která fungují na členském principu a kde členské příspěvky představují dominantní položku v rozpočtu. Ty jsou zpravidla placeny pravidelně a v konkrétní výši.

Podnikatelská činnost neziskových organizací

NO mohou v současné době provádět hospodářskou činnost, čímž získávají prostředky vlastním přičiněním a mají možnost odstranit absolutní finanční závislost na ostatních zdrojích, především veřejných. Ve stanovách musí být uveden předmět hlavní činnosti organizace, ze které může získávat finanční prostředky jen v případě, že z ní vykazuje zisk. Zároveň musí být uveden předmět činnosti doplňkové, pokud ji organizace provozuje, jejíž zdroje poté používá na financování činnosti hlavní. Obě musí mít odděleně vedené účetnictví a platí pro ně odlišné daňové sazby. Předmět vedlejší činnosti nemusí nijak souviset s činností hlavní, nejčastěji jde o pronájem pozemků, budov, prodej suvenýrů apod. a podmínkou její existence jsou nevyužité pracovní a majetkové kapacity. Zápornou stránkou provozování vedlejší činnosti může být částečný odklon od původního poslání organizace a tím snížení kvality nebo rozsahu poskytovaných služeb v rámci hlavní činnosti.

Organizace občanské společnosti mohou podle zákona kalkulovat ceny (s výjimkou registrovaných sociálních služeb) tak, aby zajistily návratnost svých nákladů. Běžné ale je, že organizace svoje produkty oceňují na základě hodnoty, kterou jsou ochotni platit jejich klienti a uživatelé. Dochází tak k podhodnocování cen služeb.

Loterie a jiné hry

Provozovatel loterie je podle zákona č. 202/1990 Sb., o loteriích a jiných podobných hrách, povinen odvést na veřejně prospěšné účely stanovené procento z výtěžku. V současnosti je absolutní většina takto získaných odvodů směřována do oblasti sportu. I přes skutečnost, že pro některé domácnosti je sázkařství pohromou, pro NO do budoucna představuje perspektivní odvětví zdroje příjmů.

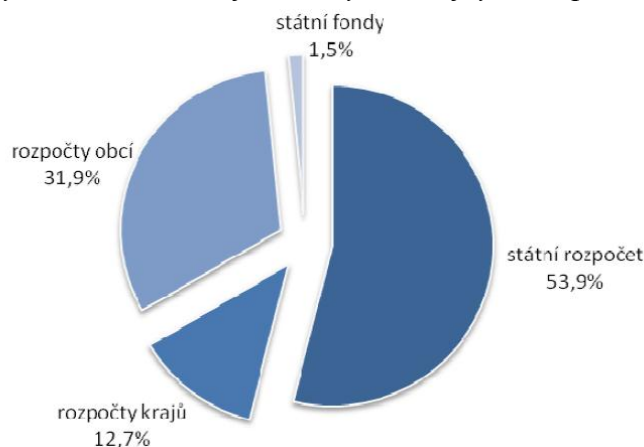
8.4.2 VNĚJŠÍ ZDROJE FINANCOVÁNÍ

Vnější zdroje financování tvoří dotace z veřejných rozpočtů (strukturální zdroje EU, státní dotační politika), nadace a nadační fondy.

Dotace z veřejných rozpočtů pro neziskové organizace

Finanční zdroje z veřejných rozpočtů jsou klíčovou položkou na straně příjmů NNO a je možné je získat jednak ve formě státní dotační politiky, vázané na Hlavní oblasti státní dotační politiky vůči NNO na příslušný rok, dotací přidělených mimo Hlavní oblasti dotací ze zdrojů EU a Evropského hospodářského prostoru a dotací přidělených mimo státní dotační politiku (veřejné zakázky, smlouvy uzavřené podle občanského zákoníku, podpora výzkumu a vývoje).

Podíl reálně poskytnutých prostředků NNO nelze v současné době odhadnout, následující údaje (graf 8-3) se týkají prostředků poskytnutých státní dotační politikou, rozpočty krajů, rozpočty obcí a státními fondy v roce 2008. V roce 2008 od nich NNO získaly celkem 11,7 mld. Kč, z toho 6,3 mld. Kč ze státního rozpočtu, 1,5 mld. Kč z rozpočtů krajů, 3,7 mld. Kč z rozpočtů obcí a 179 mil. Kč ze státních fondů.

Graf 8-3 Srovnání výše dotací NNO z jednotlivých veřejných rozpočtů v roce 2008

Zdroj: [108]

Strukturální zdroje EU

Několiikaleté zkušenosti s čerpáním finančních prostředků z fondů EU získaly NO v ČR především díky Evropskému sociálnímu fondu. Přesto je oblast financování z evropských zdrojů považována za problematickou. NO přibyla složitá administrativa a nové povinnosti jako znalost cizích jazyků či poskytování různých informací. NO jsou, oproti jiným příjemcům finančních prostředků z operačních programů, např. podnikatelským subjektům, krajům apod., kteří jsou celkově stabilnější a mají finanční prostředky na předfinancování projektů, stavěny do nevýhodné pozice. Přitom by právě ony byly významným realizátorem projektů v oblastech zaměstnávání, vzdělávání a sociální integrace, podporovaných Evropským sociálním fondem, jelikož jsou jejich doménou. Mezi přínosy, které strukturální fondy přinesly, patří rozvoj aktivit některých NO a s ním spojená finanční stabilita, personální rozvoj, zvýšení kvalifikace pracovníků, změny v oblasti řízení, organizační struktury, strategického plánování, projektového vedení, v koordinaci aktivit, vnitřní komunikaci, koncepčních činnostech a delegaci kompetencí. Také došlo ke vzniku nových organizačních článků, přechodu od výlučně dobrovolnické činnosti k profesionálně vedeným aktivitám, profesionalizaci vedení NO a zlepšení jejich image a organizace PR. Velkým přínosem je možnost spolupráce s různými subjekty nejen u nás, ale i v zahraničí.

Nadace a nadační fondy

Nadace a nadační fondy jsou účelová sdružení majetku, která představují zdroje finančních prostředků pro veřejně prospěšné aktivity. Liší se pouze tím, že nadace mají registrované nezczizitelné nadační jmění a hospodaří s jeho výnosy, zatímco nadační fond nemá za povinnost vytvářet trvalé zdroje a jen získává a přerozděluje prostředky. Kromě poskytování nadačních příspěvků – grantů, se zabývají pořádáním sbírek, benefičních akcí apod. Jejich hlavními příjmy jsou dary od právnických a fyzických osob, výnosy z vlastního majetku, závěti fyzických osob a vlastní činnost.

8.4.3 FUNDRAISING

Fundraising, v doslovném překladu „navyšování fondů či zdrojů“, je proces, který vede k získávání nejen finančních prostředků, ale i další podpory ve formě darovaných služeb a výrobků, případně příznivců a dobrovolníků. Klíčovým úkolem fundraisingu je zajistit vícezdrojové financování a nejde jen o počet jednotlivých typů zdrojů, ale i o jejich poměrné zastoupení. V praxi existuje mnoho případů, kdy neziskové organizace sice čerpají z více zdrojů, ale jeden z nich je dominantní, organizace je na něm závislá, a tudíž nestabilní.

8.4.4 PROBLÉMOVÉ OKRUHY NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ

V oblasti financování NS se vyskytuje řada problémů, které se nedaří ani postupem času zcela odstranit. Toto vyplývá především z rozsáhlého výzkumu NS v České republice, který probíhal v letech 1998 – 1999 a jehož cílem bylo získat kvalifikované poznatky o tom, co NO dělají nebo by chtěly dělat, jaké mají problémy a co potřebují k tomu, aby mohly fungovat efektivněji. Pro dosažení výzkumných cílů byla použita dotazníková metoda kvantitativního sociologického výzkumu a zúčastnilo se jí 1 052 NO [20]. Tabulka 8-3 uvádí deset nejčastějších problémů neziskových organizací v ČR.

Tabulka 8-3 Žebříček problémů neziskových organizací v ČR

Pořadí	Problém
1.	Nedostatek příspěvků od soukromých osob
2.	Nedostatečné daňové zvýhodnění přispěvatelů
3.	Nedostatek státní finanční podpory
4.	Nedostatek morální podpory ze strany vlády
5.	Slabé veřejné povědomí o neziskových organizacích
6.	Nekonceptnost vládní politiky
7.	Nedostatek jasných vládních předpisů
8.	Nedostatek kontaktu na potenciální finanční zdroje
9.	Nedostatek zkušenosti se získáváním finančních prostředků
10.	Potíže se získáváním dobrovolníků

Zdroj: Frič, 1998.

I když se o financování NS v České republice mluví jako o vícezdrojovém, převážná část získaných prostředků pochází ze tří zdrojů - z veřejných rozpočtů a od firemních a soukromých dárců. Dalším významným zdrojem jsou členské příspěvky, ale to se týká prakticky jen občanských sdružení a záleží na jejich velikosti a členské základně.

Finanční částkou na NNO je možné v dnešní době přispět formou darovacích textových zpráv (tzv. DMS, více na www.darcovskasms.cz). Tato metoda přispívání stále stoupá a to díky rostoucím reklamním kampaním v médiích. I přesto neziskové organizace řeší problémy se svým financováním. Mezi nevýhody NNO patří i nedostatečná podpora státu a diskriminující politika, kdy maximální výše dotace činí 70 % skutečných provozních nákladů. Legislativa nebrání neziskovým organizacím získávat finance prodejem svého zboží a služeb, tyto aktivity však ani nepodporuje. Velkou pomocí jsou tedy dary sponzorů a ochota dobrovolníků, kteří pomáhají bez nároku na finanční odměnu. Je potěšitelné, že počet těchto dobrovolníků stále narůstá.

Neziskový sektor v České republice patří mezi země s dominantním postavením podílu prostředků z vlastní činnosti. Tyto „zdroje pocházející z výdělečných aktivit NO

a členských příspěvků tvoří 47 % všech zdrojů neziskového sektoru v ČR. Navíc 14 % všech příjmů NO tvoří dary od soukromých donátorů. Takže státní dotace pokrývají jen 39 % příjmů neziskového sektoru ČR.“ [25] Z výzkumu Institutu sociologických studií vyplývá, že 36 % NO jsou na státních dotacích zcela nezávislé.

Shrnutí kapitoly

Kapitola pod názvem Neziskové organizace uvedla základní členění neziskových organizací především podle kritéria zakladatele, podle charakteru poslání, podle předmětu činnosti, podle funkce ve společnosti, zdrojů příjmů. Dále byly uvedeny základní právní formy nestátních neziskových organizací v České republice, jako jsou občanská sdružení, nadace a nadační fondy, obecně prospěšné společnosti, církve a náboženské společnosti s jejich charakteristikami. Kapitola také objasnila institucionální zabezpečení nestátních neziskových organizací a financování neziskového sektoru v České republice a byly nastíněny problémové okruhy neziskových organizací.

9 PARTNERSTVÍ VEŘEJNÉHO A SOUKROMÉHO SEKTORU

Kapitola se zabývá formou partnerství Public Private Partnership (dále PPP),⁵ která je do českého jazyka překládána právě především jako Partnerství veřejného a soukromého sektoru. Jde o zvláštní druh partnerství, jež se postupem času více dostává do lidského povědomí jako jedna z možností poskytování veřejných statků a služeb. Jelikož v ČR jde obecně stále o poměrně nový model, zaměří se následující kapitola právě na metodu PPP jako jednu ze složitějších a ucelenějších forem partnerství.

Cílem kapitoly je seznámit s nejdůležitějšími pojmy a principy z oblasti PPP, popsat typické znaky a druhy nejčastějších projektů, charakterizovat příležitosti a rizika, nastínit oblasti uplatnění v zahraničí a popsat systém PPP v ČR.

PPP je forma partnerství mezi soukromým a veřejným sektorem, na kterou různé státy, instituce a skupiny nahlíží odlišným způsobem. Podle Zelené knihy Evropských společenství může být PPP děleno na partnerství čistě smluvní povahy a poté na institucionální povahy, do které spadá spolupráce soukromého a veřejného sektoru v rámci subjektu, který byl společně zřízen.

V rámci PPP jsou subjekty veřejného sektoru partnerem a zákazníkem soukromého sektoru, od něhož nakupují služby. Soukromý sektor na své náklady zajistí veřejnou službu (infrastrukturu) a stát/kraj/obec jako klient platí pravidelné poplatky nebo vytváří podmínky pro platby až do doby ukončení smluvního vztahu na principu PPP. (MF ČR, 2009). Obecné chápání principu PPP bude spolu se shrnutím typických znaků PPP nastíněno níže.

9.1 DEFINICE DŮLEŽITÝCH POJMŮ

Již pro samotný pojem PPP se objevuje několik definic právě v návaznosti na to, jak který subjekt nebo instituce PPP chápou. Podle Evropské Komise (2003) je PPP definováno jako převod investičních projektů, které tradičně zajišťoval a financoval veřejný sektor na soukromého partnera.

Dle PPP Centra ČR [100] jde o formu spolupráce soukromého a veřejného sektoru, ve které oba sektory spojují síly a zdroje za účelem realizace projektu na základě předem rozdělených zodpovědností a rizik tak, aby oba sektory dělaly to, co umějí nejlépe. Obě tyto definice mají sice jiné znění, obecně je ale charakter totožný.

Kapitola vychází z podrobnější definice, která chápe PPP jako: [4]

DEFINICE 5

PPP popisuje širší skupinu projektů, na nichž se společně podílí soukromý a veřejný sektor a které směřují k uspokojování služeb tradičně zajišťovaných veřejným sektorem. Jde obecně o formy spolupráce mezi orgány veřejné správy a podnikatelským sektorem za účelem zajištění financování, výstavby, obnovení, správy, či údržby veřejné infrastruktury nebo poskytování veřejné služby. Může jít jak o zcela nové činnosti, výstavby a provozy, tak o převzetí stávajících aktivit.

⁵ Je možno se setkat s dalšími výrazy, např. PFI (Private Finance Initiative), PSP (Private Sector Participation), PPI (Private Participation in Infrastructure).

Definice je použita právě proto, že se v ní podrobněji rozebírají jednotlivé možnosti účelu použití, které by mohly následně mít význam i pro oblast krizového řízení a současně zde není uveden předpoklad smluvního základu, který někdy chybí i u realizovaných projektů v zahraničí.

Ačkoliv veřejně soukromá partnerství nabývají odlišných podob, pro PPP jsou specifické dvě formy, a to: **koncese a leasing**, tedy ty formy, které se vyznačují zapojením soukromých investic.

Pro PPP jsou důležitými subjekty zadavatel a investor projektu, kteří budou definováni dle terminologie PPP Centra. [86]

DEFINICE 6

Zadavatelem se rozumí zástupce veřejného sektoru, jímž může být centrální úřad nebo zástupce samosprávných celků. Zadavatel identifikuje své potřeby, je zodpovědný za přípravu projektu, za vyhlášení veřejné soutěže a výběr nejlepší nabídky, je smluvní stranou ve smluvní dokumentaci projektu, je zodpovědný za monitorování projektu po celou dobu jeho provozu a je zodpovědný za závazky finančního plnění vyplývající ze smluvního vztahu s investorem podle míry plnění zadání projektu.

DEFINICE 7

Investorem se rozumí společnost, ve většině případů konsorcium společností zahrnující stavební společnosti, facility management společnosti a banky, vybrané ve veřejné soutěži na základě předložení nejlepší nabídky. Investor je smluvní protistranou zadavateli a je zodpovědný za realizaci a dodávání služby dle zadání projektu.

V této fázi je ještě potřebné zavést, co znamená pojem zvláštní projektová společnost (v zahraniční literatuře označována jako Special Purpose Vehicle, Special Purpose Entity nebo Special Purpose Company), který se v textu objeví. [67]

DEFINICE 8

Zvláštní projektová společnost je samostatná, nejčastěji ad hoc vytvořená entita-společnost, která zastupuje konsorcium vytvořené ze soukromých firem participujících na realizaci projektu, jejímž úkolem je vystupovat jako reprezentant soukromého sektoru při podpisu smlouvy se zástupcem veřejného sektoru.

Dalším pojmem, který se v souvislosti s PPP vyskytuje, jsou **veřejné statky**. Jde o statky, které se vyznačují svojí nerivalitní spotřebou (spotřeba jednoho uživatele nesnižuje možnost spotřeby ostatních) a nevyloučitelností jednotlivce ze spotřeby. Jedním z velmi důležitých druhů statků, které jsou produkovány, jsou **veřejné služby**. Benčo [5] je charakterizuje jako druh služeb, které se poskytují na základě společenské smlouvy a za účelem uspokojení lidských potřeb, vycházejících z veřejného zájmu, který má celospolečenský charakter.

9.1.1 OBECNÉ ZNAKY PROJEKTŮ REALIZOVANÝCH FORMOU PPP

Z důvodu použití principu PPP v různých oblastech veřejného zájmu není možné určit pouze jediný druh tohoto typu spolupráce, který by byl univerzální. Samozřejmostí je, že všechny projekty založené na principu PPP mají některé ze společných znaků a rozdíly mezi nimi mohou být zřetelné až po bližším prostudování (například detailní rozbor smluvních ujednání a další). Některé z možných společných parametrů PPP projektů jsou znázorněny v následující tabulce 9-1.

Tabulka 9-1 Parametry projektů

Parametr	Škála možností
forma poskytovatele služeb	zvláštní účelová společnost
	dodavatel vlastním jménem
vlastnictví aktiva v průběhu trvání kontraktu	zůstává veřejnému sektoru, dodavatel jej využívá ke splnění smlouvy
	již od počátku výstavby dodavatelem je aktivum ve vlastnictví veřejného sektoru
	nabývá dodavatel a drží po dobu kontraktu
vlastnictví aktiva po skončení kontraktu	je převedeno na veřejný sektor
	zůstane dodavateli
podmíněnost plateb veřejným sektorem	dostupností
	mírou využití
	kvalitou
trvání smlouvy	dlouhodobě, záleží na projektu
nositel rizik	rizika rozdělena mezi dodavatele a veřejný sektor, konkrétní rozdělení rizik podle typu projektu

Zdroj: Ostrřížek, 2007.

Dle Ostrřížka [67, s. 8] existuje pět stěžejních a určujících vlastností, které jsou totožné u všech PPP projektů a na nichž se shodují téměř všichni autoři a instituce. Pro účastníky projektu je charakteristické, že se jedná alespoň o dvě smluvní strany, z nichž minimálně jedna musí být ze soukromého a jedna z veřejného sektoru. Vztah partnerů není oproti jiným druhům spolupráce soukromého a veřejného sektoru založen na dominanci některého z nich, ale spíše na partnerství, které je smluvně podloženo a dovoluje využití těch schopností obou partnerů, které povedou k větší společné efektivitě. Protože jde ve velkém množství případů o projekty zahrnující realizaci, správu i údržbu, je pro ně typická dlouhodobost, pohybující se mnohdy v délce okolo dvaceti let. Pokud jde o zajištění veřejné služby, doba se zkracuje na středně, případně krátkodobou. Z hlediska financí soukromý partner nejprve financuje projekt z vlastních zdrojů, případně z prostředků získaných vlastní aktivitou a až následně, po dosažení výsledků nebo po splnění daných kritérií, se uskuteční platba ze strany veřejného sektoru. Poslední, ale rozhodně ne méně významnou charakteristikou, je transfer části rizik na soukromý sektor a rozdělení odpovědnosti za jednotlivé fáze projektu.

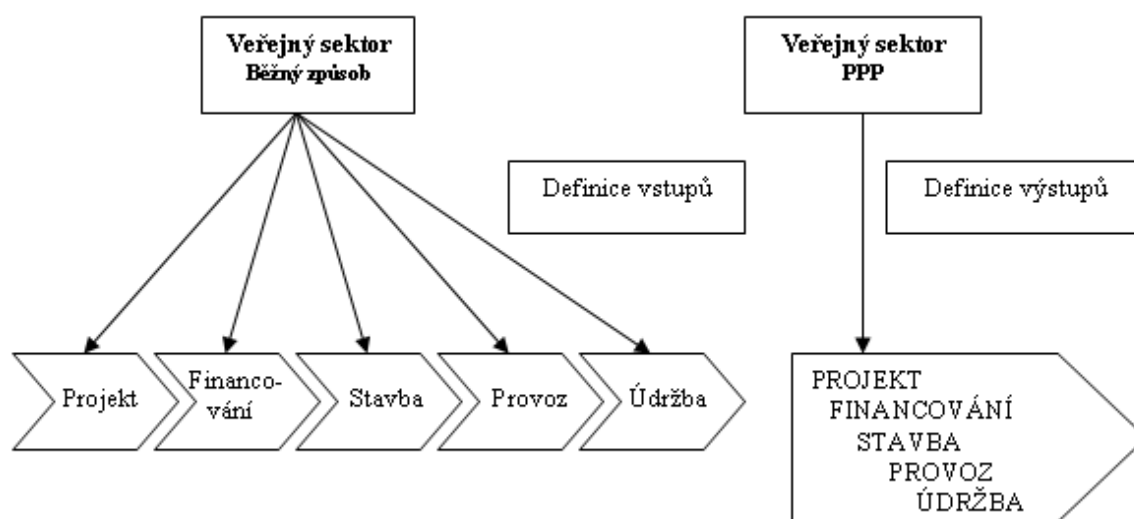
Aby mohla spolupráce veřejného a soukromého sektoru vůbec fungovat, musí být splněna vždy nejméně jedna podmínka. Tou je ekonomicky výhodnější spolupráce na straně

veřejného sektoru ve srovnání s poskytováním veřejného statku nebo služby samostatně. V opačném případě by nebyl důvod přistupovat k této formě spolupráce. Je tedy nutností vytvořit určitou analýzu, která má za cíl odpovědět na otázku, zda PPP použít jako vhodnější formu spolupráce, či nikoli. Nástrojem pro tuto analýzu je studie proveditelnosti projektu, [67, s. 51] která je součástí již samotného počátku projektu. Dalšími typy analýz, obecně prováděnými u projektů, jsou také studie příležitosti,⁶ předběžná studie proveditelnosti⁷ a hodnotící zpráva.⁸

Klíčovým ukazatelem pro PPP projekty je ukazatelem hodnota za peníze, která znamená, že veřejný sektor získává za „své“ peníze nejvyšší možnou, ale také využitelnou hodnotu. Pokud je hodnota za peníze dosaženo, získá veřejný sektor vyšší užitek v poměru k vynaloženým prostředkům, než jaký by získal při realizaci stejného projektu z vlastních prostředků a ve vlastní režii. [51]

Forma, která byla doposud pro podobné typy projektů převážně používána, je realizace projektu využitím veřejné zakázky. Proto autorka shledává jako nejjednodušší a nejpresnější způsob pochopení principu PPP skrze jeho odlišení oproti tradiční formě realizace veřejných zakázek. Základním rozdílem v pojetí ČR je fakt, že při veřejné zakázce je předmětem ujednání vykonání určité služby, případně tvorba statku, ale poté vztah končí a následná správa je v rukou veřejného sektoru. Ve většině druhů PPP (ne ve všech) ale správa, následná údržba nebo provoz i nadále spadají do kompetencí soukromého subjektu. Dále dochází především ke zpřehlednění a zjednodušení smluvních vztahů díky zapojení zvláštní projektové společnosti, která má pro PPP zásadní význam. Obrací se na ni veřejný sektor v případě problému s projektem, umožňuje výhody v získávání finančních prostředků díky své relativně větší solventnosti způsobené větším počtem subjektů, umožňuje lépe diverzifikovat riziko a další. Veřejný sektor a zvláštní projektová společnost jsou tedy hlavními partnery. Rozdíl v postupu PPP oproti klasické formě (realizace formou veřejné zakázky) naznačuje následující obrázek 9-1.

Obrázek 9-1 Rozdíl mezi běžným postupem a PPP



Zdroj: [78]

⁶ Nástin příležitosti z oblasti ekonomické a společenské a jejich následný užší výběr, který probíhá ještě v předinvestiční fázi.

⁷ Nachází se mezi studií příležitosti a studií proveditelnosti a investor již má podrobnější informace.

⁸ Jejím výstupem je jednoznačný způsob řešení a posouzení finanční schopnosti předkladatele.

Zatímco u běžného způsobu je výstup definován na každém stupni realizace zvláště, při použití formy PPP je ustaven na počátku a díky principu této metody se samovolně transferuje na všechny fáze projektu.

9.2 DRUHY PROJEKTŮ REALIZOVANÝCH FORMOU PPP

Jak již bylo v předchozí podkapitole zmíněno, z důvodu rozmanitosti problematik řešených formou PPP nelze spoléhat pouze na jedinou formu. Proto bylo pro lepší představivost ustanoveno několik segmentů, ze kterých jsou následně tvořeny modely projektů. Jednotlivé části jsou nazvány podle základních charakteristik, které jsou v daný okamžik realizovány. Tabulka 9-2 uvádí segmenty pro tvorbu modelů.

Tabulka 9-2 Segmenty pro tvorbu modelů

Anglický název	Český ekvivalent
Delivery (D)	dodání návrhu
Building (B)	výstavba
Finance (F)	finance
Operation (O)	provoz
Maintainance (M)	údržba
Transfer (T)	převod zpět na veřejný sektor

Zdroj: vlastní zpracování

Mezi nejrozšířenější druhy projektů, tvořené z těchto částí, můžeme řadit OM, DBB, BOT, DBFO, BOO. Nejdůležitější informace k jednotlivým druhům projektů jsou čerpány od Ostřížka [67, s. 29-34] a Měšťanové. [50, s. 399-427]

Při projektu druhu OM (Operation-Maintenance = správa a údržba) zůstává vlastnictví aktiva na veřejném sektoru a soukromý sektor přebírá odpovědnost za jeho správu a údržbu. Hlavním důvodem pro takovéto rozdělení úkolů a kompetencí je fakt, že soukromé subjekty mají v dané oblasti větší specializaci, která jim umožní snížit náklady a zlepšit výsledky.

DBB (Design-Bid-Build = navrhni-pobídní-postav) je formou projektu PPP, která se nejvíce podobá klasickému pojetí veřejné zakázky. V tomto případě veřejný sektor vyhlásí zadání a soukromý sektor na ně reaguje návrhem řešení projektu. Jestliže zakázku získá, vybuduje ji, ale ta již od počátku spadá do vlastnictví zadavatele, který za ni zaplatil nebo zaplatí předem stanovenou platbu. Pokud je ze soukromého sektoru zapojeno více na sobě vzájemně nezávislých a nepropojených firem, z nichž každá je zodpovědná za určitou fázi projektu, nese i případná rizika spojena s tou kterou fází. Z toho tedy vyplývá, že veřejný sektor zodpovídá „pouze“ za průhledný proces výběru jednotlivých firem, za financování a následnou správu a údržbu.

V případě BOT (Build-Operate-Transfer = postav-spravuj-převod) je předmětem ujednání návrh, výstavba a provoz objektu po definované období soukromou jednotkou a po uplynutí tohoto období převod objektu zpět do vlastnictví veřejného sektoru. Aktivum je financováno z veřejných prostředků. Odpovědnost je transferována na jediný subjekt, čímž dochází k eliminaci rizik způsobených nedostatečným zohledněním předchozích činností a k tvorbě stimulů, které berou v úvahu náklady po celou dobu životnosti projektu.

Při DBFO (Design-Build-Finance-Operate = navrhni-postav-financuj-spravuj) je na rozdíl od předchozího typu soukromý sektor odpovědný i za financování, jelikož je předpokládáno, že je schopen zajistit finanční prostředky efektivnější cestou. Investiční

náklady zůstávají ale předmětem veřejného sektoru. Projekční, stavební a provozní riziko spadá na soukromý sektor. Nevýhodou tohoto typu PPP je složitější úprava smluvních vztahů, do kterých musí vstoupit otázka financování a dostatečné zajištění proti rizikům.

BOO (Build-Own-Operate = postav-vlastni-spravuj) je typem PPP, při kterém dochází k největšímu zapojení soukromého sektoru z dosud jmenovaných. Přejíždí na něj totiž financování, budování, správa i údržba aktiva, které je zároveň ve vlastnictví soukromého subjektu po celou dobu trvání projektu.

V odborné literatuře se vyskytuje ještě další množství druhů projektů, mezi které mohou být v širším slova smyslu zařazeny i smlouvy týkající se poskytování služeb (na straně veřejného sektoru zůstává provozní odpovědnost při současném využití zkušeností a znalostí soukromého sektoru), provozu a řízení (odpovědnost za provoz a správu je již přenesena na soukromý sektor), pronájmu (převod komerčního rizika na soukromý sektor), forma Joint ventures (soukromý a veřejný sektor společně financují, vlastní a spravují veřejné aktivum způsobem, který je dán ve smlouvě), nebo další.

Rozdělení rolí soukromého a veřejného subjektu u vybraných struktur PPP uvádí následující tabulka 9-3, kdy PPP se liší délkou trvání kontraktu, mírou převodu rizik na soukromého partnera, dočasným vlastnictvím infrastruktury na straně soukromého sektoru, způsobem financování.

Tabulka 9-3 Rozdělení rolí soukromého a veřejného subjektu u vybraných struktur PPP

Forma PPP	Délka trvání	Projekt a výstavba	Provoz a údržba	Financování	Vlastnictví
DB	končí okamžikem dodání	SS	VS	VS	VS
OM	5 - 10 let	VS	SS	VS	VS
Leasing	10 - 20 let	VS	SS	VS	VS
BOT/DBFO	20 - 30 let	SS	SS	SS	VS
Koncese	15 - 25 let	VS/SS	SS	VS/SS	VS/SS
Joint venture	po dobu existence společnosti	VS/SS	VS/SS	VS/SS	VS/SS

Zdroj: Pavel, 2007, upraveno.

Legenda: VS – veřejný sektor, SS – soukromý sektor

9.3 POZITIVA, NEGATIVA A RIZIKA VYPLÝVAJÍCÍ Z PPP PROJEKTŮ

Jelikož jde o formu spolupráce, je třeba naznačit, z jakého důvodu mají oba sektory zájem vstupovat do tohoto vztahu, jaká pozitiva v něm spatřují. Na druhou stranu se ale samozřejmě objevují i názory odpůrců, kteří upozorňují na možná negativa a rizika, která jsou s PPP spojena. Jednotliví autoři, kteří se problematikou PPP zabývají, mohou daný bod vnímat odlišně na základě rozdílných aspektů, a proto budou v následující části vybrána pozitiva, negativa a rizika, která jsou považována za nejdůležitější.

Pozitiva

V definicích PPP se objevuje informace, že se v PPP věnuje soukromý a veřejný sektor tomu, co umí nejlépe. Jsou sloučeny dovednosti, zkušenosti a znalosti obou sektorů a rizika se rozdělí způsobem, kdy každý je odpovědný za část, kterou je schopen lépe řídit a řešit. Zároveň jsou respektovány určité znaky a předpoklady, které jsou pro dané sektory určující. Mezi pozitiva proto mohou být dle Měšťanové [50, s. 399 – 427] zahrnuty především tyto:

- kratší doba realizace projektu způsobená jedním ze základních tržních pravidel soukromého sektoru („čas jsou peníze“),
- možnost použití privátních prostředků, následně snížení nutnosti okamžitých výdajů ze státních nebo jiných veřejných rozpočtů a tím i překlenutí nepříznivých období pro veřejný sektor,
- možnost využití kvalifikovanější pracovní síly, moderních technologií, inovací a postupů, kterými soukromý sektor disponuje a veřejný nikoli z důvodů finanční či jiné nedostupnosti,
- zvýšení motivace soukromého sektoru provádět svou práci efektivně a podle stanovených pravidel (nedodržení totiž může vést k opožděným, případně zrušeným plněním závazků veřejného sektoru, nebo k postihům),
- snížení nákladů veřejného sektoru, které je zapříčiněno tím, že jsou režijní náklady zahrnuty přímo do projektu oproti jiným způsobům, při kterých jsou platy úředníků vypláceny z veřejných rozpočtů,
- snížení nákladů vlivem specializace soukromého sektoru na danou problematiku (toto snížení se nemusí projevit při realizaci, ale například až v údržbě na základě použitého materiálu a postupů, které není u jiných typů projektů řešeno),
- zvýšení transparentnosti při zadávání projektu,
- pokles možných rizik na základě předpokladu zkušeností soukromého sektoru s podobným projektem a ponechání odpovědnosti veřejnému sektoru za rizika, která je schopen lépe řešit,
- zkušenosti, které jsou na obou stranách získávány a které mohou být použity nejen v dalších projektech,
- zvýšení kvality poskytovaných statků, služeb.

Většinu ze zde zmíněných pozitiv není důvod chápat pouze ve smyslu realizace formou PPP, ale jakékoli spolupráce mezi veřejným a soukromým sektorem.

Negativa

Jak již bylo zmíněno, objevují se i názory proti použití formy PPP, upozorňující na negativa spojená s touto formou partnerství a proto jsou i tato v práci zmíněna: [50, s. 399 – 427]

- časová, personální a odborná náročnost na přípravu projektu, jeho plánování a kontrola,
- možnost snahy soukromého sektoru získávat prostředky z veřejných rozpočtů pouze za účelem svého vlastního zisku, což se může projevit snížením kvality služeb,
- složitost smlouvy, která musí zahrnovat dostatečné vymezení povinností a práv, na jejichž základě nebude docházet k dominanci jednoho ze sektorů narušující plynulou spolupráci,
- možnost korupce, případně jiného morálního selhání, jelikož se jedná většinou o dlouhodobé, finančně náročné projekty a tím pádem o dlouhodobý zdroj příjmů soukromého sektoru,

- vyšší cena projektů, způsobená jednak snahou soukromého sektoru generovat si zisk, možnou nižší výhodností poskytnutých úvěrů soukromému sektoru oproti veřejnému (toto ale neplatí pro všechny soukromé subjekty) a možností dluhopisového financování,
- snížení počtu pracovních míst ve státní správě (jak ale ukazují průzkumy, nebyla prozatím v praxi zjištěna přímá souvislost mezi rozsáhlým úbytkem pracovních míst a PPP),
- politické riziko, související se změnou programu nebo se změnou politických představitelů nebo s názorovými neshodami mezi jednotlivými úrovněmi vlády v oblasti PPP.

Rizika

Jako jeden ze znaků PPP projektů byl v předchozím textu zmíněn transfer rizik na subjekt, který je schopen je lépe řídit. Rizika se vyskytují v jednotlivých fázích projektu (plánování, výstavba, financování, provoz, převod na veřejný sektor) v různé míře a je samozřejmé, že rozdíly se objevují i v závislosti na typu projektu. Jako příklad lze uvést projekt typu OM, kdy soukromý sektor spravuje a udržuje dané aktivum (rizika spojená se správou a údržbou) a veřejný sektor zůstává i nadále jeho vlastníkem (z toho vyplývají například kapitálová rizika). Rozhodující je i délka projektu, jelikož s prodlužující se dobou projektu roste obecně významnost rizik. Následuje výčet nejčastěji zmiňovaných rizik: [27]

- výnosové riziko, které je ovlivněno především cenou a poptávkou po dané službě, ale na které mohou mít dopad i externí vlivy,
- riziko protistrany nebo-li riziko výběru špatného partnera ze soukromého sektoru, způsobené nejčastěji nedostatečnou znalostí a zkušenostmi s daným partnerem (riziko nese veřejný sektor),
- stavební riziko, pod které spadá pohyb cen používaných materiálů v čase realizace mnohdy dlouhodobých projektů (riziko přenášeno na zhotovitele),
- finanční riziko, zahrnující úrokovou či devizovou problematiku (schopnost předvídat riziko a čelit mu je větší u veřejného sektoru),
- regulatorní a smluvní riziko spojené se změnami v právních předpisech v době trvání projektu (pro případnou eliminaci či zmenšení rizika je vhodnější přenést ho na veřejný sektor, který může jednat na základě svého postavení),
- politické riziko, které zahrnuje například změny priorit nově nastupující vládní moci (riziko na straně soukromého sektoru),
- enviromentální/archeologické riziko vyplývající ze zásahu do dříve vzniklých systémů (riziko na straně zhotovitele),
- riziko skrytých závad při odkoupení, pronájmu nebo provozu aktiva soukromým sektorem (riziko na straně soukromého sektoru),
- riziko dostupnosti, kdy není soukromý partner schopen zabezpečit požadovaný statek či službu dle předem stanovených podmínek (riziko nese veřejný subjekt),
- poptávkové a konkurenční riziko, do kterého je zahrnuta nedostatečná poptávka ze strany konečných uživatelů oproti prognóze (nositel rizika záleží na typu projektu).

Je na zadavateli, aby řadu rizik eliminoval především správným nastavením smluvních podmínek.

Přínosy PPP lze realizovat pouze dodržením programového a systémového přístupu k PPP a ošetřením rizik spojených s touto metodou spojených. Jedná se především o dodržení

následujících principů (Politika vlády České republiky v oblasti partnerství veřejného a soukromého sektoru, (online), Cartlidge (2006), Spiering, Dewulf (2006), Yescombe (2007)):

- Hodnota za peníze (value for money) - ekonomický přínos PPP - porovnání vzhledem k nákladům, které by musel subjekt veřejného sektoru vynaložit, kdyby se rozhodl zajistit veřejnou službu z vlastních zdrojů. Výsledný ekonomický přínos tedy musí být vyšší než ekonomický přínos doposud uplatňovaným způsobem. Jinými slovy PPP musí nabídnout lepší „hodnotu za peníze“. Zjednodušeně se dá říct, že PPP se využije tam, kde je soukromý subjekt schopen zajistit veřejnou službu efektivně a levněji.
- Specifikace výstupu veřejné služby - veřejný partner musí definovat standard, resp. požadované parametry poskytované veřejné služby. Precizně stanovený výstup je jedním z předpokladů úspěšnosti projektu stejně jako sjednané smluvní podmínky, například vynutitelnost dodržení sjednaného výstupu.
- Zajištění inovace a konkurence - výsledkem PPP nesmí být vytvoření monopolu tam, kde předtím nebyl přítomen. Využití odborných znalostí a zkušeností soukromého sektoru do způsobu zabezpečování veřejných služeb podporuje inovaci.
- Užitky (efekty) - každý projekt musí obsahovat analýzu a vyhodnocení mikroekonomických a makroekonomických efektů.

PPP může představovat cestu, jak poskytovat veřejné služby hospodárněji a ve vyšší kvalitě a dosahovat tak „better value for money“. Kromě tohoto představuje další přínosy, mezi které patří například:

- Rychlejší realizaci projektu - soukromý partner je díky zodpovědnosti za vypracování projektu, jeho realizaci a záruce získávání plateb na poskytování služby motivován k rychlé realizaci projektu.
- Možnost rozložení plateb z veřejných zdrojů na delší časové období.
- Dodatečné zdroje. Využití PFI⁹ může doplnit limitující zdroje veřejného subjektu a umožnit tak realizovat i takové projekty, na které by veřejný subjekt bez využití soukromých investic neměl dostatek prostředků.

9.4 STAV PPP PROJEKTŮ V ČESKÉ REPUBLICĚ A VE SVĚTĚ

Podle PPP Centra [4] je v současné době princip PPP obecně nejčastěji používán v následujících oblastech:

- dopravní infrastruktura – dálnice (Francie – část dálnice A28), tunely (Velká Británie – Tunel La Manche), mosty (Francie – dálniční most u města Millau), železnice (Německo - Regensburg), rychlodráhy
- administrativní a ubytovací kapacity – úřady, soudy, ubytovny, administrativní prostory, věznice (Velká Británie – Věznice Kilmarnock)
- zdravotnictví – nemocnice (Slovensko – Nemocnice s poliklinikou Malacky)

⁹ PFI projekty, jako reprezentant skupiny, kde poskytovatelem je subjekt soukromého sektoru a poskytování služby/infrastruktury je financováno plně nebo zčásti ze soukromých zdrojů. Soukromý subjekt na sebe přebírá vyjma projektových, stavebních a provozních rizik, také rizika spojená s financováním infrastruktury a v některých případech také riziko poptávky. Vlastnictví infrastruktury může být přechodně ve vlastnictví soukromého subjektu a po skončení kontraktu je obvykle převedeno do vlastnictví zadavatele. Za dostupnost služby odpovídá vždy zadavatel. PFI projekty jsou realizovány např. ve formě DBFO, BOOT, BOO, koncesí atd. nebo jejich kombinací a kde poskytovatelem je buď subjekt soukromého sektoru nebo joint-venture.

- školství – univerzitní komplexy (Velká Británie – Univerzitní kampus King's College London), studentské koleje, školy (Island – Základní škola Laekjarskoli),
- obrana – výzbroj (Velká Británie – nákup, údržba a obnova armádních vozidel), speciální infrastruktura,
- utility – vodárenství.

Uvedené příklady byly vybrány na základě společného rysu, kterým je fáze realizace projektu nebo již jeho dokončení (to znamená, že všechny uvedené projekty byly schváleny a probíhají, nebo proběhly).

I ČR patří bezpochyby mezi země, které se snaží najít co nejefektivnější postupy při poskytování veřejných statků a služeb a které mají cíl snížit náklady na náročné veřejné projekty a tím i deficity rozpočtů. Jako jedno z možných řešení se nabízí právě použití systému PPP. Jelikož ale byla Politika vlády vyjadřující podporu systematickému používání PPP [71] vyhlášena až na počátku roku 2004, dá se říct, že jde o poměrně mladý trh.

Aby mohla být tato politika bezproblémově (případně s co nejmenším množstvím problémů) realizována, vyvstala potřeba dosáhnout určitých cílů, mezi které patří:

- institucionální zabezpečení ve smyslu vytvoření potřebných personálních kapacit,
- příprava legislativních podmínek,
- podpora systémovému a programovému využití projektů PPP z hlediska rozpočtového procesu,
- zahájení prací na pilotních projektech.

Politika samozřejmě vychází také z obecných znaků PPP projektů a z principů, jejichž dodržování považuje za předpoklad realizace. Dále v tomto dokumentu deklaruje kompetence zadavatele (veřejného sektoru) a zřízení centra pro podporu implementace PPP. V závěru se poté vláda zavazuje, že bude podporovat zadavatele v co nejprofesionálnějším zvládnutí přípravy a realizace projektů.

Na základě vyjádřené politiky, která je brána jako určitý soulad v otázce PPP na úrovni vlády, následovaly přípravy konkrétních podmínek na možné šíření principu PPP, zřízení PPP Centra, realizace legislativních změn, příprava pilotních projektů a další (blíže v následujícím textu).

9.4.1 POSTUP REALIZACE PROJEKTU V ČR

Realizace projektu je členěna do třech fází. [4] V první fázi, tzv. identifikační, je identifikován záměr veřejného sektoru spolupracovat se sektorem soukromým. Tento krok zajišťuje veřejný sektor, který poté definuje své požadavky a poptávku po investici nebo službě. Na ně reaguje soukromý sektor předběžnými nabídkami. Veřejný sektor v součinnosti s poradcem a na základě podnětů ze soukromého sektoru vypracovává projektovou dokumentaci.

Druhá fáze, výběrová, má za cíl zorganizovat výběrové řízení, definovat zadávací podmínky a vybrat ze soukromého sektoru vhodného kandidáta. Tyto kroky provádí veřejný sektor ve spolupráci s poradcem, nebo s metodickým centrem. Na závěr této fáze je vytvořena schvalovací a smluvní dokumentace, která je s vítězným návrhem uzavřena.

Poslední fází, realizační a provozní, je realizace projektu, kterou provádí soukromý partner a jeho následná kontrola a monitoring ze strany veřejného sektoru. Ten také vyhodnotí

funkčnost projektu. Pokud nastane situace, při které je nutné změnit nebo poupravit podmínky kontraktu, děje se tak na základě kontradikce veřejného sektoru se soukromým.

V souvislosti s postupem realizace projektu je třeba zmínit zvláštnost u významných koncesí. Koncese je oprávnění (povolení) udělené na dobu určitou formou uzavření koncesní smlouvy v souladu s koncesním zákonem veřejným zadavatelem (koncedentem) soukromému subjektu (koncesionáři) poskytovat veřejné služby nebo i provést dílo, a to za protiplnění spočívající v pobírání užitků z poskytování veřejných služeb nebo z využívání díla od koncových uživatelů, případně i v platbě ze strany veřejného zadavatele, pokud brání užitků od koncových uživatelů představuje podstatnou část příjmů koncesionáře a pokud koncesionář přejímá podstatnou část rizik spojených s pobíráním užitků. [37, s. 392]

Nyní tedy již k avizované zvláštnosti u významných koncesí. V případě ČR je třeba k jejich postupu realizace zmínit, že prochází dvojí schvalovací procedurou. První probíhá schválení vypracovaného koncesního projektu a na konci řízení schválení konkrétní smlouvy, čímž samozřejmě dojde k prodloužení procesu. Dalším faktorem, který může proces zpomalit, je nutnost předložit koncesní projekt a smlouvu uzavírané s ČR, nebo případně s jinými definovanými zadavateli ke schválení vládě.

9.4.2 PŘÍKLADY PROJEKTŮ FORMOU PPP V ČESKÉ REPUBLICĚ

V podstatě ihned v roce 2004 po schválení využití metody PPP pro poskytování veřejných služeb v ČR byla spuštěna první vlna pilotních PPP projektů. Smyslem těchto projektů bylo dle MF ČR usměrnit využití této metody a dát projektům určitý řád. Jejich cílem bylo současně nastavit jejich řízení, otestovat vytvořenou metodiku a připravenost a schopnost subjektů veřejného sektoru koncept PPP do poskytování veřejných služeb implementovat.

V současné době nedošlo v ČR prozatím k žádnému celostátnímu dokončení projektu, který by byl realizován formou PPP. Na základě iniciativy PPP Centra a Asociace PPP byly ale vládou některé pilotní projekty¹⁰ již schváleny, u některých byla možnost realizace formou PPP pozastavena či zrušena a jiné teprve na schválení čekají.

Asociace PPP zveřejňuje databázi PPP projektů. K 22. 8. 2011 bylo vedeno 21 projektů, jejichž realizace probíhá. Mezi PPP projekty, jejichž realizace probíhá například patří: [4]

Průmyslová zóna Třinec Baliny

Zadavatel: Město Třinec

Náklady: investiční náklady jsou odhadovány na 1 800 mil. Kč

Dodávka tepla v Bohumíně

Zadavatel: Město Bohumín

Náklady: 1 488 mil. Kč

Vodohospodářství v Písku

Zadavatel: Město Písek

Náklady: 1 346 mil. Kč

¹⁰ Cílem pilotních projektů je otestování prostředí pro PPP a možnost sloužit jako modely a o jejich případném zařazení mezi pilotní projekty rozhodovaly mimo jiné zkušenosti ze zahraničí, zaměření projektu, objem investice a další.

Městský stadion Liberec
Zadavatel: Město Liberec
Náklady: 233 mil. Kč

Vodohospodářství v Mošnově
Zadavatel: Město Ostrava
Náklady: 174 mil. Kč

Ozdravné centrum Ostrava
Zadavatel: Město Ostrava
Náklady: 48 mil. Kč

Provozování školní jídelny
Zadavatel: město Rakovník
Náklady: x

Mezi projekty, jejichž realizace pomocí PPP byla zrušena, lze zařadit dostavbu Nemocnice na Homolce, stavbu nového justičního areálu v Karlových Varech¹¹ a nový univerzitní kampus v Ústí nad Labem. Projekt, který byl zatím pozastaven, je zaměřen na regeneraci brownfieldu Ponava v Brně.

Mezi původně plánované pilotní PPP projekty patřila výstavba nové nemocnice na Homolce. Nedostatky spojené s tímto projektem se projeví již při výběru externího poradce projektu. Problémem byla pravděpodobná podjatost členů hodnotící komise a neracionální nastavení dílčích hodnotících kritérií. Problematický by také poměr nabízené ceny a kvality nabídky. [68]

Do původně plánovaných projektů PPP patřila také výstavba Kampusu UJEP v roce 2006. rok po té byl projekt na základě rozhodnutí vlády z pilotních projektů vyjmut. Ukončení výstavby bylo plánováno na rok 2013. „Práce bylo a je odváděno mnoho, ale bohužel ne ze strany všech zainteresovaných skupin. V návaznosti na uvedené je třeba otevřeně říci, že pokud by měl být tímto tempem budován celý areál, tak bychom se jeho otevření mohli dočkat kolem roku 2030.“ [81, s. 3]

Obdobně byly Pardubickým krajem zastaveny práce na PPP projektu Modernizace Pardubické krajské nemocnice, a.s. Výběrového řízení se zúčastnily 3 konsorcia firem, které však nepředložily konkrétní nabídku na správu zdravotnického řízení. Jednou z příčin je podle hejtmana Pardubického kraje světová finanční krize. Na zastavení projektu se také podílelo rozhodnutí MZ ČR redukovat traumatologické a onkologické centrum nemocnice. [79]

Zastaven byl rovněž PPP projekt Ponava s předpokládanými náklady 2 miliardy Kč, které byly poměrně rychle a značně navyšovány. Dle zprávy Magistrátu města Brna ze začátku roku 2007 se náklady odhadovaly na 3 – 4 miliardy Kč. Cílem plánovaného projektu byly přeměna brownfieldu Ponava v moderní multifunkční centrum, které by sloužilo vrcholovému sportu, rekreačním sportovním aktivitám a kulturním akcím. Výstavba měla být dokončena koncem roku 2009. studii proveditelnosti vypracovala společnost PricewaterhouseCoopers. Již v začátku projektu (2006) vznikly pochybnosti o dodržení termínu dokončení. Kromě toho vzrostly také plánované náklady.[47] Podle aktuálních dostupných informací je projekt zmražen z důvodu „jiných priorit města“. [48]

¹¹ Zrušen ještě před rozhodováním vlády, jelikož jeho hodnota za peníze byla pouhá 2% (místo alespoň 5-ti požadovaným), což je bráno jako možná statistická chyba.

9.4.3 INSTITUCIONÁLNÍ ZABEZPEČENÍ PPP PROJEKTU V ČESKÉ REPUBLICE

Protože je i v ČR vnímáno PPP jako zvláštní druh partnerství, potřebuje na centrální úrovni pracoviště, která se danou problematikou zabývají. Jde o státní instituce, z nichž nejdůležitější je Ministerstvo pro místní rozvoj a Ministerstvo financí a poté hlavně o dvě instituce, které svojí iniciativou pomáhají jednomu ze sektorů – PPP Centrum podporuje veřejný sektor a Asociace PPP především soukromý sektor. [50, s. 399 – 427]. Jednotlivé instituce spolu navzájem spolupracují, protože jejich hlavní cíl je společný – vytvoření fungujícího systému podporujícího PPP.

Ministerstvo pro místní rozvoj se podílí na tvorbě celostátní koncepce PPP, sleduje a vyhodnocuje změny, které se uskutečňují v právních předpisech ES (Evropské společenství) náležející k dané problematice, a na jejich základě připravuje návrhy nových právních předpisů pro ČR a ze zákona pro něj vyplývá povinnost vést rejstřík koncesních smluv.

Ministerstvo financí působí jako regulátor¹² a jako takový může předkládat vládě pilotní projekty, koordinovat přípravu a realizaci projektů, kontrolovat a monitorovat jednotlivé fáze projektu. K dalším úkolům patří také evidence, kontrola fiskální udržitelnosti PPP projektů a zajištění odpovídající legislativní úpravy.

PPP Centrum ČR vzniklo 1. července 2004 jako transformace společnosti Kras, a.s. a svým posláním je zaměřeno pouze na subjekty veřejného sektoru, jak na státní tak na nižší úrovni, kterým poskytuje odbornou asistenci jako poradenský orgán. Jeho posláním je implementace projektů PPP v ČR, zavedení aplikací pro řízení a hodnocení, zajištění informačních kanálů, minimalizace rizik a současně odborná asistence veřejným subjektům, zajištění transparentnosti a etických standardů do realizace projektů a spolupráce s Ministerstvem financí. [4] Jeho činnosti mohou být rozděleny na základě toho, ve které fázi projektu se nacházejí. Ještě před zapojením poradců z oblasti soukromého sektoru asistuje při identifikaci a iniciaci projektů, při vypracování úvodní dokumentace a analýz a při výběru a řízení poradců z veřejného sektoru. Ve fázi spolupráce zadavatele s poradci spolupracuje na řízení projektu, na vyhodnocení návrhů a nabídek a při přípravě a vyhodnocení veřejné soutěže. V závěrečné fázi, při průběhu projektu, monitoruje realizovaný PPP projekt.

PPP Centrum nabízí zadavatelům projektů na svých webových stránkách následující dokumenty a metodiky:

- Hodnota za peníze – jedná se o materiál určen zaměstnancům státní správy, ale rovněž i územním samosprávám, které budou PPP projekty připravovat. Metodika má přispět ke zvýšení povědomí o problematice „value for money“ a způsobu, jakým lze hodnotu za peníze vyhodnotit.
- Metodika pro řízení rizik PPP.
- Katalog rizik PPP projektů.
- Komunikační strategie PPP projektů.
- Metodika hodnocení kvantitativních aspektů hodnoty za peníze v projektech PPP.
- Případová studie – cílem metodiky je poskytnout návod k porozumění tvorbě finančního modelu včetně ocenění rizik sdílených soukromým sektorem a orientace v jednotlivých typech finančních modelů.
- Metodika vypracování koncesního projektu.
- Zobrazení PPP projektu v dokumentaci státního rozpočtu.
- Metodika k zákonu č. 139/2006 Sb., o koncesních smlouvách a koncesním řízení.

¹² Pod Ministerstvo financí spadá oddělení Regulace a metodiky Partnerství veřejného a soukromého sektoru.

- Vzorová koncesní smlouva – platná pouze pro projekty založené na poplatcích od zadavatele ne od konečných uživatelů služby, tedy na tzv. „kvazikoncese“. Vzorová koncesní smlouva může být dle praktických zkušeností soustavně aktualizována.

Asociace PPP¹³ je sdružení fyzických a právnických osob, působících v oblasti investic a služeb poskytovaných veřejnému sektoru, které bylo založeno v roce 2004. Jde především o poradenské nebo konzultantské firmy, advokátní kanceláře, finanční instituce, stavební firmy a další. Je členěna na pracovní skupiny¹⁴ určené podle odborného zaměření. Asociace se jako „připomínkový“ orgán podílí na tvorbě legislativního rámce, zajišťuje propagaci PPP, podporu společných zájmů členů, poskytování informací o aktuální legislativě týkající se PPP, součinnost s ústředními orgány státní správy, aktivní účast na projektech PPP, rozvoj PPP na základě výměny zkušeností a poznatků s veřejným sektorem, pomoc při přípravě regionálních a municipálních strategií, pomoc při vzdělávání členů Asociace, navázání kontaktů se zahraničními institucemi a organizacemi a vzájemné výměny zkušeností, provoz knihovny Asociace, do které jsou soustřeďovány materiály z konferencí a seminářů a další. Členem Asociace se po splnění podmínek¹⁵ může stát jakákoliv právnická nebo fyzická osoba, která náleží do soukromého sektoru.

9.5 LEGISLATIVNÍ RÁMEC PARTNERSTVÍ VEŘEJNÉHO A SOUKROMÉHO SEKTORU

Na úrovni Evropské unie je PPP upraveno v rámci Zelené knihy Evropské komise o partnerství veřejného a soukromého sektoru a právu společenství o veřejných zakázkách a koncesích ze dne 30. dubna 2004. stejně tak existuje sdělení Komise ES Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů o partnerství veřejného a soukromého sektoru a právu Společenství o zadávání veřejných zakázek a koncesí ze dne 15. listopadu 2005.

Udělování koncesí neboli koncesní řízení komplexní zakotvení v právu Evropských společenství nemá. Právo udělování koncesí na stavební práce je obsaženo v části směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/18/ES o koordinaci postupů při zadávání zakázek na stavební práce, dodávky a služby (32004L0018), dále směrnice č. 2004/17/ES ze dne 31. března 2004, o koordinaci postupů při zadávání zakázek subjekty působícími v odvětví vodního hospodářství, energetiky, dopravy a poštovních služeb, ve znění pozdějších předpisů s účinností ke dni 30. dubna 2004.

V ČR je na problematiku PPP nahlíženo prozatím převážně z užšího pohledu, což znamená, že je tento druh partnerství upraven smluvně. Jelikož ale nejde pouze o projekty, při nichž je dosahováno vysoké míry transferu rizika na soukromý sektor, a jsou tedy upravovány dle koncesní smlouvy, mohou některé projekty spadat i do režimu zadávání veřejných zakázek. To tedy znamená, že i přes zavedení koncesního zákona není PPP upraveno jednotným právním rámcem. V této fázi je ještě nutné upozornit, že veškerá legislativní úprava je respektována ve znění pozdějších úprav.

Protože do roku 2006 český právní řád neobsahoval konkrétní ucelenou úpravu týkající se PPP, vycházelo se především ze zákona č. 40/2004 Sb., o veřejných zakázkách,

¹³ celým názvem Asociace pro podporu projektů spolupráce veřejného a soukromého sektoru.

¹⁴ Pracovní skupina pro legislativu, pro metodiku, nemovitostí, pro dopravu a technickou infrastrukturu, pro energetiku a energetické služby, pro zdravotnictví, pro sociální služby, pro PR a marketing.

¹⁵ Podání písemné přihlášky, zaplacení prvního členského příspěvku v dané výši, přihláška byla řídicím výborem Asociace akceptována.

který upravuje postup k uzavření smlouvy, jejímž předmětem je veřejná zakázka. Ten byl v roce 2006 novelizován na zákon č.137/2006 Sb., o veřejných zakázkách. Dle tohoto zákona se nyní řídí i zadávání kategorie nadlimitních veřejných zakázek, ovšem v jeho průběhu dojde k uplatnění i některých ustanovení z koncesního zákona. [35]

V roce 2006 se dočkala platnosti speciální právní úprava PPP a to zákon č.139/2006 Sb., o koncesních smlouvách a koncesním řízení, která se ovšem již ve svých počátcích setkala s názory, že je přebytečná. V únoru 2008 poté vstoupil v platnost zákon č.30/2008 Sb., o koncesních smlouvách a koncesním řízení (koncesní zákon), kterým se výše avizovaný zákon mění. Tento zákon specifikuje subjekty, které se ze strany veřejného sektoru účastní projektů, zahrnuje problematiku koncesních smluv, fáze a popis koncesního řízení, řeší problematiku projektové společnosti, upravuje dohled nad dodržováním koncesního zákona a upravuje vedení rejstříku koncesních smluv. Podle daných pravidel musí být zákon v souladu s evropskými směrnici, zvláště je ovšem ovlivněn směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2004/18/ES. [87]

Jak tedy z výše zmíněného vyplývá, koncesní smlouvy se řídí dle koncesního zákona. Problémem ale je, že zmíněný zákon povětšinou odkazuje na použití zákona o veřejných zakázkách, protože vlastní řešení klíčových prvků v průběhu zadávacího procesu neupravuje. To znamená, že při řešení jak koncesní smlouvy, tak nadlimitní veřejné zakázky je třeba znalostí a použití obou zákonů.

Dále je při přípravě a realizaci projektů PPP nutno brát ohledy na další zákony, mezi které jsou nejčastěji řazeny zákon č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník, zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a zákon č. 219/2000 Sb., o majetku ČR a jejím vystupování v právních vztazích a některé další.

Kontrolu nad dodržováním koncesního zákona a zákona o veřejných zakázkách vykonává Úřad pro ochranu hospodářské soutěže.

Rozpočtový dozor nad PPP projekty vykonává Ministerstvo financí. Zadavatel si musí před uzavřením koncesní smlouvy vyžádat jeho stanovisko. Ministerstvo financí posuzuje ekonomický dopad projektu a na mezinárodní závazky České republiky, přičemž na posouzení je stanovena lhůta 60 dnů. Pakliže se ve stanovené lhůtě k návrhu nevyjádří, má se zato, že k uzavření koncesní smlouvy nemá námitek. (koncesní zákon)

Veškeré koncesní smlouvy jsou zveřejňovány v rejstříku koncesních smluv, který je spravován Ministerstvem pro místní rozvoj.

9.6 SHRNUÍ KAPITOLY

Kapitola pod názvem Partnerství veřejného a soukromého sektoru hned v úvodu vysvětlila důvod používání PPP projektů, které jsou stále chápány jako novější, ucelenější forma partnerství a proto byla v kapitole podrobněji rozebrána – byly vymezeny nejdůležitější pojmy, které se dané problematiky týkají, popsány základní charakteristiky, druhy projektů realizovaných formou PPP, bylo poukázáno na pozitiva, negativa a rizika vyplývající z PPP projektů. Dále byl popsán stav a přehled PPP projektů v ČR a ve světě, institucionální rámec a legislativní rámec PPP projektů v České republice.

ZÁVĚR

Podnikání jako celek je základem každé tržní ekonomiky. Podniky pohlcují šoky v ekonomice, ovlivňují společnost a do jisté míry i kulturu země. Podnikatelskými subjekty jsou podniky zakládané a provozované za účelem tvorby zisku. Nepodnikatelské sektory (neziskové organizace) jsou charakterizovány jako organizace, které nevytvářejí zisk k přerozdělování mezi jeho vlastníky, správce nebo zakladatele, mohou zisk vytvořit, ale musí ho vložit zpět k rozvoji organizace a k plnění jejích cílů.

Zobecněná úloha nevýrobní sféry a neziskového sektoru v národním hospodářství byla aplikována ve studijní opoře na Českou republiku a podrobněji se věnovala oblastem jako je sport, kultura, zdravotnictví a školství, kde se intenzivně střetává jak státní, tak soukromý sektor.

Kultura z hlediska ekonomického pohledu je zvláštní sférou společenského života, ve které probíhají určité procesy a činnosti, vznikají specifické produkty. Kulturní procesy probíhají buď v rámci odvětví kultury, kdy jde o tzv. institucionalizovanou kulturu, nebo spontánní kulturu. Kapitola pod názvem Kultura se zabývala institucionalizovanou kulturou a financováním kultury, neboť odvětví kultury je důležité pro ekonomický rozvoj dané země

Sport je z ekonomického pohledu významným odvětvím se silnou vazbou na každodenní život. Ze sportu se stalo do značné míry zcela svébytné hospodářské odvětví, do kterého nejen že proudí finanční prostředky, ale zároveň sport finanční prostředky generuje, proto oblasti sportu byla věnována pozornost především z pozice ekonomické a institucionální.

Školství jako celek je významným indikátorem vyspělosti země. Úroveň vzdělání, kvalita i výkonnost vzdělávacího systému se staly rozhodujícím faktorem dalšího rozvoje společnosti a ekonomiky. Jelikož školství až na zanedbatelné výjimky není produktivní oblastí a je ovlivňováno veřejnou politikou, byla v této publikaci věnována pozornost institucionálnímu zajištění a financování regionálního školství a veřejných vysokých škol.

Oblast zdravotnictví patří do popředí zájmu jak politiků, tak i samotných občanů státu. Zdravotní péče, systém zdravotnictví a také zdraví obyvatel jsou provázány s celým systémem veřejné politiky a faktorem ekonomického růstu, proto byla tato oblast popsána v této publikaci.

Existence neziskového sektoru je pro efektivní poskytování služeb společnosti nepostradatelná, proto se studijní opora zaměřila na charakteristiku neziskových organizací a na způsoby získávání finančních prostředků, které jsou pro činnost neziskových organizací stěžejní, stejně jako pro všechny ostatní ekonomické subjekty. *„Bouřlivý rozvoj neziskového sektoru v posledních desetiletích je spojován jak s rozvojem demokracie, tak s úsilím o řešení narůstajících obtíží, se kterými se setkávají vlády všech vyspělých států při zabezpečování sociálních jistot pro své občany. Téměř obecně se uznává, že role neziskového sektoru v moderní společnosti je čím dál větší. Tento sektor je stále silněji vnímán jako komplex a alternativa vůči státu při poskytování služeb a veřejných statků.“* [25, s. 7]

Kapitola pod názvem Partnerství veřejného a soukromého sektoru hned v úvodu vysvětlila důvod používání PPP projektů, které jsou stále chápány jako novější, ucelenější forma partnerství a proto byla v opoře podrobněji rozebrána – byly vymezeny nejdůležitější pojmy, které se dané problematiky týkají, popsány základní charakteristiky, druhy projektů realizovaných formou PPP, bylo poukázáno na pozitiva, negativa a rizika vyplývající z PPP projektů. Dále byl popsán stav a přehled PPP projektů v ČR a ve světě, institucionální rámec a legislativní rámec PPP projektů.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] Agentura pro podporu podnikání a investic. Veřejná podpora a de minimis. [online] www.czechinvest.org. Dostupné z WWW: <http://www.czechinvest.org/verejna-podpora>
- [2] Asociací inovačního podnikání ČR. Url: <http://www.aipcr.cz>.
- [3] Asociace nestátních neziskových organizací. Dostupné z WWW: <http://www.asociacenno.cz/index.php/anno-v-cr>
- [4] Asociace PPP. Url: www.asociaceppp.cz. [online] O PPP. 2012. Dostupné z WWW: <http://www.asociaceppp.cz/cnt/ppp/>
- [5] BENČO, J.: *Veřejný sektor a veřejné služby*. Kunovice: Evropský polytechnický institut, 2005. 212 s. ISBN 80-7314-063-2.
- [6] Bílá kniha o sportu. Dostupné z [www](http://www.msmt.cz). <http://www.msmt.cz/sport/bila-kniha-o-sportu>
- [7] BORKOVCOVÁ, Š. Sponzoring sportu v marketingové komunikaci. In *Thing Together* 2007. Praha: Provozně ekonomická fakulta ČZU v Praze, 2007. ISBN 978-80-213-1623-2.
- [8] BOUKAL, P., VÁVROVÁ, H. a kol. *Ekonomika a financování neziskových organizací*. Praha: Oeconomica, 2007. ISBN 978-80-245-1293-8.
- [9] BusinessInfo. <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/male-a-stredni-podnikani/koncepce-rozvoje-msp-2007-2013/1000503/40192/#vychozistav>
- [10] CzechInvest. Url: www.czechinvest.org/pz
- [11] ČÁMSKÁ, D. Partnerství veřejného a soukromého sektoru. In: *Hradecké ekonomické dny 2011*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011. Díl I. 405 s. ISBN 978-80-7435-100-6. s. 56
- [12] České dědictví UNESCO. Dostupné z WWW: <http://www.unesco-czech.cz/>
- [13] České firemní nadace a fondy aneb jak firmy u nás darují? [online] 2012. Dostupné z WWW: http://www.veoliavoda.cz/czech-republic-water/ressources/documents/2/28562,TZ_Jak-daruj-eske-firmy.pdf
- [14] *Českomoravská záruční a rozvojová banka*. <http://www.cmzrb.cz>
- [15] *Český statistický úřad*. <http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/kapitola/0001-10--1200>
- [16] *Databáze PPP projektů Česká republika*. Dostupné z WWW: http://www.asociaceppp.cz/cnt/db_ceske/
- [17] DOCTEUR, E., OXLEY, H. *Reformy zdravotnických systémů – poučení ze zkušeností*. Kostelec nad Černými lesy: Institut zdravotní politiky a ekonomiky, 2004. 58 s. ISBN 80-86625-19-2.
- [18] DOLANSKÝ, H. *Veřejné zdravotnictví*. Opava: SLU, 2008. 223 s. ISBN 978-80-7284-94-2.
- [19] DURDISOVÁ, J., LANGHAMEROVÁ, J. *Úvod do teorie zdravotní politiky*. 1. vyd. Praha: VŠE, 2001. 126 s. ISBN 80-245-0217-8.
- [20] DURDISOVÁ, J. *Ekonomika zdraví*. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2005. 228 s. ISBN 80-245-0998-9.
- [21] ELIÁŠ, K., BEJČEK, J., HAJN, P., JEŽEK, J. *Kurs obchodního práva. Obecná část. Soutěžní právo*. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. 656 s. ISBN 978-80-7179-583-4.
- [22] Evropská charta sportu. Dostupné z [www](http://www.msmt.cz): <http://www.msmt.cz/sport/evropska-charta-sportu>
- [23] FRIČ, P., *Strategie rozvoje neziskových organizací*. Praha: Fórum dárců, 2000.

- [24] FRIČ, P. *Aktivity a potřeby neziskových organizací v České republice: výsledky kvantitativního sociologického šetření*. Agnes a ICN, Praha, 1998. 61 s. ISBN 80-902633-0-5.
- [25] FRIČ, P., GOULLI, R. *Neziskový sektor v České republice*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2001. ISBN 80-86432-04-1. s. 28.
- [26] GLADKIJ, I. *Management ve zdravotnictví*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2003. 380 s. ISBN 80-7226-996-8.
- [27] GRIMSEY, D. a LEWIS, M. K: *Public Private Partnership – The Worldwide Revolution in Infrastructure Provision and Project Finance*. 2004, s. 172.
- [28] HALÁSEK, D., LENERT, D. *Ekonomika veřejného sektoru*. 1. vyd. Ostrava: Ediční středisko VŠB – TU Ostrava, 2008. 238 s. ISBN 978-80-248-1854-2.
- [29] HAMERNÍKOVÁ, B. *Financování ve veřejném a neziskovém nestátním sektoru*. Praha Eurolex Bohemia, 2000. ISBN 80-902752-3-0. s. 40
- [30] HOBZA, V., REKTOŘÍK, J. *Základy ekonomie sportu*. 1. vyd. Praha: Ekopress, 2006. 191 s. ISBN 80-86929-04-3.
- [31] HOLČÍK, J., KAŇOVÁ, P., PRUDIL, L. *Systém péče o zdraví a zdravotnictví*. 1. vyd. Brno: NCO NZO, 2005. 186 s. ISBN 80-7013-417-8.
- [32] HORKEL, V., ZÁMEČNÍK, M. *Úvod do problematiky řešení PPP projektů v České republice*. Eltodo EG, a.s.: Praha, 2003. Dostupné z WWW: http://www.asociaceppp.cz/cnt/ppp_u_nas/?action=vfile_cs&id=9&disp=att
- [33] Index udržitelného rozvoje občanského sektoru v roce 2011 v České republice. 15. vydání – červen 2012. www.neziskovky.cz [online]. 2012. [cit. 2012-07-07]. Dostupné z WWW: http://www.neziskovky.cz/data/CSOSI_zprava_finaltxt12790txt12789.pdf
- [34] JAROŠOVÁ, D. *Organizace a řízení ve zdravotnictví*. 1. vyd. Ostrava: Zdravotně sociální fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2007. 110 s. ISBN 978-80-7368-338-2.
- [35] JURČÍK, R. *Analýza navrhované právní úpravy PPP projektů a její srovnání s právní úpravou de lege lata*. [online], [cit-02-08-10], dostupné na <http://www.law.muni.cz/edicni/dp08/files/pdf/financ/jurcik.pdf>
- [36] JURČÍK, R., KRUTÁKOVÁ, L. *Veřejné zakázky a PPP projekty*. Sborník z 2. Ročníku mezinárodní konference konané dne 15.- 16. 5. 2008. Aleš Čeněk, s.r.o., Plzeň, 2008. ISBN 978-80-7380-121-2.
- [37] KADEŘÁBKOVÁ, A. a kol. *Hospodářský růst a strukturální změny*. Praha: VŠE, 2002. 230 s. ISBN 80-245-0466-9.
- [38] KLIKOVÁ, CH., KOTLÁN, I. *Hospodářská politika*. 1. vyd. Praha: Sokrates, 2006. 275 s. ISBN 80-86572-04-8.
- [39] Kodex sportovní etiky. Dostupný z WWW: <http://www.msmt.cz/sport/kodex-sportovni-etiky>.
- [40] Koncepce účinnější péče o movité kulturní dědictví v České republice na léta 2010 až 2014. Dostupné z WWW: <http://www.mkcr.cz/cz/kulturni-dedictvi/muzea-galerie-a-ochrana-moviteho-kulturniho-dedictvi/koncepce/koncepce-ucinnejsi-pece-o-movite-kulturni-dedictvi-v-ceske-republice-na-leta-2010---2014-78614/>.
- [41] Koncepce účinnější péče o tradiční lidovou kulturu. Dostupné z WWW: <http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=337>.
- [42] KOSÍK, M., PACUT, M. *Organizace sportu*. Ostrava, 2009. ISBN 978-80-248-2017-0.
- [43] MADAR, Z., a kol. *Slovník českého práva*. Praha: Linde, 2002. 983 s. ISBN 80-7201-377-7.
- [44] MALCOVÁ, J. *Je možné zjednodušit přípravu PPP projektů v České republice?* In sborník z konference Veřejné zakázky a PPP projekty: potřebnost změny právní úpravy v EU a v ČR. 2008, s. 392.

- [45] MALÝ, I. *Problém optimální alokace zdrojů ve zdravotnictví*. 1. vyd. Brno: MU, 1998. 114 s. ISBN 80-210-2006-7.
- [46] MALÝ, I., MEYER, M. a kol. *Neziskové organizace a jejich funkce v demokratické společnosti*. Společnost pro studium neziskového sektoru, Brno, 2009. 32 s. ISBN 978-80-904150-3-4.
- [47] MENZELOVÁ, K. Jako ve Wembley, ale lépe. Týdeník Euro, 17/2006, str. 50. [online], [cit-23-08-2011], dostupné na <http://www.ponava.cz/cz/ponava-v-tisku/tydenik-euro-jako-ve-wembley-ale-lepe/>.
- [48] MENZELOVÁ, K. V Česku stále nefunguje spolupráce státu se soukromíky. 2009, Euro.cz, [online], [cit-23-08-11], dostupné na <http://aktualne.centrum.cz/ekonomika/euro-cz/clanek.phtml?id=643267>.
- [49] Měření účinků firemní filantropie. [online]. www.byznysprospolecnost.cz. Dostupné z WWW: <http://www.byznysprospolecnost.cz/lbg/standard-odpovedna-firma-%28lbg%29/uzivatele-metodiky.html>.
- [50] MĚŠŤÁKOVÁ, D.: *Výstavbový projekt charakteru PPP*. In sborník z konference Veřejné zakázky a PPP projekty: potřebnost změny právní úpravy v EU a v ČR. 2008, s. 399–427.
- [51] Ministerstvo financí České republiky. PPP projekty. Dostupné z WWW: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/rr_ppp_metodiky_postupy_44473.html.
- [52] *Ministerstvo kultury České republiky*. <http://www.mkcr.cz/>.
- [53] *Ministerstvo práce a sociálních věcí*. <http://www.mpsv.cz>.
- [54] *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy*. Url: www.msmt.cz.
- [55] MOCKOVČIAKOVÁ, A., PROKUPKOVÁ, D., MORÁVEK, Z. *Příspěvkové organizace*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2009. 346 s. ISBN 978-80-7357-416-1.
- [56] MÜLLER, K., SRHOLEC, M. *Národní inovační systémy*, [online]. Url: www.vsem.cz/data/docs/gfWPNo306.pdf.
- [57] Národní památkový ústav. Dostupné z WWW: www.npu.cz.
- [58] Národní program rozvoje vzdělání v České republice (Bílá kniha). 1. vyd. Praha: Tauris, 2001. 97 s. ISBN 80-211-0372-8.
- [59] NERUDA, R. *Vybrané právní problémy posuzování fúzí a akvizic z hlediska soutěžního práva České republiky a Evropské unie*. Abstrakt disertační práce. Masarykova univerzita, Brno, 2008, s. 9.
- [60] Nestátní neziskové organizace. www.mzp.cz [online]. Dostupné z WWW: http://www.mzp.cz/cz/nevladni_a_neziskove_organizace.
- [61] Neziskový sektor v České republice. www.czech.cz [online]. 2009-12-30 [cit. 2011-03-02]. Dostupné z WWW: <http://www.czech.cz/cz/66483-neziskovy-sektor>.
- [62] NOVOTNÝ, J. *Ekonomika sportu*. 1. vyd. Praha: ISV nakladatelství, 2000. 246 s. ISBN 80-85866-68-4.
- [63] NOVOTNÝ, J. a kol. *Ekonomika a řízení neziskových organizací*. 1. vyd. Praha: Oeconomica. 2006. 156 s. ISBN 80-245-0792-7.
- [64] NOVOTNÝ, J. a kol. *Ekonomika sportu*. 2. vyd. Praha: Oeconomica, 2009. 120 s. ISBN 978-80-245-1521-2.
- [65] NOVÝ, K. *Právní rádce pro ředitele škol*. 2. vyd. Praha: Prospektrum, 2001. 296 s. ISBN 80-7175-102-2.
- [66] Občanské sdružení Agnes. Url: www.agnes.cz.
- [67] OSTRÍŽEK, J. a kol.: *Public Private Partnership: příležitost a výzva*. C.H.Beck pro praxi. Praha. 2007. 284 s. ISBN 978-80-7179-744-9.
- [68] PAVEL, J. *PPP projekty v České republice – šance nebo riziko? Implementace PPP projektů a její rizika*. Transparency International ČR, Praha, 2007, [online], [cit-20-10-11], dostupné na http://www.transparency.cz/pdf/vz_analyza_ppp_implementation.pdf.

- [69] PEKOVÁ, J, PILÝ, J., JETMAR. M. *Veřejná správa a financování veřejného sektoru*. 3. vyd. Praha: ASPI, 2008. 712 s. ISBN 978-80-7357-351-5.
- [70] PPP Centrum. Url: www.centrumppp.cz.
- [71] Politika vlády České republiky v oblasti Partnerství veřejného a soukromého sektoru. [online] Dostupné z WWW: <http://www.pppcentrum.cz/res/data/001/000218.pdf>.
- [72] POTŮČEK, M. a kol. *Veřejná politika*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2005. 399 s. ISBN 80-86429-50-4.
- [73] Portal.gov.cz [online]. Dostupné z WWW: <http://portal.gov.cz/>.
- [74] Portal Justice.cz. Url: www.justice.cz.
- [75] Portal Nadace VIA. Url: www.nadacevia.cz.
- [76] Portal Neziskovky.cz Url: www.neziskovky.cz Dostupné z WWW: *Fakta - Statistika počtu NNO* [online]. c2011 [cit. 2011-02-26]. Dostupné z WWW: <<http://neziskovky.cz/cz/fakta/neziskovy-sektor-v-cr/statistika/>>.
- [77] Poslání a činnost PPP Centra. Dostupné z WWW: <http://www.pppcentrum.cz/index.php?cmd=page&id=11>.
- [78] Princip partnerství v projektech podpořených ze Strukturálních fondů EU – Public Private Partnership. Fond soudržnosti v České republice. Ireas, Praha, 2004. 120 s. ISBN 80-86684-08-3. Dostupné z WWW: <http://www.ireas.cz/download/publikace/pub011.pdf>.
- [79] PROSTĚJOVSKÁ, Z., HROMADA, E. *Finanční model PPP projektu*. PPP Centrum. 2009. [online], [cit-23-08-11], dostupné na <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/public-private-partnership-ppp/koncesni-zakon-a-ppp/1001135/40261/>.
- [80] REKTOŘÍK, J. a kol. *Organizace neziskového sektoru*. Základy ekonomiky, teorie a řízení. Ekopress, Praha, 2001. 177 s. ISBN 80-86119-41-6.
- [81] RITSCHELOVÁ, I. Je čas začít splácet dluhy. Potřeba podpory vysokého školství v ústeckém regionu In *Zpravodaj UJEP*, 2013 nebo 2030? Dostane Kampus UJEP potřebnou podporu? 4/2008. [online], [cit-23-08-11], dostupné na http://fos.ujep.cz/dokumenty/zpravodaj04_2008.pdf.
- [82] ROSENMYER, T. *Soukromý neziskový sektor. Definice neziskového sektoru* (Sborník příspěvků z internetové diskuze CVNS). Centrum pro výzkum neziskového sektoru, Brno, 2005. 52 s. ISBN 80-239-4057-0.
- [83] RŮŽIČKOVÁ, R. *Neziskové organizace – vznik, účetnictví, daně*. 10. vyd. Anag, Olomouc, 2009. 248 s. ISBN 80-239-4057-0.
- [84] RYLKOVÁ, Ž. *Analýza a hodnocení faktorů vedoucích k efektu inovace*. Karviná: OPF SLU, 2011. 138 s. ISBN 978-80-7248-701-1.
- [85] SCHAAD, M. *Neziskové organizace v ekonomické teorii: analýza vývoje a motivace bezplatných dobročinných aktivit*. Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta, Brno, 1998. 244 s. ISBN 80-210-1971-9.
- [86] Slovníček pojmů PPP. Dostupné z WWW: <http://www.pppcentrum.cz/index.php?cmd=page&lang=cs&id=1190>.
- [87] Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2004/18/ES ze dne 31. března 2004, o koordinaci postupů při zadávání veřejných zakázek na stavební práce, dodávky a služby, ve znění pozdějších předpisů.
- [88] SOUČEK, Z. *Firma 21. století: (předstihneme nejlepší !!!)*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2005. 258 s. ISBN 80-86419-88-6.
- [89] Stanovy AIP ČR. Dostupné z WWW: <http://www.aipcr.cz/stanovy.asp>.
- [90] Statistické ročenky České republiky. Praha: ČSÚ. Url: <http://www.czso.cz>.

- [91] Státní kulturní politika České republiky 2009 – 2014. Dostupné z WWW: [http://www.mkcr.cz/cz/kulturni-politika/statni-kulturni-politika-na-leta-2009-2014-4892/ISBN 978-80-86310-83-1](http://www.mkcr.cz/cz/kulturni-politika/statni-kulturni-politika-na-leta-2009-2014-4892/ISBN%20978-80-86310-83-1).
- [92] Státní podpora sportu pro rok 2010 [online] dostupný z: http://www.msmt.cz/uploads/soubory/TVS/2010/Podpora_sportu_2010_www.pdf.
- [93] ŠKRABELOVÁ, S. Kultura. In: *Ekonomika a řízení odvětví veřejného sektoru*, 2002. s. 115.
- [94] ŠKRABELOVÁ, S. *Vymezení pojmu nestátní neziskové organizace. Definice neziskového sektoru* (Sborník příspěvků z internetové diskuze CVNS). Centrum pro výzkum neziskového sektoru, Brno, 2005. 52 s. ISBN 80-239-4057-0.
- [95] ŠKRABELOVÁ, S., NESHYBOVÁ, J., REKTOŘÍK, J. *Ekonomika kultury a masmédií*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. 211 s. ISBN 978-80-210-4267-4.
- [96] Úmluva o ochraně světového dědictví. Dostupné z WWW: http://pamatky.praha.eu/jnp/cz/unesco/umluva_o_ochrane_svetoveho_a_kulturniho/index.html.
- [97] VAJDOVÁ, T. www.pectan.cz [online]. 2005 [cit. 2011-03-02]. Zpráva o neziskovém sektoru v České republice. Dostupné z WWW: http://pectan.cz/zprava_o_neziskovem_sektoru.pdf.
- [98] VALENTA, J. *Financování a rozpočet školy*. 1. vyd. Karviná: Paris, 2004. 131 s. ISBN 80-239-2218-1.
- [99] VEBER, J.; SRPOVÁ, J. a kol. *Podnikání malé a střední firmy*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, 2008. 311 s. ISBN 978-80-247-2409-6.
- [100] Více informací o PPP. Dostupné z WWW: <http://www.pppcentrum.cz/index.php?cmd=page&lang=cs&id=101>.
- [101] Všeobecná zdravotní pojišťovna [online]. Dostupné z WWW: www.vzp.cz.
- [102] Všesportovní kolegium České republiky. Členské organizace a jejich činnost. Dostupné z: <http://www.vsesportovnikolegiumcr.cz>.
- [103] Vyhláška č. 353/1991 Sb., o soukromých školách.
- [104] Vyhláška č. 452/1991 Sb., o zřizování a činnosti církevních škol a škol náboženských společenství.
- [105] Vyhláška č. 492/2005 Sb., o krajských normativech.
- [106] Vyhláška č. 43/2006 Sb., o předškolním vzdělávání.
- [107] Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy v ČR v roce 2007. Praha: ÚIV, 2008. ISBN 978-80-211-0560-7.
- [108] Výroční zpráva o činnosti Rady vlády pro nestátní neziskové organizace v roce 2011. [online]. www.vlada.cz. 2012. [cit.2012-08-07]. Dostupné z WWW: http://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/dokumenty/vyrocn_i_zprava_2011.pdf.
- [109] Zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů.
- [110] Zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky.
- [111] Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči.
- [112] Zákon č. 513/1994 Sb., obchodní zákoník.
- [113] Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.
- [114] Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.
- [115] Zákon č. 83/1990 Sb., o sdružení občanů, ve znění pozdějších předpisů.
- [116] Zákon č. 171/1990 Sb., o soustavě základních, středních a vyšších odborných škol, ve znění pozdějších předpisů.
- [117] Zákon č. 202/1990 Sb., o loteriích a jiných podobných hrách.
- [118] Zákon č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství, ve znění pozdějších předpisů.

- [119] Zákon č. 23/1991 Sb. Listina základních práv a svobod.
- [120] Zákon č. 159/1991 Sb., úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví.
- [121] Zákon č. 308/1991 Sb., o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností.
- [122] Zákon č. 551/1991 Sb., o Všeobecné zdravotní pojišťovně, ve znění pozdějších předpisů.
- [123] Zákon č. 161/1992 Sb., o registraci církví a náboženských společností.
- [124] Zákon č. 239/1992 Sb., o Státním fondu kultury České republiky.
- [125] Zákon č. 280/1992 Sb., o resortních, oborových, podnikových a dalších zdravotních pojišťovnách.
- [126] Zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na veřejném zdravotním pojištění, ve znění pozdějších předpisů.
- [127] Zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech, ve znění pozdějších předpisů.
- [128] Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, ve znění pozdějších předpisů.
- [129] Zákon č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech.
- [130] Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, ve znění pozdějších předpisů.
- [131] Zákon č. 306/1999 Sb., o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízení, ve znění zákona č. 562/2004 Sb.
- [132] Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském.
- [133] Zákon č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy.
- [134] Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, v platném znění.
- [135] Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů.
- [136] Zákon č. 219/2000 Sb., o majetku ČR.
- [137] Zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů.
- [138] Zákon č. 115/2001 Sb., o podpoře sportu, ve znění pozdějších předpisů.
- [139] Zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže, ve znění pozdějších předpisů.
- [140] Zákon č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon).
- [141] Zákon č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech.
- [142] Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).
- [143] Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, ve znění pozdějších předpisů.
- [144] Zákon č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách.
- [145] Zákon č. 139/2006 Sb., o koncesních smlouvách a koncesním řízení (koncesní zákon).
- [146] Zákon č. 203/2006 Sb., o některých druzích podpory kultury a o změně některých souvisejících zákonů.
- [147] Zákon č. 249/2006 Sb., o některých podmínkách výroby, šíření a archivování audiovizuálních děl, ve znění pozdějších předpisů.
- [148] Zákon č. 30/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 139/2006 Sb., o koncesních smlouvách a koncesním řízení (koncesní zákon).
- [149] Zelená kniha o partnerství veřejného a soukromého sektoru a právu společenství o veřejných zakázkách a koncesích. [online], [cit-12-06-11]. Dostupné z www.mfcr.cz.
- [150] ŽÍDEK, L. *Světové hospodářství*: distanční studijní opora. 1. vyd. Brno: MU-ESF, 2004. 184 s. ISBN 80-210-3407-6.